Tìm về Cội Nguồn Kinh Dịch (Lê Gia)

Lịch sử Phật giáo

LÔØI GIÔÙI THIEÄU

Say söa mieät maøi treân con ñöôøng tìm hieåu veà neàn vaên hoùa AÙ Ñoâng, töø taùc phaåm “Thôøi Huøng Vöông qua truyeàn thuyeát vaø huyeàn thoaïi” roài “Thôøi Huøng Vöông vaø bí aån luïc thaäp hoa giaùp” vaø baây giôø laø cuoán “Tìm veà coäi nguoàn kinh Dòch”, taùc giaû Nguyeãn Vuõ Tuaán Anh döôøng nhö khoâng bieát meät moûi, ñaõ coá gaéng tham khaûo tìm toøi, luaän coå suy kim roài vaét oùc mình maø ñöa ra nhöõng phaùt kieán môùi laï trong Dòch hoïc ñeå coáng hieán cho moïi ngöôøi. Thieän chí vaø coâng phu cuûa taùc giaû töôûng ñaùng neân traân troïng. Trong “Tìm veà coäi nguoàn kinh Dòch” taùc giaû laäp luaän raèng: Dòch hoïc maø ta nghieân cöùu xöa nay ñöôïc ghi treân caùc coå thö chöõ Haùn coù caû traêm pho ngaøn quyeån, nhöng phaàn nhieàu caùc luaän thuyeát laïi khaùc bieät nhau. Thaäm chí nhöõng luaän thuyeát ñoù laïi traùi ngöôïc, maâu thuaãn nhau. Do vaäy maø: maëc daàu vieäc öùng duïng Dòch lyù trong moïi lónh vöïc sinh hoaït cuûa xaõ hoäi Ñoâng phöông töø bao ñôøi nay vaãn luoân luoân coù giaù trò cao, nhöng heä thoáng lyù luaän cuûa noù laïi coù choã chöa ñuû söùc thuyeát phuïc nhieàu ngöôøi. Söï maàu nhieäm coù tính huyeàn bí cuûa noù chöa ñöôïc khai phaùt, khaûi minh, neân nhieàu ngöôøi ñaõ nhaän xeùt moät caùch deã daõi vaø cho raèng khoù tin... Vaäy ta caàn phaûi tìm hieåu cho ra maët khieám khuyeát naøy ñeå ñöa Dòch hoïc veà choã ñöùng ñích thöïc cuûa noù. Saùch vôû baèng chöõ Haùn vieát veà Dòch hoïc trong neàn vaên minh Hoa Haï chöa ñuû tin caäy töùc laø coù vaán ñeà. Vì vaäy ta phaûi tìm noù ôû nôi moät neàn vaên minh thaân caän khaùc, ñoù laø neàn vaên minh Laïc Vieät. Taùc giaû ñöa ra nhöõng neùt vaên hoùa truyeàn thoáng trong sinh hoaït daân gian Vieät Nam ñeå tìm cho ra ñaâu laø chaân lyù, ñaâu laø nguoàn goác. Saùch vieát vôùi nhöõng phaùt kieán vaø laäp luaän khaùc haún vôùi caùc saùch vieát veà Dòch hoïc xöa nay, thì chaéc chaén raèng seõ khoâng traùnh khoûi seõ coù ít nhieàu buùa rìu dö luaän. Bôûi vì vieäc nhaän ñònh ñuùng sai, hay dôû laø quyeàn cuûa ñoäc giaû. Töôûng cuõng neân löu yù baïn ñoïc: saùch nghieân cöùu taát nhieân laø phaûi coù phaùt kieán (duø chöa bieát ñuùng sai). Trong nhöõng phaùt kieán cuûa taùc giaû, coù phaùt kieán maø coå nhaân cuõng coù keû ñoàng tình. Nhö vieäc taùc giaû söûa laïi vò trí vaø thuaän töï cuûa Haäu thieân Baùt quaùi thì nhaø Dòch hoïc Baûo Ba vaøo thôøi nhaø Nguyeân beân Trung Quoác, cuõng ñaõ töøng laøm gioáng

vaäy, ñoù laø ñaõ laäp theâm “Trung thieân Baùt quaùi ñoà”, naèm giöõa Tieân thieân Baùt quaùi vaø Haäu thieân Baùt quaùi (!). Vaán ñeà môùi meû ñöôïc ñöa ra taát nhieân seõ coù söï nhaän xeùt cuûa dö luaän, vaø baïn ñoïc chuùng ta chaéc khoâng queân caâu noùi cuûa ngöôøi xöa “Baát ñaéc dó nhaân pheá ngoân” (khoâng boû qua lôøi noùi (daàu laø) boû ñi cuûa ngöôøi khaùc). Bieát ñaâu sau töø nhöõng phaùt kieán môùi laï trong “Tìm veà coäi nguoàn kinh Dòch” seõ laø söï tieáp theo cuûa nhöõng phaùt kieán taân kyø khaùc ñeå ta coù theå ñi saâu vaøo con ñöôøng Dòch hoïc nguùt ngaøn.

LEÂ GIA

LÔØI NOÙI ÑAÀU

T rong nhöõng saùch coå cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông, ngöôøi ta thöôøng noùi ñeán nhöõng phöông phaùp öùng duïng ñöôïc thöïc hieän vôùi moät thôøi gian tính baèng thieân nieân kyû cho haàu heát moïi lónh vöïc trong xaõ hoäi Ñoâng phöông coå: thieân vaên, ñòa lyù, y lyù, lòch soá vaø caû trong döï ñoaùn töông lai cho soá phaän cuûa moãi con ngöôøi moät caùch hieäu quaû. Nhöõng phöông phaùp öùng duïng naøy ñeàu coù phöông phaùp luaän cuûa noù, nhöng laïi thieáu haún moät heä thoáng lyù thuyeát caên baûn. Do ñoù, ngöôøi ta khoâng theå so saùnh giöõa phöông phaùp luaän ñöôïc theå hieän treân thöïc teá öùng duïng vôùi moät heä thoáng lyù thuyeát caàn coù ñeå tìm ra tính hôïp lyù, duø chæ laø moät tính hôïp lyù vôùi chính noù. Ngöôøi ta chæ coù theå caên cöù vaøo hieäu quaû cuûa nhöõng phöông phaùp öùng duïng treân thöïc teá vaø lieân heä veà maët hieän töôïng vôùi khoa hoïc hieän ñaïi ñeå khaùm phaù. Nhöng trong thöïc teá öùng duïng cuûa neàn vaên minh phöông Ñoâng coù nhöõng hieän töôïng maø khoa hoïc hieän ñaïi chöa theå lyù giaûi ñöôïc. Bôûi vaäy, ñoù laø nguyeân nhaân ñeå ñeán taän ngaøy hoâm nay khi baïn ñang ñoïc cuoán saùch naøy, vieäc tìm hieåu nhöõng bí aån cuûa neàn vaên hoùa coå Ñoâng phöông vaãn ñi vaøo beá taéc. Giaùo sö Leâ Vaên Söûu – moät hoïc giaû coù nhieàu coâng trình nghieân cöùu vaên hoùa coå Ñoâng phöông – ñaõ nhaän xeùt trong taùc phaåm Nguyeân lyù thôøi sinh hoïc coå phöông Ñoâng cuûa oâng nhö sau: Gaàn ñaây coù raát nhieàu nhaø khoa hoïc ôû ñuû moïi ngaønh vaø ôû nhieàu nôi treân theá giôùi, vôùi caùc phöông tieän hieän ñaïi coù nhieàu ñaëc tính öu vieät nhö: tinh vi, nhanh choùng, chính xaùc trong tay, hoï ñaõ vaø ñang nghieân cöùu neàn taûng cuûa di saûn vaên minh phöông Ñoâng naøy. Theá nhöng, söï tieáp caän thöïc chaát cuûa noù coøn ñang laø moät khoù khaên to lôùn. Söï huyeãn aûo cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông khoâng phaûi chæ ñoái vôùi caùc hoïc giaû Taây phöông, maø ngay vôùi nhöõng nhaø nghieân cöùu Ñoâng phöông cuõng chöa hieåu ñöôïc noù. Bôûi vaäy cho ñeán taän ngaøy hoâm nay, nhöõng cuoäc tranh luaän, phaûn baùc, minh chöùng vaãn chöa keát thuùc. Khoâng ít nhöõng hoïc giaû ñôn giaûn hoùa vaán ñeà baèng caùch cho raèng söï huyeàn bí cuûa vaên minh Ñoâng phöông mang tính meâ tín dò ñoan. Ñöông nhieân vôùi moät nhaän xeùt nhö treân thì chæ coù theå keát luaän raèng nhöõng thaønh töïu cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông lieân quan ñeán moät hoïc thuyeát coøn bí aån laø AÂm döông – Nguõ haønh nhö thieân vaên, y lyù, lòch soá, döï ñoaùn

töông lai… ñeàu chæ laø do kinh nghieäm tích luõy vaø khoâng coøn gì ñeå baøn. Nhöng vôùi nhaän xeùt nhö vaäy, khoâng lyù giaûi ñöôïc söï toàn taïi cuûa nhöõng phöông phaùp luaän cho söï öùng duïng coù hieäu quaû treân thöïc teá cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông ñaõ traûi haøng thieân nieân kyû. Bôûi vaäy, nhaän xeùt cho raèng neàn vaên minh Ñoâng phöông mang tính meâ tín dò ñoan laø khoâng thuyeát phuïc. Cuõng khoâng ít nhöõng hoïc giaû hoaøi nghi nhaän xeùt treân vaø ñi tìm coäi nguoàn cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông ñaày bí aån. Tính hôïp lyù cuûa

nhöõng hoïc giaû ñi theo höôùng naøy chính laø söï öùng duïng treân thöïc teá traûi haøng ngaøn naêm cuûa hoïc thuaät Ñoâng phöông, ñaõ chöùng toû moät söï toàn taïi khaùch quan maø tri thöùc khoa hoïc hieän ñaïi chöa naém baét ñöôïc. Moät thí duï cho nhöõng hieän töôïng bí aån cuûa vaên minh phöông Ñoâng laø söï toàn taïi cuûa nhöõng ñöôøng kinh Laïc vaø nhöõng huyeät vò treân cô theå con ngöôøi. Hoaëc hieän töôïng caùc thuaät só Yoga coù theå töï choân soáng, vöôït quaù giôùi haïn cho pheùp maø nhöõng tri thöùc khoa hoïc hieän ñaïi phaùt hieän ñöôïc trong söï vaän ñoäng taâm sinh lyù cuûa con ngöôøi. Ñieàu ñaëc bieät ñaùng löu yù ôû ñaây laø: naêng löïc cuûa nhöõng thuaät só Yoga khoâng phaûi do baåm sinh, maø laø moät söï luyeän taäp coù phöông phaùp haún hoi. Nguyeân lyù lyù thuyeát caên baûn naøo ñaõ taïo ra phöông phaùp ñeå ñaït ñöôïc hieäu quaû vöôït ngoaøi khaû naêng cuûa tri thöùc hieän ñaïi? Neáu kinh Laïc vaø Yoga chæ laø nhöõng hieän töôïng trong ñôøi soáng thì trong neàn vaên minh Ñoâng phöông ñaõ toàn taïi nhöõng giaù trò vaên hoùa lôùn ñaày bí aån. Moät trong nhöõng söï bí aån lôùn cuûa neàn vaên hoùa Ñoâng phöông chính laø Baùt quaùi cuûa Dòch hoïc. Söï vaän ñoäng cuûa Baùt quaùi ñaõ thaùch ñoá tri thöùc cuûa nhaân loaïi keå töø khi noù ñöôïc phaùt hieän ñeán nay traûi ñaõ haøng ngaøn naêm. Ñaõ haøng ngaøn cuoán saùch choàng leân nhau (*), thaäm chí gaàn ñaây Unesco ñaõ toå chöùc boán cuoäc hoäi nghò veà kinh Dòch, taäp trung haàu heát nhöõng nhaø nghieân cöùu Dòch hoïc treân theá giôùi, cuõng chöa lyù giaûi ñöôïc nhöõng bí aån cuûa noù. Hieän nay, Unesco vaø ngay taïi nhöõng nöôùc coù neàn khoa hoïc tieân tieán nhö: Anh, Phaùp, Ñöùc, Myõ ñeàu coù nhöõng hoäi nghieân cöùu kinh Dòch. Maëc duø vôùi moät qui moâ lôùn nhö vaäy, nhöng coù

* Chuù thích: Theo tö lieäu töø cuoán “Kinh dòch & caáu hình tö töôûng Trung Quoác” (taùc giaû Leâ Ngoïc Duõng & Leâ Anh Minh, Nxb Khoa hoïc xaõ hoäi, 1999) thì cho ñeán naêm 1993 coù taát caû 1171 boä,4397 cuoán saùch vieát baèng chöõ Haùn veà kinh Dòch, trong ñoù coù 9 boä ñöôïc coi laø vieát tröôùc thôøi Taàn. Rieâng saùch vieát veà Laïc thö Haø ñoà - cuõng tính ñeán thôøi gian noùi treân - coù 153 boä, 156 cuoán. Chöa tính ñeán saùch vieát veà kinh Dòch ngoaøi chöõ Haùn.

theå noùi raèng söï nghieân cöùu veà kinh Dòch chính thöùc phaùt trieån töø thôøi Haùn cho ñeán taän ngaøy hoâm nay – traûi hôn 2000 naêm – haàu nhö vaãn beá taéc. Nguyeân nhaân cuûa söï beá taéc naøy vì phaïm truø cuûa kinh Dòch bao truøm töø söï vaän ñoäng cuûa vuõ truï cho ñeán nhöõng hieän töôïng lieân quan ñeán con ngöôøi, ñaùp öùng ñöôïc nhöõng nhu caàu cuûa con ngöôøi trong xaõ hoäi Ñoâng phöông coå. Nhöng kinh Dòch laïi thieáu haún moät heä thoáng lyù luaän caên baûn. Hay noùi ñuùng hôn laø ñaõ thaát truyeàn, nhöõng caùi coøn laïi thì raát mô hoà, khoâng ñuû chöùng toû taàm cõõ cuûa moät hoïc thuyeát maø Baùt quaùi chæ laø ñoà hình kyù hieäu toång hôïp cuûa moät heä thoáng lyù thuyeát caàn coù. Do ñoù, nhöõng baûn vaên vaø heä thoáng kyù hieäu cuûa kinh Dòch löu truyeàn hieän nay chæ coù theå coi laø moät phöông phaùp öùng duïng ñaõ coù saün. Ngöôøi ta khoâng theå so saùnh tính hôïp lyù giöõa nhöõng vaán ñeà ñöôïc ñaët ra trong kinh Dòch vôùi heä thoáng lyù thuyeát baûn nguyeân laø tieàn ñeà caàn coù cuûa noù. Ñaây laø nguyeân nhaân söï bí aån cuûa kinh Dòch. Bôûi vaäy, maëc duø raát nhieàu coâng phu

traûi haøng ngaøn naêm, nhöng haàu heát caùc saùch nghieân cöùu töø thôøi Haùn trôû laïi ñaây gaàn nhö chæ caên cöù vaøo nhöõng vaán ñeà ñöôïc ñaët ra trong kinh Dòch ñeå coá gaéng giaûi thích nhöõng caùi ñaõ coù saün. Coù theå ñuùng vaø cuõng coù theå sai, ñoâi khi traùi ngöôïc nhau khoâng coù caùch naøo kieåm chöùng ñeå tìm hieåu veà baûn chaát cuûa noù. Kinh Dòch ñöôïc coi laø moät kyø thö ñaõ taïo neân söï bí aån haøng thieân nieân kyû. Maëc cho söï thaêng traàm cuûa lòch söû, kinh Dòch vaãn laø moät söï bí aån kyø vó, söøng söõng thaùch ñoá trí tueä cuûa con ngöôøi. Töø söï beá taéc trong vieäc tìm hieåu kinh Dòch traûi hôn 2000 naêm qua, ñaõ daãn ñeán moät giaû thuyeát veà nhöõng sai leäch coù theå coù trong kinh Dòch vôùi thöïc teá nguyeân thuûy ñaõ toàn taïi cuûa noù ñöôïc trình baøy trong saùch naøy. Bôûi vì, neáu coù söï sai leäch giöõa thöïc teá toàn taïi nguyeân thuûy cuûa kinh Dòch vôùi baûn vaên kinh Dòch ñöôïc löu truyeàn qua coå thö chöõ Haùn; trong khi thieáu haún moät heä thoáng lyù thuyeát baûn nguyeân caàn coù ñeå so saùnh, thì ngöôøi ta khoâng theå naøo khaùm phaù ñöôïc nhöõng bí aån cuûa noù. Khoâng ai coù theå ñaït ñöôïc moät söï hoaøn thieän maø baét ñaàu baèng söïï sai leäch baát hôïp lyù. Khi khoa hoïc hieän ñaïi baét ñaàu nhìn laïi quaù khöù, nhöõng nhaø khoa hoïc treân theá giôùi ñaõ xem xeùt kinh Dòch vôùi tri thöùc cuûa con ngöôøi hieän ñaïi vaø lieân heä vôùi nhöõng thaønh töïu hieän nay. Trong cuoán Kinh Dòch vôùi vuõ truï quan Ñoâng phöông (Giaùo sö Nguyeãn Höõu Löôïng. Nxb TP. Hoà

Chí Minh – 1992) phaàn thay lôøi giôùi thieäu coù töïa laø “Tìm hieåu veà kinh Dòch” do oâng Traàn Nguyeân (vieát theo De R. Wilhem. Yi King – vôùi chuù thích: ñaêng trong Phuï san Khoa hoïc phoå thoâng soá 190, thaùng 6 – 1992) ñaõ vieát : “Kinh Dòch ñaõ ñöôïc öùng duïng daàn daàn vaøo khoa hoïc kyõ thuaät phöông Taây. Ngöôøi thöïc hieän sôùm nhaát coù leõ laø Leibniz, trieát gia vaø toaùn hoïc gia ngöôøi Ñöùc (1646 – 1716). OÂng ñaõ quan saùt Baùt quaùi, nghó ra pheùp nhò phaân thay cho pheùp thaäp phaân baèng caùch chæ duøng hai con soá: 1 laøm döông vaø 0 laøm aâm ñeå maõ vaøo maùy tính ñieän töû. Hai con soá naøy thaønh moãi nhoùm 6 soá vaø goàm 64 nhoùm, khi coù ñieän vaøo ñeøn baät laø 1 vaø ñieän taét laø 0, cöù nhö theá ñeå truyeàn caùc tín hieäu. Coøn C. G. Jung laø moät ngöôøi goác Thuî Só ñaõ cuøng vôùi Freud taïo ra khoa phaân taâm hoïc (Psychanalyse). OÂng cuõng laø baïn thaân cuûa R.Wilhem, ngöôøi ñaõ dòch kinh Dòch ra tieáng Ñöùc. Jung cho laø coù theå söû duïng kinh Dòch ñeå tìm hieåu tieàm thöùc con ngöôøi, trong ñoù coù vieäc boùi toaùn. Löu Töû Hoa, moät nhaø baùc hoïc Trung Quoác ôû Anh cuõng noùi laø ñaõ vaän duïng nguyeân lyù “Baùt quaùi” töø naêm 1930, ñaõ tìm ra quyõ ñaïo haønh tinh thöù 10 trong heä Maët trôøi. Hai nhaø vaät lyù hoïc ngöôøi Myõ goác Trung Hoa laø Lyù Chính Ñaïo (Tsung Tao Lee) giaùo sö Ñaïi hoïc Princeton vaø Döông Chaán Ninh (Tchen Ning Ang), giaùo sö Ñaïi hoïc Columbia ñaõ tuyeân boá nhôø nghieân cöùu kinh Dòch maø bieát raèng trong theá giôùi ñieän töû, phía traùi vaø phía phaûi khoâng nhö nhau, döông thì 9 maø aâm thì 6, coù tyû soá laø 3/2. Hai oâng chöùng minh khi haït nguyeân töû noå thì baén ra nhöõng ly töû aâm vaø ly töû döông, tia döông baén xa hôn tia aâm theo tyû leä 3/2 taïo ra ñònh luaät cô ngaãu. Hai oâng ñaõ ñöôïc giaûi Nobel Vaät lyù naêm 1957. Caùc baùc só AÂu Taây ngaøy nay muoán hoïc qua Ñoâng y ñeàu phaûi

thuoäc lyù thuyeát sinh khaéc cuûa AÂm döông Nguõ haønh, ñaëc bieät laø khoa chaâm cöùu. Hoï ñeàu ngaïc nhieân veà kinh huyeät coù theå chaâm teâ ñeå giaûi phaãu moät caùch khoâng ñau cho ngöôøi beänh. Ngaøy nay ngöôøi ta ñaõ ñem ñoái chieáu kinh Dòch vôùi nhieàu lyù thuyeát trieát hoïc, khoa hoïc Taây phöông nhö lyù thuyeát veà nguyeân töû, thuyeát sinh vaät tieán hoùa cuûa Lamark Darwin, bieän chöùng phaùp cuûa Hegel, Karl Marx, thuyeát töông ñoái cuûa Einstein vôùi phöông trình E = mc2, lyù thuyeát quan troïng, ngöôøi ta hy voïng qua kinh Dòch seõ öôùc ñoaùn ñeå tìm ra nhöõng caùi môùi roài seõ duøng khoa hoïc ñeå kieåm chöùng laïi. Nhö vaäy laø ñuùng vôùi lôøi cuûa nhaø toaùn hoïc Phaùp H. Poincareù ñaõ noùi: “Phoûng ñoaùn tröôùc roài haõy chöùng minh! Toâi coù caàn nhaéc laïi chaêng raèng chính

nhö vaäy maø ñaõ coù nhöõng phaùt minh quan troïng”. Hieän nay, chöa coù moät coâng trình khoa hoïc naøo chöùng minh ñöôïc söï toàn taïi moät heä thoáng lyù thuyeát caên baûn laø tieàn ñeà daãn ñeán söï hình thaønh cuûa Baùt quaùi vaø söï vaän ñoäng cuûa noù. Thaäm chí cuõng chöa heà coù moät coâng trình nghieân cöùu naøo chöùng minh ñöôïc tính hôïp lyù trong söï töông quan giöõa nhöõng vaán ñeà ñöôïc ñaët ra trong kinh Dòch. Vaäy treân cô sôû lyù thuyeát naøo ñeå coù söï lieân heä nhö ñaõ trích daãn ôû treân? Phaûi chaêng ñaây laø moät söï lieân heä khieân cöôõng do nhöõng hieän töôïng truøng laëp? Hay laø kinh Dòch vôùi nhöõng kyù hieäu cuûa noù chính laø moät sieâu coâng thöùc phaûn aùnh moät chaân lyù bao truøm leân moïi söï vaän ñoäng treân moïi lónh vöïc töø vuõ truï ñeán nhöõng hieän töôïng lieân quan ñeán con ngöôøi. Do ñoù, nhöõng söï phaùt hieän cuûa khoa hoïc hieän ñaïi ñeàu naèm trong phaïm truø cuûa noù. Bôûi vaäy, coù söï lieân heä veà maët hieän töôïng, maëc duø ngöôøi ta chöa khaùm phaù ñöôïc bí aån cuûa kinh Dòch? Nhöng neáu nhö Baùt quaùi vaø 64 queû laø moät sieâu coâng thöùc thì ñoù laø moät coâng thöùc khoâng coù nguyeân lyù lyù thuyeát khôûi nguyeân vaø ñoù cuõng laø ñieàu bí aån lôùn nhaát cuûa Baùt quaùi. Caùc nhaø khoa hoïc hieän ñaïi ñang mô öôùc: “Taïo ra moät lyù thuyeát thoáng nhaát caùc ñònh luaät vuõ truï! Moät sieâu coâng thöùc bao truøm moïi ñònh luaät cuûa thieân nhieân, hoaøn toaøn coù theå giaûi thích ñöôïc moïi söï kieän bao quanh con ngöôøi töø nhöõng haït vaät chaát cöïc nhoû ñeán nhöõng thieân haø khoảng loà” (*).

Trong lòch söû vaên minh coå Ñoâng phöông toàn taïi moät caùch huyeãn aûo thuyeát AÂm döông vaø Nguõ haønh. Veà maët hieän töôïng, phaûi chaêng thuyeát AÂm döông Nguõ haønh chính laø moät hoïc thuyeát hoaøn chænh vaø nhaát quaùn vôùi chính noù, moät sieâu lyù thuyeát bao truøm maø caùc nhaø khoa hoïc ñang mô öôùc vaø kinh Dòch chæ laø moät heä thoáng kyù hieäu? Hay ñuùng hôn laø moät coâng thöùc toång hôïp cuûa hoïc thuyeát naøy? Phaûi chaêng chính neàn vaên minh coå Ñoâng phöông ñaõ ñaït ñeán ñieàu maø khoa hoïc hieän ñaïi ñang mô öôùc theo caùi nhìn cuûa thôøi ñaïi ñoù? Cuoán Tìm veà coäi nguoàn kinh Dòch ñöôïc bieân soaïn xuaát phaùt töø giaû thuyeát cho raèng: Hoïc thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh laø moät hoïc thuyeát vuõ truï quan nhaát quaùn vaø hoaøn chænh cuûa moät neàn vaên minh coå ñaõ bò huûy dieät vaø kinh Dòch chính laø moät sieâu coâng thöùc cuûa hoïc

thuyeát

* Chuù thích: Trích ñoaïn trong baøi “Ba thaùch thöùc lôùn cuûa khoa hoïc trong theá kyû 21” - Kieán thöùc ngaøy nay soá 314 - 1/5/1999)

naøy. Giaû thuyeát naøy cho raèng: Baûn vaên kinh Dòch ñöôïc löu truyeàn qua coå thö chöõ Haùn laø moät baûn vaên khoâng hoaøn chænh vaø trong ñoù ñaõ sai leäch so vôùi thöïc teá nguyeân thuûy cuûa noù. Neàn vaên minh coå ñoù chính laø neàn vaên minh Vaên Lang döôùi trieàu ñaïi cuûa caùc vua Huøng, toå tieân cuûa ngöôøi Vieät. Treân cô sôû cuûa giaû thuyeát ñaõ neâu, cuoán Tìm veà coäi nguoàn kinh Dòch nhaèm tìm veà thöïc teá ñaõ toàn taïi cuûa kinh Dòch treân cô sôû söï töông quan moät caùch hôïp lyù vôùi nhöõng hieän töôïng thuoäc phaïm truø cuûa noù. Moät trong nhöõng sai leäch lôùn nhaát coù tính chaát tieân quyeát caàn hieäu chænh: ñoù chính laø neàn vaên minh xuaát xöù cuûa kinh Dòch. Tìm veà coäi nguoàn ñích thöïc cuûa kinh Dòch seõ laø moät ñieàu kieän caàn thieát ñeå taùi taïo chieác chìa khoùa môû kho taøng ñaày bí aån cuûa vaên minh Ñoâng phöông. Vaên hoùa vaø nhöõng giaù trò nhaân baûn cuûa noù laø taøi saûn chung cuûa nhaân loaïi. Söï phuïc hoài vaø gìn giöõ nhöõng giaù trò vaên hoùa ñaõ thaát truyeàn trong quaù khöù laø moät trong nhöõng coá gaéng cuûa con ngöôøi vaø cuõng laø nhu caàu cho söï phaùt trieån xaõ hoäi. Tìm veà coäi nguoàn ñích thöïc cuûa nhöõng giaù trò vaên hoùa Ñoâng phöông laø moät phöông tieän quan yeáu nhaèm chöùng minh quan ñieåm cho raèng: Thôøi ñaïi Huøng Vöông chính laø coäi nguoàn lòch söû neàn vaên hieán gaàn 5000 naêm cuûa daân toäc Vieät Nam. Ñoù chính laø caùi noâi cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông coå ñaïi. Quan ñieåm naøy ñaõ ñöôïc trình baøy trong cuoán Thôøi Huøng Vöông qua truyeàn thuyeát vaø huyeàn thoaïi (Nxb Vaên hoùa thoâng tin 2002) vaø cuoán Thôøi Huøng Vöông vaø bí aån Luïc thaäp Hoa giaùp (Nxb Vaên hoùa thoâng tin 2002). Söï chöùng minh tính baát hôïp lyù trong baûn vaên kinh Dòch vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan ñöôïc löu truyeàn qua coå thö chöõ Haùn, daãn ñeán söï hieäu chænh laïi kinh Dòch thoâng qua ca dao tuïc ngöõ, truyeàn thuyeát vaø nhöõng troø chôi treû em maø oâng cha coøn truyeàn laïi trong neàn vaên hoùa Vieät Nam, söï tieáp noái cuûa neàn vaên minh Laïc Vieät seõ minh chöùng cho quan ñieåm treân. Nhöng ñaây laø moät coâng vieäc raát khoù khaên vì söï bí aån cuûa Baùt quaùi ñaõ thaùch ñoá trí tueä nhöõng ai quan taâm ñeán noù töø haøng ngaøn naêm. Bôûi vaäy, vôùi khaû naêng coù haïn, coâng vieäc thì quaù lôùn lao, do ñoù vaán ñeà chöa theå giaûi quyeát roát raùo trong cuoán saùch naøy. Raát mong ñöôïc baïn ñoïc quan taâm ñoùng goùp yù kieán. Hy voïng cuoán Tìm veà coäi nguoàn kinh Dòch seõ laø nhöõng ñoùng goùp nhoû tieáp noái vôùi nhöõng coâng trình nghieân cöùu ñoà soä cuûa caùc hoïc giaû coå kim. Xin chaân thaønh caûm taï baïn ñoïc quan taâm.

PHAÀN DAÃN NHAÄP

C uoán Tìm veà coäi nguoàn kinh Dòch khoâng nhaèm giôùi thieäu noäi dung cuûa kinh Dòch theo caùch hieåu phoå bieán töø tröôùc ñeán nay qua coå thö chöõ Haùn, maø laø moät söï coá gaéng laøm saùng toû moät trong nhöõng hieän töôïng bí aån cuûa neàn vaên hoùa Ñoâng phöông, ñoù laø caên nguyeân cuûa Baùt quaùi. Bôûi

vaäy, cuoán saùch naøy seõ khoâng trình baøy toaøn boä noäi dung kinh Dòch, maø chæ giôùi thieäu lòch söû vaø toùm löôïc noäi dung cuûa noù thoâng qua caùc taøi lieäu cuûa caùc hoïc giaû nghieân cöùu veà kinh Dòch ñeå chöùng minh cho giaû thuyeát neâu treân. Cuoán saùch naøy cuõng khoâng nhaèm muïc ñích chöùng minh tính khoa hoïc hoaëc phi khoa hoïc cuûa thuyeát AÂm döông - Nguõ haønh, maø chæ chöùng minh söï toàn taïi treân thöïc teá cuûa hoïc thuyeát naøy, moät thöïc teá ñaõ bò khuaát laáp haøng thieân nieân kyû. Ngöôøi vieát hy voïng vieäc tìm laïi caên nguyeân cuûa Baùt quaùi vaø nhöõng bí aån trong lòch söû kinh Dòch seõ laø phöông tieän chöùng minh moät giai ñoaïn huyeàn söû cuûa Vieät Nam ñoù laø thôøi Huøng Vöông, quoác gia ñaàu tieân cuûa ngöôøi Laïc Vieät. Noäi dung cuoán saùch ñöôïc chia laøm boán phaàn: Phaàn moät: Giôùi thieäu toùm löôïc lòch söû, noäi dung cuûa kinh Dòch vôùi nhöõng dieãn bieán vaø yù kieán cuûa caùc nhaø nghieân cöùu coå kim. Trong phaàn naøy laø nhöõng tö lieäu ñöôïc toùm löôïc, trích daãn treân cô sôû nhöõng taøi lieäu söu taàm ñöôïc. Phaàn hai: Trình baøy nhöõng maâu thuaãn trong söï dieãn bieán vaø hình thaønh kinh Dòch vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan, treân cô sôû söï töông quan hôïp lyù theo caùch nhìn cuûa ngöôøi vieát, töø ñoù chöùng minh cho cô sôû cuûa giaû thuyeát neâu treân. Phaàn ba: Hieäu chænh laïi nhöõng sai laàm caên baûn cuûa kinh Dòch töø coå thö chöõ Haùn treân cô sôû söï töông quan hôïp lyù cuûa nhöõng vaán ñeà ñaõ ñaët ra ôû phaàn hai, töø nhöõng di saûn vaên hoùa coøn löu truyeàn trong daân gian Vieät Nam vaø Trung Quoác. Phaàn boán: Töø nhöõng nguyeân lyù caên baûn cuûa thuyeát AÂm döông - Nguõ haønh vaø Baùt quaùi ñaõ ñöôïc hieäu chænh, lyù giaûi nhöõng hieän töôïng bí aån khaùc lieân quan vaø laø söï minh chöùng tieáp tuïc cho giaû thuyeát ñaõ neâu.

Kinh Dòch baét ñaàu ñöôïc söï chuù yù cuûa caùc nhaø nghieân cöùu löu truyeàn töø ñôøi Haùn, coù hai boä phaän chính laø kyù hieäu cuûa 64 queû vaø phaàn kinh vaên . Theo truyeàn thuyeát vaø coå thö chöõ Haùn thì phaàn kinh vaên naøy do Chu Vaên Vöông, Chu Coâng vaø Khoång töû vieát (seõ ñöôïc trình baøy kyõ hôn ôû phaàn I, chöông I – Lòch söû kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn). Do phaàn kinh vaên quaù daøi, nhöõng baûn dòch coù ñoâi choã khaùc nhau. Thaäm chí do nhieàu ñoaïn kinh vaên toái nghóa, neân caùc hoïc giaû nghieân cöùu Dòch hoïc ñoâi khi maâu thuaãn nhau trong caùch dòch vaø lyù giaûi. Vì vaäy, chæ xin giôùi thieäu noäi dung vaø trích daãn nhöõng ñoaïn caàn thieát nhaèm minh chöùng cho giaû thuyeát ñaët ra. Bôûi vaäy, ñeå tieän tham khaûo vaø so saùnh vôùi nhöõng vaán ñeà ñöôïc neâu ra trong cuoán saùch naøy, baïn ñoïc coù theå tham khaûo cuoán Kinh Dòch vôùi vuõ truï quan Ñoâng phöông cuûa Nguyeãn Höõu Löôïng (Nxb Tp. Hoà Chí Minh, 1992) vaø moät trong ba cuoán sau ñaây: Kinh Dòch cuûa Ngoâ Taát Toá (Nxb Tp. Hoà Chí Minh, 1992); Kinh Dòch - Ñaïo cuûa ngöôøi quaân töû, Nguyeãn Hieán Leâ (Nxb Vaên hoïc, 1994); Kinh Dòch vaø ñôøi soáng, Haûi AÂn (Nxb Vaên hoùa daân toäc, Haø Noäi, 1996) - ñeå tham khaûo vaø ñoái chieáu. Nhöõng baûn vaên kinh Dòch ñöôïc dòch ra chöõ quoác ngöõ hieän löu haønh thöôøng khoâng thoáng nhaát veà danh töø, thí duï nhö trong kinh vaên: phaàn ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông soaïn thaûo coù saùch vieát laø Soaùn töø, coù saùch vieát laø Thoaùn töø, nhöng trong saùch naøy thoáng nhaát

chung laø Soaùn töø. Lôøi kinh vaên ñöôïc coi laø cuûa Khoång töû, coù saùch goïi laø Thoaùn töø (thöôïng, haï) truyeän, coù saùch goïi laø Soaùn töø (thöôïng, haï) truyeän; trong saùch naøy goïi laø Thoaùn töø (thöôïng, haï) truyeän. Baùt quaùi ñoâi khi ñöôïc dieãn ñaït laø 8 queû; nhöng nhöõng queû keùp cuõng ñöôïc goïi laø queû... Trong cuoán saùch naøy coù moät soá qui öôùc nhö sau: Taùm kyù hieäu caên baûn cuûa Dòch hoïc (töùc Baùt quaùi) moãi kyù hieäu ñeàu ñöôïc goïi laø "quaùi". Hai "quaùi" choàng leân nhau (töùc "truøng quaùi") ñöôïc goïi laø "queû". Trong caùc saùch, khi trình baøy nhöõng ñoà hình lieân quan ñeán kinh Dòch thì phöông Baéc thöôøng ñaët ôû phía döôùi, phöông Nam ñaët ôû phía treân. Trong saùch naøy, taát caû nhöõng ñoà hình tröng daãn ñeå chöùng minh nhöõng vaán ñeà thuoäc phaïm truø kinh Dòch lieân quan ñeán phöông vò ñeàu ñöôïc saép xeáp phuø hôïp vôùi nhöõng qui öôùc veà phöông vò baûn ñoà hieän ñaïi

ñeå baïn ñoïc deã daøng phaân ñònh, nhö: phöông Baéc ôû phía treân, phöông Ñoâng ôû beân phaûi, phöông Nam ôû phía döôùi vaø phöông Taây ôû beân traùi; ngoaïi tröø söï trích daãn thì phöông vò ñeå nguyeân theo tö lieäu ñaõ trích daãn. Trong saùch naøy, phaàn trích daãn tö lieäu ñöôïc theå hieän baèng kieåu chöõ "Vni-Helve 10". Trong phaàn trích daãn, ñeå löu yù baïn ñoïc, nhöõng chöõ in ñaäm laø do ngöôøi vieát thöïc hieän. Phaàn chính vaên cuûa ngöôøi vieát ñöôïc theå hieän baèng kieåu chöõ "Vni-Times 12". Maëc duø ñaõ raát coá gaéng, nhöng do khaû naêng coù haïn, chaéc chaén khoâng theå traùnh khoûi nhöõng thieáu soùt. Mong ñöôïc quí ñoäc giaû löôïng thöù.

PHAÀN I

LÒCH SÖÛ KINH DÒCH

THEO COÅ THÖ CHÖÕ HAÙN VAØ NHÖÕNG VAÁN ÑEÀ LIEÂN QUAN

Chöông I

TOÙM LÖÔÏC LÒCH SÖÛ KINH DÒCH THEO COÅ THÖ CHÖÕ HAÙN

T öông truyeàn vaøo thôøi toái coå, vua Phuïc Hy–vò vua huyeàn thoaïi cuûa Trung Quoác, nieân ñaïi khoaûng 3500 naêm tröôùc CN (coù saùch cheùp 4477 – 4363 tröôùc CN) – laø ngöôøi ñaàu tieân phaùt minh ra nhöõng kyù hieäu nguyeân thuûy cuûa kinh Dòch. Heä töø haï chöông II – tieát 1 trong kinh Dòch cheùp: Coå giaû Baøo Hy thò chi vöông thieân haï daõ, ngöôõng taéc quan töôïng ö thieân, phuû taéc quan phaùp ö ñòa; quan ñieåu thuù chi vaên, döõ ñòa chi nghi; caän thuû chö thaân, vieãn thuû chö vaät; ö thò thuûy taùc Baùt quaùi dó thoâng thaàn minh chi ñöùc, dó loaïi vaïn vaät chi tình. Vua Phuïc Hy (*) ngöûa xem töôïng trôøi, cuùi xem pheùp taéc döôùi ñaát, xem caùc vaên veû cuûa chim muoâng cuøng nhöõng thích nghi cuûa trôøi ñaát. Gaàn thì laáy thaân mình, xa thì laáy ôû vaät, theá roài môùi laøm ra Baùt quaùi ñeå thoâng suoát caùi ñöùc cuûa thaàn minh vaø phaân loaïi caùc tính cuûa vaïn vaät. Sau ñoù vua Phuïc Hy keát hôïp 8 quaùi thuoäc Tieân thieân Baùt quaùi thaønh moät heä thoáng 64 queû keùp goïi laø Hy Dòch. Heä thoáng Hy Dòch chæ goàm nhöõng kyù hieäu khoâng coù vaên töï (tuy nhieân, ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi vaø heä

thoáng 64 queû cuûa vua Phuïc Hy chæ ñöôïc coâng boá vaøo ñôøi Toáng; kinh Dòch truyeàn töø ñôøi Haùn ñeán tröôùc Toáng khoâng coù ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi vaø heä thoáng queû Hy Dòch, xin trình baøy roõ hôn ôû phaàn sau). Ñeán ñôøi vua Ñaïi Vuõ (2205 naêm tröôùc CN), laø vò vua khai saùng nhaø Haï cuûa Trung Quoác. Töông truyeàn ngaøi ñi trò thuûy ñeán soâng Laïc baét ñöôïc con ruøa thaàn treân mai coù ghi moät ñoà hình kyø bí, ngaøi cheùp laïi goïi laø Laïc thö. Treân cô sôû Cöûu cung cuûa Laïc thö, ngaøi laäp ra Hoàng phaïm cöûu truø. Hieän töôïng ñaàu tieân cuûa thuyeát Nguõ haønh xuaát hieän ôû truø thöù nhaát cuûa Hoàng phaïm cöûu truø.

* Chuù thích: Hoï Baøo Hy noùi ñeán trong Heä töø haï ñöôïc hieåu laø vua Phuïc Hy.

ÑOÀ HÌNH LAÏC THÖ HOÀNG PHAÏM CÖÛU TRUØ (Do vua Vuõ phaùt hieän) (Pheùp lôùn chín khu)

Nguõ Phuùc
Nguõ Kyû Nguõ söï
Luïc Cöïc
4 9 2
Thöôûng vaø Phaït Hieän töôïng
Lòch soá noäi giôùi
Baùt chính Hoaøng cöïc Keâ nghi
3 5 7
Toå chöùc Trung taâm Chieâm nghieäm quoác gia vuõ truï
Thöù tröng Nguõ haønh Tam ñöùc
8 1 6
Hieän töôïng Xöû theá,
Thôøi tieát ngoaïi giôùi tieáp vaät
Heä töø thöôïng, chöông XI trong kinh Dòch cheùp: “Thò coá thieân sinh thaàn vaät, thaùnh nhaân taéc chi, thieân ñòa bieán hoùa, thaùnh nhaân hieäu chi; thieân thuøy töôïng, hieän caùt hung, thaùnh nhaân töôïng chi. Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi”. Vôùi ñoaïn vaên treân haàu heát caùc saùch nghieân cöùu veà kinh Dòch töø thôøi Haùn ñeán nay ñeàu hieåu nhö sau: “Trôøi sinh ra thaàn vaät, thaùnh nhaân aùp duïng theo; trôøi ñaát bieán hoaù thaùnh nhaân baét chöôùc; trôøi baøy ra hình töôïng hieän ra söï toát xaáu, thaùnh nhaân phoûng theo yù töôïng”; rieâng caâu “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi” ñöôïc hieåu raèng Haø laø soâng Hoaøng Haø; Laïc laø soâng Laïc Thuûy; bôûi vaäy neân ñöôïc hieåu laø: “Böùc ñoà hieän ra ôû soâng Hoaøng Haø, hình chöõ hieän ra ôû soâng Laïc, thaùnh nhaân aùp duïng theo” (*).

Theo Khoång An Quoác – moät danh nho thôøi Taây Haùn, chaùu 12 ñôøi cuûa Khoång töû – ngöôøi phaùt hieän ra nhöõng saùch coå ñöôïc coi laø kinh ñieån cuûa Nho giaùo trong vaùch nhaø Khoång töû vaø laø ngöôøi ñaàu tieân chuù giaûi kinh Dòch, vieát veà söï lieân heä giöõa Baùt quaùi vôùi Haø ñoà nhö sau:

* Chuù thích: Coøn moät caùch hieåu thöù hai cho caâu naøy, lieân quan ñeán moät cuoán kinh ñieån khaùc cuûa Nho giaùo. Xin ñöôïc trình baøy roõ hôn ôû phaàn sau .

“Ñôøi vua Phuïc Hy coù con Long Maõ xuaát hieän treân soâng Haø. Nhaø vua beøn baét chöôùc theo nhöõng vaèn cuûa noù ñeå vaïch Baùt quaùi; goïi laø Haø ñoà”.

ÑOÀ HÌNH HAØ ÑOÀ (Do vua Phuïc Hy phaùt hieän) CÖÛU CUNG HAØ ÑOÀ

2 7 4 3 5-10 9 8 1 6 Ngöôøi ñaàu tieân vieát veà vua Ñaïi Vuõ tìm ñöôïc Laïc thö vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan, cuõng laø Khoảng An Quoác. OÂng ta vieát: “Ñôøi vua Vuõ coù con thaàn quy xuaát hieän treân soâng Laïc. Nhaø vua beøn nhaân ñoù maø xeáp ñaët ñeå laøm thaønh 9 loaïi, goïi laø Laïc thö”. Qua gaàn 3000 naêm, keå töø thôøi vua Phuïc Hy ñeán cuoái ñôøi nhaø AÂn Thöông, vua Chu Vaên Vöông (coù nieân ñaïi khoaûng 1200 naêm tröôùc CN) laø moät chö haàu cuûa AÂn Thöông; khi bò caàm tuø ôû nguïc Döõu Lyù, ñaõ nghieân cöùu Tieân thieân Baùt quaùi. Vua Vaên Vöông ñaõ döïa treân ñoà hình Laïc thö cuûa vua Ñaïi Vuõ saép xeáp laïi vò trí 8 quaùi trong Tieân thieân Baùt quaùi cuûa vua Phuïc Hy thaønh Haäu thieân Baùt quaùi. Sau doù, oâng keát hôïp 8 quaùi cuûa Haäu thieân thaønh moät heä thoáng 64 queû keùp Haäu thieân vaø vieát roõ nghóa laïi töøng queû goïi laø Soaùn töø. Tieáp theo, ñôøi con cuûa oâng laø Chu Coâng Ñaùn vieát roõ nghóa töøng haøo trong queû keùp goïi laø Haøo töø (moãi quaùi coù 3 vaïch, moãi vaïch goïi laø moät haøo, moãi queû coù 6 haøo goàm 2 quaùi). Ñeán ñaây, boä Chu dòch (hieåu theo nghóa laø Dòch cuûa nhaø Chu) ñöôïc caên baûn hoaøn thaønh. Töông truyeàn khaùi nieäm AÂm döông xuaát hieän vaøo thôøi nhaø Chu. Nhöng trong Soaùn töø vaø Haøo töø ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông vaø Chu Coâng laøm ra, khoâng noùi ñeán AÂm döông. Sau ñoù gaàn 700 naêm, vaøo cuoái thôøi Xuaân Thu ñaàu ñôøi Chieán quoác – cuõng theo Khoảng An Quoác – Khoảng töû (551 – 479 tröôùc CN) tieáp tuïc dieãn giaûi Chu Dòch goàm Thoaùn truyeän (thöôïng, haï), Töôïng truyeän (thöôïng, haï), Heä töø truyeän (Thöôïng, haï), Vaên ngoân, Thuyeát

quaùi, Töï quaùi, Taïp quaùi; goïi chung laø thaäp Döïc. Khaùi nieäm AÂm döông vaø Thaùi cöïc xuaát hieän trong thaäp Döïc naøy. Heä töø thöôïng, chöông V coù ñoaïn vieát: “Nhaát AÂm, nhaát Döông vò chi ñaïo”; Chöông XI vieát: “Thò coá dòch höõu Thaùi cöïc, thò sinh Löôõng nghi, Löôõng nghi sinh Töù töôïng, Töù töôïng sinh Baùt quaùi” Boä kinh Dòch ñöôïc hoaøn chænh vaø löu truyeàn ñeán nay laø boä Chu dòch ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông goàm: heä thoáng 64 queû thuoäc Haäu thieân Baùt quaùi vaø lôøi kinh vaên cuûa Chu Vaên Vöông, Chu Coâng vaø Khoảng töû vieát. Tuy nhieân, ngöôøi ta vaãn ghi nhaän coâng lao cuûa vua Phuïc Hy laø ngöôøi ñaàu tieân vaïch quaùi. Nhöõng taùc giaû laøm ra kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn noùi treân ñöôïc goïi laø töù Thaùnh. Caùc thaày boùi ngaøy xöa khi gieo queû vaø luaän ñoaùn thöôøng noùi: “Theo queû naøy thì thaùnh noùi raèng…”, töùc laø muoán noùi ñeán caùc vò ñöôïc coi laø taùc giaû Dòch hoïc noùi treân. Vieäc löu truyeàn baûn Chu Dòch töø sau Khoảng töû ñeán thôøi Haùn coøn ñöôïc coå thö ghi roõ nhö sau: Coå thö cheùp raèng: “Khoảng töû truyeàn Dòch cho Thöông Cuø, Töû Moäc. Töû Moäc truyeàn cho Kieàu Tyù, Töû Dung nöôùc Loã. Töû Dung truyeàn cho Haøn Tyù, Töû Cung mieàn

Giang Ñoâng. Töû Cung truyeàn cho Chaâu Xuù, Töû Gia nöôùc Yeân. Töû Gia truyeàn cho Toân Ngu, Töû Thöøa ñaát Ñoâng Voõ. Töû Thöøa truyeàn cho Ñieàn Haø, Töû Trang nöôùc Teà. Ñieàn Haø ôû ñaàu ñôøi Haùn laïi truyeàn cho Vöông Ñoàng, Töû Trung ñaát Ñoâng Voõ vaø Chaâu Vöông Toân ñaát Laïc Döông, Ñinh Khoan, Trai Phuïc Sinh ngöôøi nöôùc Löông. Vöông Ñoàng truyeàn cho Vöông Haø töï Thuùc Nguyeân ñaát Tri Xuyeân. Thuùc Nguyeân truyeàn cho Kinh Phoøng. Kinh Phoøng truyeàn cho Löu Khaâu Haï. Khaâu Haï truyeàn cho Töû Laâm. Töû Laâm truyeàn cho Ngöï söû ñaïi phu Vöông Tuaán. Ñinh Khoan laïi truyeàn rieâng cho Ñieàn Vöông Toân. Vöông Toân truyeàn cho Thi Xöu, Maïnh Hæ. Thi Xöu truyeàn cho Tröông Vuõ. Tröông Vuõ truyeàn cho Baønh Tuyeân. Maïnh Hæ truyeàn cho Tieâu Dieân Thoï. Kinh Phoøng laïi hoïc Dòch ôû Tieâu Dieân Thoï. (*)

Trong saùch ñaõ daãn, khoâng cheùp coå thö coù töø bao giôø, nhöng caên cöù vaøo teân tuoåi cuûa nhöõng ngöôøi hoïc Dòch nhö: Kinh Phoøng, Maïnh Hæ,

* Chuù thích: Nguyeãn Höõu Löôïng, Kinh Dòch vôùi Vuõ truï quan Ñoâng phöông, Nxb Thaønh phoá Hoà Chí Minh, 1992 .

Tieâu Dieân Thoï laø nhöõng nhaân vaät thôøi Taây Haùn, nhö vaäy coå thö naøy phaûi coù töø sau thôøi Taây Haùn. Vaøo cuoái thôøi nhaø Chu, caùc nöôùc chö haàu ñaùnh nhau lieân mieân. Naêm 221 tröôùc CN, ñaát nöôùc Trung Hoa thoáng nhaát bôûi nhaø Taàn. Naêm naêm sau, Taàn Thuûy Hoaøng ra leänh trieät haï Nho giaùo, haàu heát saùch vôû ñeàu bò ñoát vaø caám löu truyeàn, 463 (coù saùch cheùp 464) nho sinh bò choân soáng vì traùi leänh. Bôûi vaäy, haàu heát nhöõng tröôùc taùc lieân quan ñeán Nho giaùo bò thaát laïc. Rieâng kinh Dòch vì ñöôïc coi laø saùch boùi vaø nhöõng saùch thuoác coøn ñöôïc löu truyeàn. Ñoaïn trích daãn trong Söû kyù cuûa Tö Maõ Thieân, phaàn Taàn Thuûy Hoaøng baûn kyû, mieâu taû cuoäc ñoái thoaïi giöõa Taàn Thuûy Hoaøng vôùi thöøa töôùng Lyù Tö döôùi ñaây, chöùng toû ñieàu naøy: "...Nhöng nay Hoaøng ñeá ñaõ thaâu toùm caû thieân haï, phaân bieät traéng ñen maø ñònh ra ñieàu duy nhaát ñöôïc toân troïng. Nhöõng keû hoïc Nho theo caùi hoïc rieâng cuûa mình laïi cuøng nhau cheâ cöôøi phaùp luaät roài ñem daïy cho ngöôøi ta. Khi nghe leänh ban xuoáng thì hoï ñeàu laáy caùi hoïc rieâng cuûa mình ñeå baøn taùn. Khi vaøo trieàu, trong buïng cheâ bai. Ra ñöôøng, thì baøn baïc cheâ vua cuûa mình ñeå laáy danh, laøm cho khaùc ngöôøi ñeå toû laø cao, baøy cho keû ôû döôùi phæ baùng. Neáu nhö theá maø khoâng caám thì ôû treân uy theá cuûa nhaø vua seõ bò giaûm suùt; ôû döôùi caùc beø ñaûng seõ noåi leân. Neân caám laø hôn. Thaàn xin ñoát taát caû caùc saùch söû, töø nhöõng saùch söû nhaø Taàn (2).Töø nhöõng ngöôøi laøm chöùc baùc só, ai caát giaáu kinh Thö, kinh Thi, saùch vôû cuûa traêm nhaø thì ñeàu ñem ñeán caùc quan thuù, quan uyù maø ñoát ñi, hai ngöôøi daùm baøn nhau veà vieäc kinh Thö, kinh Thi cheùm giöõa chôï, laáy ñôøi xöa maø cheâ ñôøi nay thì gieát caû hoï. Quan laïi bieát maø khoâng toá caùo, thì cuõng bò toäi. Leänh ban ra trong ba möôi ngaøy khoâng ñoát saùch thì khaéc vaøo maët cho ñi thuù ñeå xaây vaø canh giöõ Tröôøng thaønh. Nhöõng saùch khoâng boû laø saùch thuoác, saùch boùi, saùch troàng caây. Ai muoán hoïc phaùp luaät thì thôø quan laïi laøm

thaày. Cheá cuûa vua noùi: “Ñöôïc” Ñeán naêm 207 tröôùc CN, nhaø Haùn thay theá nhaø Taàn. Vaøo cuoái ñôøi Taây Haùn – Haùn Vuõ Ñeá Löu Trieät (156 – 87 tr.CN) phuïc hoài laïi Nho giaùo. Töø ñoù kinh Dòch ñöôïc xieån döông vì ñöôïc coi laø moät trong 5 boä kinh quan troïng cuûa Nho giaùo. Baûn kinh Dòch löu truyeàn töø ñôøi Haùn chæ coù heäù thoáng 64 que ûthuoäc Haäu thieân Baùt quaùi vaø lôøi kinh vaên – töùc baûn Chu Dòch – ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông, Chu Coâng, Khoảng töû ñaõ trình baøy ôû treân. Ñeán ñaây vieäc nghieân cöùu kinh Dòch baét ñaàu. Caùc hoïc giaû thôøi Haùn chia ra nhieàu phaùi khaùc nhau khi tìm hieåu veà lòch söû

vaø cô sôû lyù luaän cuûa Dòch. Vieäc nghieân cöùu Dòch hoïc phaùt trieån ñeán ñôøi Toáng chia laøm hai phaùi laø Lyù hoïc cuûa Trình Di, Chu Hy vaø phaùi töôïng soá hoïc cuûa Traàn Ñoaøn (coøn goïi laø Ñoà thö). Phaùi töôïng soá hoïc coù hai ñaïi bieåu noåi tieáng laø Traàn Ñoaøn Laõo Toå vaø Thieäu Ung – töùc laø Thieäu Khang Tieát. Thôøi Toáng laø moät thôøi kyø raát ñaùng chuù yù trong lòch söû kinh Dòch. ÔÛ thôøi ñaïi naøy caùc nhaø Lyù hoïc noåi tieáng nhö Traàn Ñoaøn Laõo Toå, Thieäu Khang Tieát coâng boá ñoà hình Haø ñoà – Laïc thö vaø ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi cuøng heä thoáng 64 queû Hy Dòch; ñoàng thôøi cuõng lieân heä giöõa ñoà hình Haø ñoà vôùi ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi, ñoà hình Laïc thö vôùi Haäu thieân Baùt quaùi. Nhöõng nhaø Lyù hoïc ñôøi Toáng cuõng cho raèng nhöõng phaùt minh naøy thuoäc veà coå nhaân, nhö caùc nhaø Lyù hoïc thôøi Haùn ñaõ noùi tôùi. Baïn ñoïc tham khaûo caùc ñoaïn sau ñaây ñöôïc trích trong cuoán Chu Dòch vaø Döï ñoaùn hoïc (Thieäu Vó Hoa, Nxb Vaên hoùa Thoâng tin 1995): Trang 14: Thuyeát Tieân thieân Baùt quaùi laø töø trieàu Toáng taïo ra. Tröôùc trieàu Toáng chæ coù Baùt quaùi vaø 64 queû. Caùc hoïc giaû ñôøi Toáng caên cöù vaøo “thieân ñòa ñònh vò, sôn traïch thoâng khí, loâi phong töông baïc, thuûy hoûa baát töông xaï” (Trôøi ñaát phaân roõ, nuùi soâng thoâng suoát, saám gioù yeáu ñi, nöôùc löûa ít va chaïm) trong “Thuyeát quaùi” maø taïo ra “hình Tieân thieân Baùt quaùi”.

Trang 16:Thuyeát Tieân thieân Baùt quaùi vaø Haäu thieân Baùt quaùi töø sau ñôøi Toáng tranh luaän maõi khoâng thoâi, töùc laø tröôùc Toáng caên baûn khoâng toàn taïi thuyeát Tieân thieân. Tröôùc Toáng, ñôøi Haùn vaø Ñöôøng, khoâng theå chæ ra ñöôïc ai laø ngöôøi ñeà ra “phöông vò Tieân thieân”, ñeán ñôøi Toáng caùc ñaïo gia môùi ñöa ra “Hình Tieân thieân”. “Hình phöông vò Baùt quaùi cuûa Phuïc Hy” laø döïa theo hình Tieân thieân cuûa Thieäu Ung, goïi laø “Phöông vò Tieân thieân Baùt quaùi”. Hình phöông vò Baùt quaùi cuûa Vaên Vöông coøn goïi laø “Phöông vò Haäu thieân Baùt quaùi” nhö seõ thaáy ôû “Thuyeát quaùi” phaàn sau. Caùi goïi Haäu thieân Baùt quaùi thöïc teá laø döïa theo phöông vò cuûa caùc queû trong caâu “Ñeá xuaát hoà Chaán (1), teà hoà Toán (2), töông kieán hoà Ly (3), chí dòch hoà Khoân (4), thuyeát ngoân hoà Ñoaøi (5), chieán hoà Caøn (6), lao hoà Khaûm (7), thaønh ngoân hoà Caán (8)”.

Trang 17: Hình Tieân thieân Baùt quaùi maø ngay nay ta nhìn thaáy laø töø hình Tieân thieân cuûa Thieäu Ung ñôøi Toáng maø ra. Coøn hình Haäu thieân Baùt quaùi laø töø “Thuyeát quaùi”, ngöôøi ñôøi Toáng cho laø do Vaên Vöông taïo ra. Ngaøy nay, raát

nhieàu hoïc giaû ñöa ra nhieàu caùch phoûng ñoaùn, vì sao Vaên Vöông ñaõ söûa Tieân thieân Baùt quaùi thaønh Haäu thieân

Baùt quaùi. Hoï cho raèng: thôøi nhaø Haï baêng tuyeát tan, nöôùc bieån daâng leân, ngaäp chìm nhöõng khoaûng ñaát lôùn, khaép nôi bò ngaäp nöôùc. Ñeán ñôøi nhaø Chu, hoaøn caûnh töï nhieân thay ñoåi, vaän khí trôøi ñaát khoâng coøn thoáng nhaát vôùi Tieân thieân Baùt quaùi nöõa, cho neân Chu Vaên Vöông ñaõ söûa Tieân thieân Baùt quaùi thaønh Haäu thieân Baùt quaùi.

Trang 20: 2. Khi döï ñoaùn, Thieäu Khang Tieát duøng hình Haäu thieân Baùt quaùi, coøn soá laø cuûa Tieân thieân Baùt quaùi, raát kyø dieäu. Nhöng vì sao Thieäu Khang Tieát laïi duøng hình cuûa Haäu thieân Baùt quaùi vaø soá cuûa Tieân thieân ngaøy nay vaãn chöa roõ nguyeân do. Ngaøy nay khi gieo queû theo thôøi gian vaø döï ñoaùn theo “saùu haøo” thì ñeàu phoái hôïp hình naøy vôùi soá cuûa Tieân thieân.

Veà vieäc Tieân thieân Baùt quaùi do oâng Thieäu Khang Tieát coâng boá vaøo ñôøi Toáng, cuõng ñöôïc ghi nhaän trong saùch Kinh Dòch vôùi Vuõ truï quan Ñoâng phöông cuûa giaùo sö Nguyeãn Huy Löôïng cuõng vieát nhö sau: “Veà Dòch hoïc cuûa ñôøi Toáng, ta thaáy coù Thieäu Ung. Hoï Thieäu laáy Chaâu Dòch laøm Haäu thieân Dòch, laáy Bao Hy Dòch laøm Tieân thieân Dòch. Hoï Thieäu cuõng laøm Tieân thieân quaùi vò ñoà ñeå phaùt huy thuyeát treân”. Treân ñaây laø toùm löôïc nhöõng neùt caên baûn cuûa lòch söû kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn ñöôïc löu truyeàn ñeán nay vaø ñöôïc coi nhö giaù trò lòch söû chính thoáng cuûa kinh Dòch. Maëc duø coøn coù nhieàu yù kieán khaùc nhau veà taùc giaû vaø thôøi ñieåm xuaát hieän cuûa kinh Dòch, nhöng haàu heát caùc hoïc giaû khi giôùi thieäu veà kinh Dòch ñeàu noùi ñeán lòch söû cuûa kinh Dòch nhö treân. Nhöõng yù kieán phaûn baùc cuûa caùc nhaø nghieân cöùu kinh Dòch vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan xin ñöôïc tieáp tuïc trình baøy ôû phaàn tieáp theo.

Chöông II
TOÙM TAÉT NOÄI DUNG
&
NHÖÕNG KYÙ HIEÄU CAÊN BAÛN
CUÛA KINH DÒCH TRONG COÅ THÖ CHÖÕ HAÙN
K inh Dòch ñöôïc truyeàn laïi töø ñôøi Haùn laø baûn Chu dòch, goàm coù hai phaàn laø phaàn kinh vaên vaø heä thoáng kyù hieäu 64 queû Haäu thieân. Phaàn kinh vaên ñöôïc coi laø do Chu Vaên Vöông, Chu Coâng Ñaùn, Khoảng töû tröôùc taùc nhö ñaõ trình baøy ôû phaàn treân. Nhöng theo lòch söû chính thoáng maø coå thö chöõ Haùn noùi tôùi thì kyù hieäu cuûa queû Dòch ñöôïc baét ñaàu töø vua Phuïc Hy. Vì vaäy trong chöông naøy xin ñöôïc trình baøy theo trình töï thôøi gian cuûa lòch söû kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn ñaõ noùi tôùi.

HEÄ THOÁNG KYÙ HIEÄU CUÛA KINH DÒCH Heä thoáng kyù hieäu cuûa kinh Dòch ñöôïc truyeàn cho tôùi nay goàm hai heä thoáng chính laø: 1) Heä thoáng Hy Dòch töùc kinh Dòch cuûa Phuïc Hy coù nguoàn goác töø ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi. 2)

Heä thoáng Chu Dòch, coù nguoàn goác töø ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi. Ñoà hình kyù hieäu cuûa hai heä thoáng kyù hieäu naøy nhö sau:

Tieân thieân Baùt quaùi vaø kyù hieäu 64 queû Hy Dòch Ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi vaø heä thoáng Hy Dòch ñöôïc coi cuûa do vua Phuïc Hy (nhöng chæ phaùt hieän vaø löu truyeàn töø ñôøi Toáâng), baét ñaàu baèng hai kyù hieäu caên baûn sau ñaây: vaïch lieàn vaïch ñöùt thuoäc Döông thuoäc AÂm

Töø hai kyù hieäu naøy, cuõng theo coå thö chöõ Haùn thì vua Phuïc Hy ñaõ vaïch ra 8 quaùi goïi laø Tieân thieân Baùt quaùi, moãi quaùi goàm 3 vaïch (lieàn hoaëc ñöùt) coù moät trình töï phaùt trieån töø döôùi leân, ñöôïc trình baøy theo ñoà hình sau ñaây trong Chu Dòch vaø döï ñoaùn hoïc (saùch ñaõ daãn, trang 15). THÖÙ TÖÏ BAÙT QUAÙI PHUÏC HY KHOÂN 8 CAÁN 7 KHAÛM 6 TOÁN 5 CHAÁN 4 LY 3 ÑOAØI 2 CAØN 1

TÖÙ TÖÔÏNG Thaùi AÂm Thieáu Döông Thieáu AÂm Thaùi Döông

LÖÔÕNG NGHI Nghi AÂm Nghi Döông Thaùi Cöïc

Ñoà hình keát caáu trình töï Baùt quaùi treân ñaây ñöôïc phoå bieán trong caùc saùch kinh Dòch noùi chung. ÑOÀ HÌNH TIEÂN THIEÂN BAÙT QUAÙI cuûa vua Phuïc Hy

CAØN 1 ØI 2

TO A

ÁN O

5 Ñ

KHAÛM 6 LY 3 C

7 H

ÁN A

A ÁN

C 4

KHOÂN 8

Taùm quaùi naøy laàn löôït coù teân goïi laø: 1-Caøn, 2-Ñoaøi, 3-Ly, 4- Chaán, 5-Toán, 6-Khaûm, 7-Caán, 8-Khoân, ñöôïc saép xeáp theo ñoà hình coù thöù töï nhö treân. Coå thö chöõ Haùn cho raèng: vua Phuïc Hy ñaõ döïa theo Haø ñoà phaùt hieän treân soâng Hoaøng Haø ñeå saép xeáp Tieân thieân Baùt quaùi, nhö ñaõ trình baøy ôû treân. Söï lieân quan giöõa Baùt quaùi Tieân thieân vaø Haø ñoà ñöôïc caùc coå thö chöõ Haùn töø ñôøi Toáng minh hoïa nhö sau:

ÑOÀ HÌNH TÖÔNG QUAN HAØ ÑOÀ & TIEÂN THIEÂN BAÙT QUAÙI (Veõ theo Kinh Dòch vôùi Vuõ truï quan Ñoâng phöông)

Treân cô sôû vò trí cuûa Baùt quaùi Tieân thieân hình thaønh moät heä thoáng 64 queû goïi laø Hy Dòch. Nhöõng queû naøy do 8 quaùi laàn löôït keát hôïp vôùi nhau

theo moät nguyeân taéc nhaát ñònh vaø hình thaønh 64 queû keùp theo thöù töï coù kyù hieäu vaø teân goïi nhö sau:

1.Thuaàn Khoân 9.Khieâm 17.Sö 25.Thaêng

2.Baùc 10.Thuaàn Caán 18.Moâng 26.Coå

3.Tyû 11.Kieån 19.Thuaàn Khaûm 27.Tænh

4.Quaùn 12.Tieäm 20.Hoaùn 28.Thuaàn Toán

5.Döï 13.Tieåu Quaù 21.Giaûi 29.Haèng

6.Taán 14.Löõ 22.Vò Teá 30.Ñænh

7.Tuïy 15.Haøm 23.Khoán 31.Ñaïi Quaù

8.Bæ 16.Ñoän 24.Tuïng 32.Caáu

33.Phuïc 41.Minh Di 49.Laâm 57.Thaùi

34.Di 42.Bí 50.Toån 58.Ñaïi Suùc

35.Chuaân 43.Kyù Teá 51.Tieát 58.Nhu

36.Ích 44.Gia Nhaân 52.Trung phu 59.Tieåu Suùc

37.Thuaàn Chaán 45.Phong 53.Qui Muoäi 60.Ñaïi Traùng

38.Pheä Haïp 46.Thuaàn Ly 54.Khueâ 61.Ñaïi Höõu

39.Tuøy 47.Caùch 55.Thuaàn Ñoaøi 63.Quyeát

40.Voâ Voõng 48.Ñoàng Nhaân 56.Lyù 64.Thuaàn Kieàn

Heä thoáng 64 queû Hy Dòch trình baøy ôû treân ñöôïc trích daãn trong saùch Kinh Dòch Phuïc Hy (Nxb Khoa hoïc Xaõ hoäi 1997 – Giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân). Thöù töï trong saùch ñaõ daãn, theo soá kyù hieäu cuûa nhaø Toaùn hoïc ngöôøi Ñöùc Leibniz, ñaùnh soá töø 0 ñeán 63. Ngöôøi vieát söûa laïi töø 1 ñeán 64.

Nguyeân taéc keát hôïp 64 queû cuûa Hy Dòch Nguyeân taéc keát hôïp 64 queû cuûa Hy Dòch laø laàn löôït töøng quaùi keát hôïp vôùi 8 quaùi khaùc theo soá thöù töï ñeå hình thaønh 64 queû. Söï keát hôïp naøy ñöôïc trình baøy nhö sau: Soá thöù töï cuûa TIEÂN THIEÂN BAÙT QUAÙI

CAØN 1 I2

TO AØ

ÁN O

5 Ñ

KHAÛM 6 LY 3 C

7 H

ÁN A

A ÁN

C 4

KHOÂN 8

@ Queû thöù nhaát: quaùi thöù 1 Caøn laøm Haï quaùi laàn löôït keát hôïp vôùi 8 quaùi kia laøm thöôïng quaùi theo thöù töï töø 1 ñeán 8. @ Tieáp tuïc ñeán queû thöù hai: quaùi thöù 2 Ñoaøi laøm Haï quaùi, cuõng laàn löôït keát hôïp vôùi 8 quaùi kia laøm thöôïng quaùi theo soá thöù töï töø 1 ñeán 8... trình töï ñeán heát 64 queû. YÙ nghóa cuûa heä thoáng 64 queû keùp cuûa Hy Dòch ñöôïc oâng Thieäu Khang Tieát söû duïng vaøo vieäc döï ñoaùn töông lai theå hieän qua phöông

phaùp döï ñoaùn cuûa oâng (seõ trình baøy roõ hôn ôû phaàn sau).

Haäu thieân Baùt quaùi vaø heä thoáng 64 queû Chu Dòch Theo truyeàn thuyeát Trung Hoa: vua Ñaïi Vuõ ñi trò thuûy ôû soâng Laïc baét ñöôïc moät con ruøa thaàn treân mai coù ghi ñoà hình Laïc thö, nhö ñaõ trình baøy ôû phaàn treân. Sau vua Phuïc Hy khoaûng gaàn 3000 naêm, ñeán ñôøi Chu Vaên Vöông – theo coå thö chöõ Haùn thì vua Chu Vaên Vöông bò giam ôû nguïc Döõu Lyù 7 naêm (coù saùch cheùp 3 naêm). Trong thôøi gian bò giam, oâng ñaõ söûa laïi vò trí caùc queû trong Baùt quaùi cuûa Phuïc Hy thaønh moät ñoà hình Baùt quaùi môùi goïi laø Haäu thieân Baùt quaùi, caên cöù theo ñoà hình Laïc thö. Vò trí phöông vò cuûa Haäu thieân Baùt quaùi phoái hôïp vôùi ñoà hình Laïc thö theo coå thö chöõ Haùn ñöôïc coâng boá vaøo ñôøi Toáng nhö sau:

ÑOÀ HÌNH TÖÔNG QUAN LAÏC THÖ & HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI (Veõ theo Kinh Dòch vôùi Vuõ truï quan Ñoâng phöông)

Ñeå baïn ñoïc tieän theo doõi, xin ñöôïc trình baøy söï keát hôïp Tieân thieân Baùt quaùi vôùi Haø ñoà vaø Haäu thieân Baùt vôùi Laïc thö theo coå thö chöõ Haùn qua ñoà hình cöûu cung nhö sau:

CÖÛU CUNG HAØ ÑOÀ & TIEÂN THIEÂN BAÙT QUAÙI (Ñaõ xoay 180o cho phuø hôïp vôùi phöông vò baûn ñoà hieän ñaïi)

CÖÛU CUNG LAÏC THÖ & HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI (Ñaõ xoay 180o cho phuø hôïp vôùi phöông vò baûn ñoà hieän ñaïi)

Treân cô sôû ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi, vua Chu Vaên Vöông ñaõ saép xeáp moät heä thoáng môùi 64 queû goïi laø Chu Dòch. Baûng kinh Dòch noåi tieáng hieän coøn löu haønh, chính laø baûn Chu Dòch ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông. Döôùi ñaây laø ñoà hình thöù töï 64 queû cuûa Chu Vaên Vöông.

33-Ñoän 41-Toån 49-Caùch 57-Toán

34-Ñaïi Traùng 42-Ích 50-Ñænh 58-Ñoaøi

35-Taán 43-Quaûi 51-Chaán 59-Hoaùn

36-Minh Di 44-Caáu 52-Caán 60-Tieát

37-Gia Nhaân 45-Tuïy 53-Tieäm 61-Trung Phu

38-Khueâ 46-Thaêng 54-Qui Muoäi 62-Tieåu Quaù

39-Kieån 47-Khoán 55-Phong 63-Kyù Teá

40-Giaûi 48-Tænh 56-Löõ 64-Vò Teá

TOÙM LÖÔÏC NOÄI DUNG PHAÀN KINH VAÊN CHU DÒCH Treân thöïc teá baûn Chu dòch truyeàn laïi töø thôøi Haùn chæ coù heä thoáng 64 queû ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông vaø heä thoáng kinh vaên goàm: Soaùn töø; Haøo töø vaø Thaäp döïc. Ñoà hình Tieân thieân, Haäu thieân Baùt quaùi cuõng nhö ñoà hình Haø ñoà – Laïc thö laø do caùc nhaø lyù hoïc ñôøi Toáng coâng boá (töùc laø hôn 1000 naêm sau keå töø khi caùc hoïc giaû thôøi Haùn noùi tôùi nhöõng ñoà hình naøy) nhö ñaõ trình baøy ôû treân. Veà phaàn kinh vaên thuoäc heä thoáng Chu dòch laàn löôït coù noäi dung nhö sau: I– Soaùn töø ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông soaïn nhaèm giaûi thích yù nghóa cuûa töøng queû trong heä thoáng 64 queû Haäu thieân. II– Haøo töø ñöôïc coi laø cuûa Chu Coâng Ñaùn soaïn nhaèm giaûi thích yù nghóa töøng “haøo” trong queû goïi laø “Haøo töø”. Do caáu truùc queû goàm 6 vaïch (lieàn hoaëc ñöùt) moãi vaïch goïi laø “haøo”. Thöù töï 6 haøo ñöôïc tính töø döôùi leân. Haøo ñaàu tieân goïi laø haøo sô, haøo thöù hai goïi laø haøo nhò… Haøo treân cuøng thay vì haøo luïc thì goïi laø haøo thöôïng. Neáu haøo laø vaïch lieàn thì beân caïnh töø chæ soá ñeám goïi laø “cöûu”; thí duï: “Sô cöûu” coù nghóa laø haøo ñaàu tieân laø Döông (*). Neáu haøo laø vaïch ñöùt thì beân caïnh töø chæ soá ñeám goïi laø “luïc”, thí duï: Sô luïc, coù nghóa laø haøo ñaàu tieân laø AÂm(*). Tieáp theo ñoù laø cöûu nhò (hoaëc luïc nhò) coù nghóa laø haøo 2 laø Döông (cöûu) hoaëc AÂm (luïc). Tuøy theo vò trí cuûa haøo trong toaøn yù nghóa cuûa queû, coù lôøi dieãn giaûi yù nghóa cuûa töøng haøo goïi laø “Haøo töø”. ÑOÀ HÌNH THUYEÁT MINH TEÂN GOÏI CAÙC HAØO TRONG QUEÛ

6 Haøo Thöôïng Cöûu 5 Haøo Luïc Nguõ 4 Haøo Luïc Töù

3 Haøo Cöûu Tam 2 Haøo Cöûu Nhò 1 Haøo Sô Luïc

* Chuù thích: ÔÛ phaàn naøy vaãn taïm duøng khaùi nieäm “haøo aâm” vaø “haøo döông” vì caùc saùch quen duøng, ñuùng ra phaûi goïi laø: “haøo thuoäc döông” hoaëc “haøo thuoäc aâm”. Trong kinh vaên chæ duøng töø “cöûu” vaø “luïc”, khaùi nieäm “haøo aâm” vaø “haøo döông” laø do caùc nhaø nghieân cöùu ñôøi sau ñaët ra.

III– Thaäp döïc ñöôïc coi laø cuûa Khoång töû soaïn goàm caùc phaàn sau ñaây: 1) Thoaùn truyeän coù noäi dung giaûi thích roõ yù nghóa töøng queû, boå sung yù nghóa cuûa Soaùn töø. Thoaùn truyeän chia laøm hai phaàn thöôïng vaø haï. 2) Töôïng truyeän ñöôïc chia laøm hai phaàn laø Ñaïi töôïng truyeän – giaûi thích hình aûnh (töôïng) cuûa moãi queû; Tieåu töôïng truyeän coù noäi dung giaûi thích töôïng cuûa moãi haøo (cöûu, luïc) vaø vò trí cuûa moãi queû trong heä thoáng 64 queû Haäu thieân. 3) Heä töø truyeän coøn goïi laø Heä töø ñaïi truyeän, cuõng chia laøm hai thieân thöôïng vaø haï nhaèm giaûi thích nhöõng vaán ñeà vaø nhöõng hieän töôïng

lieân quan ñeán kinh Dòch. 4) Vaên ngoân cuõng chia laøm hai phaàn thöôïng vaø haï. Thieân thöôïng baøn veà queû thuaàn Caøn, phaàn haï baøn veà queû thuaàn Khoân vaø caùc haøo cuûa hai queû naøy. 5) Thuyeát quaùi noäi dung giaûng veà 8 quaùi ñôn vaø yù nghóa cuõng nhö hình töôïng cuûa moãi quaùi. 6) Töï quaùi truyeän noäi dung giaûi thích veà thöù töï cuûa 64 queû trong heä thoáng Chu dòch cuõng chia laøm hai phaàn thöôïng vaø haï. 7) Taïp quaùi truyeän noäi dung laø giaûi thích theâm veà moät soá queû. Treân ñaây, chæ xin ñöôïc toùm taét noäi dung cuûa nhöõng lôøi kinh vaên trong kinh Dòch. Do phaàn kinh vaên quaù nhieàu, neân trong cuoán saùch naøy chæ tröng daãn nhöõng lôøi kinh vaên coù lieân quan – nhaèm chöùng minh cho giaû thuyeát ñaõ neâu; mong ñöôïc baïn ñoïc thoâng caûm, löôïng thöù. Baïn ñoïc neáu muoán tìm hieåu saâu veà kinh Dòch hoaëc kieåm chöùng nhöõng vaán ñeà neâu ra trong saùch naøy, coù theå tham khaûo vaø ñoái chöùng qua nhöõng saùch dòch veà kinh Dòch ñaõ giôùi thieäu vôùi baïn ñoïc ôû treân, hoaëc qua caùc saùch tham khaûo ñöôïc trình baøy ôû cuoái cuoán saùch naøy.

Chöông III
MOÄT SOÁ QUAN ÑIEÅM KHAÙC NHAU VEÀ
THÔØI ÑIEÅM XUAÁT XÖÙ
VAØ TAÙC GIAÛ CUÛA KINH DÒCH

N hö phaàn treân ñaõ trình baøy, maëc duø haàu heát caùc hoïc giaû khi giôùi thieäu veà kinh Dòch ñeàu nhaéc ñeán lòch söû vaø thôøi ñieåm xuaát xöù nhö ñaõ trình baøy ôû treân. Tuy nhieân cuõng coù moät soá nhaø nghieân cöùu coù nhöõng quan ñieåm khaùc nhö sau:

VEÀ THÔØI ÑIEÅM XUAÁT XÖÙ . Theo saùch Chu Dòch vaø döï ñoaùn hoïc (Nxb Vaên hoùa Haø Noäi 1995 – Thieäu Vó Hoa – trang 27) vieát: Thôøi gian hình thaønh Baùt quaùi vaø 64 queû khoaûng ñôøi nhaø Haï. Ñieàu ñoù coù “Ngoïc Haûi” daãn chöùng töø “Sôn haûi kinh” nhö sau: “Phuïc Hi ñöôïc Haø ñoà, do ñoù ngöôøi Haï noùi “Lieân sôn”; Hoaøng ñeá ñöôïc Haø ñoà, do ñoù ngöôøi Thöông noùi “Quy Taøng”. Lieät Sôn thò ñöôïc Haø ñoà, do ñoù maø ngöôøi Chu noùi “Chu dòch”. “Dòch taùn”, “Dòch luaän” cuûa Tròng Huyeàn noùi : “Haï vieát “Lieân Sôn”, AÂn vieát “Quy Taøng”, Chu vieát “Chu dòch”. Trong “Chu leã” coù ghi: Cung Xuaân ñaïi boác “naém caû pheùp cuûa ba boä dòch laø “Lieân sôn”, “Quy taøng”, “Chu dòch”. Quaùi cuûa caùc kinh ñoù ñeàu laø 8, queû ñeàu laø 64”. Coøn noùi: cuoái thôøi kyø ñoà ñoàng ôû An Döông ñaõ xuaát hieän nhöõng daáu hieäu Baùt quaùi (trang 77 saùch “Lòch söû chöõ vieát treân xöông cuûa Trung Quoác”). Do ñoù coù theå thaáy thôøi kyø hình thaønh Baùt quaùi vaø 64 queû neân vaøo ñôøi nhaø Haï. Coøn nhöõng ngöôøi ñôøi sau noùi Vaên Vöông ñaõ laøm laïi 64 queû, ñieàu ñoù chaéc khoâng ñuùng, tuy nhieân Vaên Vöông ñaõ saép xeáp laïi cho noù chænh hôn thì raát coù theå. Hai quyeån saùch “Lieân sôn”, “Quy taøng” ñaõ maát töø laâu, quyeån saùch ngöôøi ñôøi sau nhìn thaáy chæ laø “Kinh Dòch”. Nhöng thôøi kyø ra ñôøi cuûa kinh Dòch töø xöa tôùi nay vaãn coøn baøn caõi maõi. Caên cöù keát quaû khaûo cöùu cuûa hôn ba möôi naêm nay thì coù ba loaïi yù kieán. 1. Kinh Dòch ra ñôøi thôøi Xuaân Thu. Quaùch Maïc Nhöôïc noùi: Quan

nieäm trôøi ñaát ñoái laäp xuaát hieän raát muoän trong lòch söû tö töôûng Trung Quoác. Nhöõng vaên töï ñôøi nhaø Chu khoâng coù veát tích cuûa Baùt quaùi, thaäm chí khoâng coù chöõ "ñòa"; nhöõng chöõ nhö "Caøn, Khoân" trong

saùch coå maõi veà sau môùi xuaát hieän... ñuû thaáy "Kinh Dòch" khoâng theå ra ñôøi tröôùc thôøi Xuaân Thu. 2. Kinh Dòch ra ñôøi ñaàu thôøi Taây Chu. Tröông Ñaïi Nieân, caên cöù caâu chuyeän trong haøo töø queû nhö "taùng ngöu ö dòch", "taùng döông ö dòch", "Cao toân phieät quyû phöông", "Ñeá AÁt quy muoäi", "kyø töû chi minh di" v.v... ñeàu laø caùc caâu chuyeän cuûa nhaø Thöông vaø Taây Chu. Nhöõng saùch veà sau cuûa Chu Thaønh Vöông, khoâng vieän daãn ñeán, neân suy ra kinh Dòch thaønh saùch khoâng theå sau ñôøi Thaønh Vöông. 3. Kinh Dòch thaønh saùch vaøo thôøi kyø giao thôøi nhaø AÂn vaø nhaø Chu. Kim Caûnh Phöông v.v... cho raèng: Kinh Dòch laø taùc phaåm giao thôøi giöõa nhaø AÂn vaø nhaø Chu. Hoï khaúng ñònh "quaùi xuaát ö thi". Thi söû ñôøi xöa daàn daàn ñöôïc toång keát laïi qua nhieàu baøi ghi cheùp hoaït ñoäng cuûa chieâm thi, qua saøng loïc, chænh laïi maø thaønh "Kinh Dòch". Coù hoïc giaû coøn töø tieán trình loâgíc phaùt trieån tö töôûng cuûa Trung Quoác vaø töø trong maâu thuaãn xaõ hoäi caùc ñôøi nhaø AÂn, nhaø Chu maø nghieân cöùu caùc nieân ñaïi thaønh saùch cuûa kinh Dòch, hoï cho raèng ñoù laø thôøi kyø giao tieáp giöõa nhaø AÂn vaø nhaø Chu.

TAÙC GIAÛ CUÛA KINH DÒCH Ngoaøi nhöõng yù kieán khaùc nhau veà thôøi ñieåm ra ñôøi cuûa kinh Dòch, ngay caû vaán ñeà taùc giaû cuûa kinh Dòch, nhöõng nhaø nghieân cöùu cuõng coù nhöõng yù kieán khoâng thoáng nhaát:

Taùc giaû Tieân thieân Baùt quaùi Veà ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi – maëc duø xuaát hieän vaøo ñôøi Toáng – nhöng ñöôïc coi laø do vua Phuïc Hy laøm ra haàu nhö khoâng coù ai phaûn baùc. Bôûi vì, ngöôøi coâng boá ñoà hình naøy laø oâng Thieäu Khang Tieát cuõng thöøa nhaän taùc giaû cuûa noù laø ngaøi Phuïc Hy vaø ñöôïc baûo chöùng ôû ñoaïn sau ñaây trong Heä töø haï chöông II cuûa Chu Dòch: Ngaøy xöa hoï Baøo Hy cai trò thieân haï, ngaång leân thì xem töôïng ôû treân trôøi, cuùi xuoáng thì nhìn hình ôû döôùi ñaát, xem caùi veû saéc cuûa chim muoâng, cuøng nhöõng tieän nghi cuûa maët ñaát, gaàn thì laáy ôû thaân mình, xa thì laáy ôû moïi vaät; do ñoù môùi laøm ra Baùt quaùi ñeå caûm thoâng caùi ñöùc cuûa thaàn linh vaø ñeå phaân loaïi caùi tính tình cuûa muoân vaät. Tuy nhieân söï vieäc cuõng khoâng ñôn giaûn nhö vaäy, cuõng coù hoïc giaû ñaët vaán ñeà yù nghóa cuûa hai ñoà hình naøy qua teân goïi cuûa noù. Ñoaïn trích daãn sau ñaây trong saùch Kinh Dòch – Ñaïo cuûa ngöôøi quaân töû (Nguyeãn Hieán Leâ – saùch ñaõ daãn, trang 28) chöùng toû ñieàu naøy:

Hình I goïi laø Tieân thieân Baùt quaùi, hình II laø Haäu thieân Baùt quaùi. Hai teân ñoù khoâng coù trong Kinh Dòch, hieån nhieân laø do ngöôøi ñôøi sau, hoaëc moät ñôøi Haùn, hoaëc Thieäu Khang Tieát ñaët ra. Tieân thieân Baùt quaùi coù nghóa laø Baùt quaùi töôïng tröng vuõ truï (thieân) hoài ñaàu, Haäu thieân Baùt quaùi töôïng tröng vuõ truï hoài sau. Hoài ñaàu laø hoài naøo? Hoài sau laø hoài naøo? Khoâng ai bieát chaéc. Coù ngöôøi giaûng hoài ñaàu laø hoài vuõ truï coøn voâ hình, hoài sau laø

hoài vuõ truï ñaõ hình thaønh. Voâ lyù: khi vuõ truï coøn voâ hình thì sao ñaõ coù nuùi, coù chaèm? Coù ngöôøi laïi giaûng Tieân thieân Baùt quaùi laø nhöõng hieän töôïng xaûy ra treân caùc thieân theå (nghóa laø khi vuõ truï ñaõ thaønh hình), coøn Haäu thieân laø nhöõng hieän töôïng ôû treân maët ñaát (Böûu Caàm – Tìm hieåu kinh Dòch – Saigon 1957). Vaäy laø treân caùc thieân theå cuõng coù trôøi, coù ñaát, coù nuùi, chaèm... nhö treân traùi ñaát? Coù ngöôøi ñem thieân vaên hoïc cuûa phöông Taây maø giaûng Tieân thieân Baùt quaùi, chaúng haïn baûo Caøn goàm ba haøo döông, toaøn laø döông khí, saùng röïc rôõ chính laø moät bieån löûa, moät ñònh tinh, Khoân coù ba haøo AÂm, toaøn khí AÂm, ñen laïnh, “coù theå ví caùc sao ñen toái cuûa nhaø thieân vaên hoïc Emile Belot”... (Buøi Thò Bích Traâm, Thieân Vaên, Hueá 1942. Nguyeãn Duy Caàn daãn trong Dòch hoïc Tinh hoa – Saigon 1973). Töø moät soá hoïc giaû ñôøi Haùn duøng kinh Dòch ñeå giaûng veà thieân vaên, veà nguoàn goác vuõ truï, nhaát laø töø khi coù hai hình Tieân thieân vaø Haäu thieân Baùt quaùi, chaéc ñaõ coù nhieàu ngöôøi caên cöù vaøo hai hình aáy, roài vaøo hai hình Haø ñoà, Laïc thö maø laäp ra nhöõng thuyeát môùi sau naøy khoa thieân vaên cuûa phöông Taây coù moät phaùt kieán naøo môùi thì taát seõ coù nhöõng ngöôøi giaûng laïi, Tieân thieân vaø Haäu thieân Baùt quaùi cho hôïp vôùi nhöõng phaùt kieán môùi. Chæ coù taùm hình hai möôi boán vaïch lieàn vaø ñöùt, cho neân raát deã gôïi söï töôûng töôïng cuûa con ngöôøi.

Taùc giaû Haäu thieân Baùt quaùi Ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi, caên nguyeân cuûa 64 queû thuoäc heä thoáng Haäu thieân cuõng ñöôïc Thieäu Khang Tieát coâng boá vaøo ñôøi Toáng, nhöng oâng cuõng thöøa nhaän taùc giaû cuûa noù laø Chu Vaên Vöông laøm ra. Ñaây cuõng laø moät nhaän thöùc phoå bieán cuûa haàu heát caùc nhaø nghieân cöùu dòch hoïc töø tröôùc ñeán nay. Nhöng ñeán ñôøi nhaø Maõn Thanh caùc nhaø nghieân cöùu caên cöù theo phöông phaùp khaûo chöùng hoïc cho raèng: Dòch kinh khoâng phaûi cuûa Chu Vaên Vöông, Chu Coâng. Ñeán thôøi Daân Quoác, Thoâi Ñoâng Bích vaø nhieàu ngöôøi khaùc cuõng ñoàng nhaän xeùt nhö treân. Gaàn ñaây, Quaùch Maïc Nhöôïc trong taùc phaåm Chu Dòch cheá taùc chi thôøi ñaïi cuõng cho raèng: kinh Dòch khoâng theå xuaát hieän sôùm hôn thôøi Xuaân

thu vaø Dòch truyeän coøn xuaát hieän sau ñoù (*).

Taùc giaû truøng quaùi Vieäc truøng quaùi ñeå taïo ra 64 queû thì nhöõng nhaø nghieân cöùu töø ñôøi Haùn trôû laïi ñaây cuõng coù nhöõng yù kieán khaùc nhau: 1– Theo Tö Maõ Thieân ñôøi Tieàn Haùn thì cho raèng do vua Chu Vaên Vöông truøng quaùi. Tö Maõ Thieân caên cöù vaøo vieäc vua Vaên Vöông bò giam ôû nguïc Döõu Lyù vaø ñaõ truøng quaùi trong thôøi gian naøy. 2– Theo Trònh Huyeàn ñôøi Haäu Haùn cho raèng do vua Thaàn Noâng truøng quaùi. Trònh Huyeàn caên cöù vaøo ñoaïn vaên trong Heä töø haï vieát: “Hoï Baøo Hy maát hoï Thaàn Noâng leân thay, laáy töôïng queû Ích ñeå laøm caøy böøa vaø laáy töôïng queû Pheä Haïp ñònh theå cheá hoïp chôï”. Queû Ích vaø queû Pheä Haïp laø hai queû truøng quaùi. 3– Theo Toân Thònh ñôøi Taán cho raèng do vua Ñaïi Vuõ truøng quaùi. Toân Thònh caên cöù vaøo caâu trong saùch Chu Leã Tam Dòch Chuù cuûa Trònh Huyeàn noùi: “Nhaø Haï laø Lieân

Sôn, noùi hoï Lieân Sôn laáy vieäc truøng Caán laøm ñaàu" neân nhaän vieäc truøng Caán laø vieäc cuûa vua Ñaïi Vuõ.

4– Theo Ngu Phieân, Vöông Baät ñôøi Haùn thì do vua Phuïc Hy truøng quaùi. Vöông Baät, Ngu Phieân thì caên cöù vaøo chöông I Heä töø haï coù caâu: "Khi Baùt quaùi thaønh haøng, töôïng ôû ngay trong ñoù; nhaân ñaáy maø truøng leân, thì haøo cuõng ñaõ coù trong ñoù". Do ñoù cho raèng vua Phuïc Hy taïo ra ñoà hình Baùt quaùi thì truøng quaùi ngay. Vôùi nhöõng yù kieán treân ñaây, nhaø nghieân cöùu Dòch hoïc Vieät Nam laø Thu Giang Nguyeãn Duy Caàn cho raèng: Theo 4 giaû thuyeát treân ñaây ta khoâng thaáy giaû thuyeát naøo ñöùng vöõng, vì khoâng coù chöùng cöù xaùc thöïc. Chæ coù giaû thuyeát thöù nhaát vaø thöù

* Chuù thích: Theo taøi lieäu cheùp tay cuûa löông y Leâ Hoàng Sôn taïi thö vieän Vieän nghieân cöùu Ñoâng y Haø Noäi, "Nhöõng neùt cô baûn veà kinh Dòch", do giaùo sö Cao Xuaân Huy trình baøy.

tö laø ñöôïc truyeàn tuïng. Vaäy, ta haõy taïm nhaän nhö theá: coù theå do vua Phuïc Hy hoaëc Vaên Vöông saùng cheá, khoâng sao. (Dòch hoïc tinh hoa – Nxb T/p HCM – 1992 – Thu Giang – Nguyeãn Duy Caàn) Nhaän xeùt cuûa hoïc giaû Nguyeãn Duy Caàn cuõng laø nhaän xeùt cuûa haàu heát caùc nhaø nghieân cöùu veà Dòch hoïc töø tröôùc ñeán nay.

Taùc giaû cuûa Soaùn töø vaø Haøo töø Coù hai giaû thuyeát: 1)– Giaû thuyeát naøy do Maõ Dung vaø Luïc Tích thôøi Haùn ñaët ra. Thuyeát naøy phuø hôïp vôùi söï toùm löôïc veà söï phaùt trieån cuûa kinh Dòch ñaõ trình baøy ôû treân, ñöôïc löu truyeàn ñeán ngaøy nay vaø cho raèng Soaùn töø laø cuûa Chu Vaên Vöông, coøn Haøo töø laø cuûa Chu Coâng laøm ra. 2)– Thuyeát naøy do Trònh Huyeàn (cuoái thôøi Ñoâng Haùn, ñaàu thôøi Tam Quoác) cho raèng Soaùn töø vaø Haøo töø ñeàu do Chu Coâng laøm ra.

Taùc giaû cuûa thaäp Döïc Coù 3 thuyeát sau ñaây: 1– Thuyeát cuûa Haùn thö: Haùn thö laïi chia laøm hai phaùi Coå vaên vaø Kim vaên. Phaùi Coå vaên cho raèng thaäp Döïc laø do Khoång töû laøm ra. Phaùi Kim vaên phaûn baùc cho raèng Khoång töû khoâng quan heä gì ñeán thaäp Döïc maø do ngöôøi ñôøi sau Khoång töû vieát. 2– Thuyeát cuûa nhöõng ngöôøi theo Söû kyù: thaäp Döïc laø do nhöõng ngöôøi ñôøi sau Khoång töû vieát. 3– Thuyeát cuûa hoïc giaû Nhaät Baûn Ñoâng Ñieàn Nhaát Ñöôøng: Dòch truyeän vieát vaøo khoaûng ñôøi nhaø Taàn. Ñaïi Kieàu Chính Thuaän – moät hoïc giaû ngöôøi Nhaät noùi:"thaäp Döïc do Khoång töû vieát, chæ thaáy coù Tö Maõ Thieân trong Söû kyù noùi ñeán maø thoâi. Caùc saùch Kinh truyeän (cuûa Nho giaùo coå tröôùc Haùn), khoâng thaáy tröng daãn. Vì theá AÂu Döông Tu (moät hoïc giaû thôøi haäu Haùn) môùi sinh nghi, caùc hoïc giaû sau naøy ñua nhau bieän baùc... Soaùt laïi lôøi vaên cuûa thaäp Döïc, quyeát khoâng phaûi cuûa moät ngöôøi laøm ra...". Ñaønh theá nhöng Thaân Vöông töû coù noùi: "Lôøi vaên Heä Töø, tieân Nho nhieàu ngöôøi cuõng ñaõ nghi ngôø khoâng phaûi do Khoång töû laøm ra, nhöng ôû trong ñoù taùc giaû Dòch

Truyeän ñaõ phaùt minh ñöôïc moïi leõ cöông yeáu cuûa Dòch, chæ veõ cho ngöôøi ta öùng duïng caùc pheùp taéc cuûa Dòch moät caùch gaõy goïn, vôõ vaïc, roõ raøng coù "ñieàu", coù "lyù", vaäy neáu khoâng phaûi ôû moät ñaàu oùc ñaõ coù ñaày ñuû hoaøn toaøn ñöôïc caùi hoïc Dòch , quyeát khoâng theå naøo noùi roõ ra ñöôïc nhö theá".

Tònh Moäc Chính Thieàu (ngöôøi Nhaät) noùi:

"Thaäp Döïc truyeän laø cuûa Khoång töû, caùc haäu Nho thöôøng coù lôøi baøn ra noùi vaøo. Toâi ñoïc Heä Töø, thöôøng thaáy hai chöõ "töû vieát" thì cuõng nghi khoâng chaéc Khoång töû ñaõ thaân haønh vieát ra. Nhöng roài nghó kyõ laïi, xeùt roõ laïi, thaáy ôû Heä töø, taùc giaû ñaõ xieån phaùt ñöôïc nhieàu leõ tinh vi roõ raøng heát söùc, ñaõ ghi laïi ñöôïc ñaày ñuû daáu veát cuûa AÂm döông Taïo Hoaù, cuøng nhöõng maàu nhieäm cuûa Quyû Thaàn, cuûa Trôøi Ñaát, cuûa Nhaân Loaïi, khoâng coù moät caùi naøo laø chaúng khaûi phaùt moät caùch roõ raøng ñeå chæ veõ cho ngöôøi ñôøi sau. Neáu chaúng phaûi vieäc laøm cuûa moät baäc ñaïi thaùnh nhaân thì ai ñaõ ñuû taøi söùc laøm noåi ? Neáu laïi ñem so saùnh lôøi noùi cuûa caùc baäc thaày nhö Töû Tö, Maïnh töû thöïc coù theå laøm "bieåu lyù" cho nhau ñöôïc"(*).

Veà yù nghóa chöõ Chu trong Chu Dòch Xin baïn ñoïc tham khaûo ñoaïn sau ñaây trong Kinh Dòch – Ñaïo ngöôøi quaân töû (Nguyeãn Hieán Leâ – saùch ñaõ daãn): Coù hai thuyeát: a) Moät thuyeát, ñaïi bieåu laø Tròng Huyeàn (ñôøi Haùn), baûo Chu ñoù khoâng coù nghóa laø nhaø Chu, maø coù nghóa laø heát moät voøng roài trôû veà (Chu nhi phuïc thuyû), laø chu löu trong vuõ truï, laø phoå caäp. Chu Dòch coù nghóa laø: ñaïo dòch, phoå bieán khaép vuõ truï; laø heát moät voøng roài trôû veà. Tròng Huyeàn laáy leõ raèng ba saùch Dòch ñôøi Chu: Lieân Sôn, Qui Taøng, Chu Dòch, treân hai saùch treân khoâng chæ thôøi ñaïi, thì teân cuoán cuoái cuõng khoâng chæ thôøi ñaïi (ñeå khoûi röôøm, chuùng toâi chæ toùm taét nhö vaäy thoâi). b) Moät thuyeát nöõa, ñaïi bieåu laø Khoång Dónh Ñaït (ñôøi Ñöôøng) baùc leõ ñoù, baûo ngöôøi ta goïi hai saùch treân laø Lieân Sôn, Qui Taøng, khoâng theâm chöõ dòch ôû sau, maø Chu dòch laø coù chöõ dòch töùc laø chöõ dòch naøy khoâng theå taùch khoûi chöõ Chu ñöôïc maø nhö vaäy Chu dòch phaûi coù nghóa laø dòch cuûa ñôøi nhaø Chu.

* Chuù thích: Dòch hoïc tinh hoa – Thu Giang Nguyeãn Duy Caàn – Nxb TP Hoà Chí Minh – 1992.

Lyù luaän cuûa Tròng vaø Khoång ñeàu khoâng vöõng, vaø chuùng ta chæ caàn bieát raèng ngaøy nay moïi ngöôøi ñeàu hieåu Chu laø ñôøi Chu, maø teân Chu dòch xuaát hieän sau Khoång töû, Maïnh töû vì trong Luaän ngöõ, Maïnh töû, chæ thaáy duøng teân Dòch thoâi, khoâng duøng teân Chu dòch. Moät cuoán saùch raát quan troïng maø töø nguoàn goác ñeán chuùng toâi, thôøi ñaïi xuaát hieän, yù nghóa cuûa teân saùch ñeàu gaây nhieàu thaéc maéc, maáy nghìn naêm sau chöa giaûi quyeát ñöôïc; ñoù cuõng laø moät leõ khieán cho Chu dòch thaønh moät kyø thö. Treân ñaây laø toùm löôïc vaø trích daãn nhöõng yù kieán khaùc nhau tieâu bieåu veà quaù trình hình thaønh vaø phaùt trieån cuûa kinh Dòch maø haàu heát caùc saùch nghieân cöùu

hieän ñaïi veà Kinh Dòch ñeàu ghi nhaän. Nhöõng yù kieán phaûn baùc, keå caû nhöõng yù kieán thöøa nhaän dieãn bieán lòch söû Dòch hoïc theo coå thö chöõ Haùn ñeàu thieáu nhöõng luaän cöù chaët cheõ, nhö phaàn trích daãn giôùi thieäu vôùi baïn ñoïc ôû treân. Nhöng nhöõng yù kieán naøy duø maâu thuaãn vôùi nhau vaø heát söùc mô hoà, vaãn maëc nhieân thöøa nhaän kinh Dòch laø saûn phaåm cuûa neàn vaên minh Hoa Haï.

Chöông IV
MOÄT SOÁ YÙ KIEÁN CUÛA CAÙC HOÏC GIAÛ COÅ KIM
VEÀ NHÖÕNG VAÁN ÑEÀ
CAÊN NGUYEÂN TRONG KINH DÒCH
HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI

C VAØ HEÄ THOÁNG 64 QUEÛ CHU DÒCH

aên nguyeân tröïc tieáp cuûa baûn kinh Dòch löu haønh töø thôøi Haùn chính laø Haäu thieân Baùt quaùi. Coù theå noùi raèng keå töø khi ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi ñöôïc caùc nhaø lyù hoïc ñôøi Toáng coâng boá vaø gaùn cho Chu Vaên Vöông laø taùc giaû cuûa noù cho ñeán gaàn ñaây, haàu nhö ít coù ai nghi ngôø veà tính hôïp lyù cuûa noù.Trong kinh vaên phaàn Thuyeát quaùi cuûa Chu Dòch coù ñoaïn lieân quan ñeán ñoà hình naøy nhö sau: Ñeá xuaát hoà Chaán; Teà hoà Toán; töông kieán hoà Ly; chí dòch hoà Khoân; thuyeát ngoân hoà Ñoaøi; chieán hoà Caøn; lao hoà Khaûm; thaønh ngoân hoà Caán. Qua ñoaïn kinh vaên ôû treân, baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy söï truøng hôïp hoaøn toaøn vôùi thöù töï cuûa caùc quaùi trong ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi, neáu baét ñaàu tính töø quaùi Chaán thuaän theo chieàu kim ñoàng hoà nhö hình veõ döôùi ñaây. Ñoaïn kinh vaên treân coøn ñöôïc dieãn giaûi cuï theå nhö sau: Vaïn vaät xuaát töø Chaán, Chaán thuoäc phöông Ñoâng. Hoaø ñoàng ôû Toán, Toán thuoäc ñoâng nam. Hoaø ñoàng laø noùi vaïn vaät tu söûa ñeå ñöôïc baèng nhau. Ly laø saùng, laø queû cuûa phöông Nam, laø nôi vaïn vaät gaëp nhau. Ñaáng thaùnh nhaân quay maët veà nam, laéng tai nghe thieân haï, theo lôøi hay yù ñeïp maø cai trò, ñoù laø yù nghóa ôû ñaáy. Khoân laø ñaát; vaïn vaät ñeàu ñöôïc Khoân nuoâi döôõng, cho neân noùi: laøm vieäc ôû Khoân. Ñoaøi thuoäc chính thu, ñoù laø luùc vaïn vaät vui möøng: möøng vui ôû Ñoaøi. Chieán ñaáu ôû Kieàn, Kieàn laø queû cuûa taây baéc, yù noùi nôi AÂm döông choáng ñoái. Khaûm laø nöôùc, laø queû cuûa chính baéc, laø queû cuûa coâng cuoäc uyû laïo, laø nôi quay veà cuûa vaïn vaät, cho neân noùi: uyû laïo ôû Khaûm. Caán laø queû cuûa ñoâng baéc, nôi vaïn vaät hoaøn thaønh chung cuõng nhö thuûy, cho neân noùi: hoaøn thaønh

ôû Caán. (*)

ÑOÀ HÌNH THUYEÁT MINH SÖÏ TÖÔNG QUAN GIÖÕA THUYEÁT QUAÙI VAØ CAÁU TRUÙC PHÖÔNG VÒ HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI

Laohoà KHAÛM

Chieán hoà Thaønh ngoân CAØN hoà CAÁN

Thuyeát ngoân Ñeá xuaát hoà ÑOAØI hoà CHAÁN

Chí dòch Teà hoà KHOÂN hoà TOÁN

Töông kieán hoà LY

Tuy nhieân, qua noäi dung cuûa ñoaïn kinh vaên noùi treân, baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy noù khoâng tröïc tieáp dieãn ñaït caáu hình phöông vò Haäu thieân Baùt quaùi, maø chæ laø moät söï lieân heä truøng hôïp theo thöù töï dieãn ñaït. Ñoaïn kinh vaên trong Thuyeát quaùi noùi treân coù ñuùng laø caên nguyeân cuûa ñoà hình haäu thieân Baùt quaùi hay khoâng thì cho ñeán nay vaãn coøn laø ñieàu bí aån. Trong kinh Dòch truyeàn laïi töø ñôøi Haùn, khoâng coù ñoà hình Tieân thieân vaø Haäu thieân Baùt quaùi. Nhöng khoâng theå vì theá maø cho raèng ñoà hình Baùt quaùi noùi chung goàm caû Tieân thieân laãn Haäu thieân khoâng phaûi laø moät thöïc teá toàn taïi nhö laø moät ñoà hình caên nguyeân cuûa kinh Dòch. Nhö vaäy, ñoaïn kinh vaên treân vaãn coù theå khoâng phaûi laø caên nguyeân cuûa ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi. Ñaõ coù raát nhieàu nhaø lyù hoïc coå kim caên cöù vaøo ñoaïn kinh vaên treân ñeå lyù giaûi caáu truùc hôïp lyù mang tính quy luaät bao truøm cuûa ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi.

* Chuù thích: Kinh Dòch vôùi vuõ truï quan Ñoâng phöông – saùch ñaõ daãn.

Ñoaïn döôùi ñaây trình baøy söï lyù giaûi cuûa oâng Thieäu Vó Hoa ñeå baïn ñoïc nghieäm lyù. Söï lyù giaûi cuûa oâng Thieäu Vó Hoa chöa theå ñöôïc coi laø ñuùng ñaén, nhöng ñoù laø söï lyù giaûi cuûa moät nhaø lyù hoïc noåi tieáng nhaát hieän nay vaø laø haäu dueä cuûa nhaø lyù hoïc Thieäu Khang Tieát thôøi Toáng. Taát nhieân oâng Thieäu Vó Hoa ñaõ coù ñieàu kieän nghieân cöùu toång hôïp raát nhieàu nhöõng söï lyù giaûi cuûa caùc nhaø lyù hoïc coå kim tröôùc oâng. Do ñoù, ít nhaát noù cuõng tieâu bieåu cho söï toång hôïp nhöõng lyù giaûi cho ñoaïn kinh vaên noùi treân. OÂng Thieäu Vó Hoa cho raèng: 1) Ñeá xuaát hoà Chaán: vuõ truï vaän ñoäng baét ñaàu töø queû Chaán. (Queû Chaán laø phöông ñoâng, leänh cuûa thaùng 2 muøa xuaân, maët trôøi phía ñoâng moïc leân, laø thôøi kyø toûa chieáu cho vaïn vaät sinh tröôûng). 2) Teà hoà Toán: Vaän haønh ñeán queû Toán, vaïn vaät ñaõ ñaày ñuû, höng vöôïng (Queû Toán laø ñoâng nam, leänh cuûa thaùng 3 thaùng 4, maët trôøi ñaõ leân cao, chieáu roïi vaïn vaät roõ raøng). 3) Töông kieán hoà Ly: Queû Ly laø töôïng trong ngaøy, aùnh saùng röïc rôõ, moïi vaät ñeàu thaáy roõ (Queû Ly laø phöông nam, leänh cuûa thaùng 5, chính laø luùc maët trôøi ôû treân cao, nhìn roõ moïi vaät ñang sinh tröôûng). 4) Chí dòch hoà Khoân: Thieân ñeá (chæ vuõ truï) giao cho ñaát (Khoân) troïng traùch (dòch) nuoâi döôõng vaïn vaät. (Queû Khoân laø phöông taây nam, leänh cuûa thaùng 6 thaùng 7; Khoân laø ñaát, nuoâi döôõng vaïn vaät, thôøi kyø vaïn vaät ñaõ phaùt trieån ñaày ñuû). 5) Thuyeát ngoân hoà Ñoaøi: laø luùc vaïn vaät töôi vui (thuyeát töùc töôi vui) beøn öùng ôû queû Ñoaøi. (Queû Ñoaøi laø phöông taây, leänh cuûa thaùng 8, chính laø luùc hoa quaû tróu ñaày, luùc möøng ñöôïc muøa). 6) Chieán hoà Caøn: Thôøi khaéc töông öùng vôùi Caøn moïi vaät maâu thuaãn, ñoái laäp, ñaáu tranh. (Queû Caøn laø phöông taây baéc, leänh cuûa thaùng 9 thaùng 10, maët trôøi

ñaõ xuoáng chaân phía taây, laø luùc toái saùng, AÂm döông ñaáu tranh laãn nhau). 7) Lao hoà Khaûm: khi vuõ truï vaän haønh ñeán Khaûm, maët trôøi ñaõ laën vaïn vaät meät moûi. (Queû Khaûm laø phöông baéc leänh cuûa thaùng 11. Khaûm laø nöôùc, khoâng ngöøng chaûy, nghóa laø lao khoå. Maët trôøi ôû phöông naøy hoaøn toaøn khoâng coù, vaïn vaät meät moûi, laø luùc yeân nghæ). 8) Thaønh ngoân hoà Caán: vuõ truï vaän haønh ñeán Caán laø ñaõ hoaøn thaønh moät chu kyø vaø saép böôùc sang moät chu kyø môùi. (Queû Caán laø phöông ñoâng baéc, leänh cuûa thaùng 12 vaø thaùng gieâng, töùc giao thôøi cuûa ñoâng vaø xuaân, ñen toái saép qua, aùnh saùng saép tôùi, vaïn vaät ñeán ñaây ñaõ keát thuùc moät ngaøy, cuõng laø luùc ngaøy môùi saép baét ñaàu) (*).

* Chuù thích: Chu Dòch vôùi döï ñoaùn hoïc, saùch ñaõ daãn, trang 20

Nhöõng nhaø nghieân cöùu lyù hoïc töø thôøi Toáng trôû veà sau cho raèng: Haäu thieân Baùt quaùi ñöôïc saép xeáp theo ñoà hình Laïc thö. Hay noùi moät caùch khaùc ñoà hình Laïc thö ñöôïc coi laø caên nguyeân cuûa Haäu thieân Baùt quaùi. Coù theå noùi raèng: Cho ñeán taän ngaøy hoâm nay, haàu nhö raát ít ngöôøi coøn maûy may nghi ngôø caáu truùc ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi. Theo nhö söï tìm hieåu cuûa ngöôøi vieát thì ôû Vieät Nam coù ba hoïc giaû laø giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân, giaùo sö Leâ Vaên Söûu vaø hoïc giaû Nguyeãn Hieán Leâ ñaët vaán ñeà nghi ngôø tính hôïp lyù cuûa ñoà hình naøy. Hoïc giaû Nguyeãn Hieán Leâ ñaët vaán ñeà: “Neáu quaû do Vaên Vöông saép laïi Baùt quaùi thì taïi sao oâng laïi thay ñoåi nhö vaäy. OÂng ñeå Ly ôû phöông Nam, coù lyù, maø Khaûm ôû phöông Baéc, keå nhö cuõng coù lyù. Vì Khaûm traùi vôùi Ly, nöôùc traùi vôùi hoûa, baéc ñoái vôùi nam. Nhöng taïi sao oâng laïi khoâng cho Kieàn ñoái vôùi Khoân, nhö ôû ñoà hình Tieân thieân, maø laïi cho noù ñoái vôùi Toán, vaø cho Khoân ñoái vôùi Caán? Chuùng toâi thuù thöïc khoâng hieåu noåi!...” (*).

Laäp luaän cuûa giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân trong cuoán Kinh Dòch Phuïc Hy (Nxb Khoa hoïc xaõ hoäi – 1997) xin ñöôïc toùm löôïc vaø trích daãn nhö sau: Caên cöù theo ñoä soá haøo Döông laø 3; haøo AÂm laø 2, öùng duïng vaøo töøng queû trong Baùt quaùi Haäu thieân chuùng ta coù ñoä soá nhö sau: Caøn ( ) 3 haøo Döông: 3x3=9 Khaûm ( ) 2 haøo AÂm, 1 haøo Döông: 2x2+3x1= 7 Caán ( ) 2 haøo AÂm, 1 haøo Döông: 2x2+3x1=7 Chaán ( ) 2 haøo AÂm, 1 haøo Döông: 2x2+3x1=7 Toán ( ) 2 haøo Döông, 1 haøo AÂm: 2x3+2x1=8

* Chuù thích: Kinh Dòch - Ñaïo cuûa ngöôøi quaân töû. Saùch ñaõ daãn, trang 29.

Ly ( ) 2 haøo Döông, 1 haøo AÂm:
2x3+2x1=8
Khoân ( ) 3 haøo AÂm: 2 x3 = 6
Ñoaøi ( ) 2 haøo Döông, 1 haøo AÂm:
2x3+2x1=8
Treân cô sôû cuûa ñoä soá töøng queû ñöôïc tính toaùn nhö treân, giaùo sö ñaõ xeáp vaøo moâ hình Cöûu cung vaø laäp luaän nhö sau:

Nhìn qua moâ hình haèng soá 15 ôû treân, chuùng ta coù: 1– Kieàn – Toán, töùc taây baéc – ñoâng nam, töùc 9 + 8 = 17 2– Khaûm – Ly, töùc baéc – nam, töùc 7 + 8 = 15 3– Caán – Khoân, töùc ñoâng baéc – taây nam, töùc 7 + 6 = 13 4– Chaán – Ñoaùi, töùc ñoâng – taây, töùc 7 = 8 = 15 Nhö vaäy, Kieàn vaø Khoân hai queû AÂm döông, hai queû moác chuaån, theo caùch quay moät voøng theo chieàu kim ñoàng hoà, neân naèm ôû phöông

cheùo vaø ñoái xöùng cheùo, cuoái cuøng theo haèng soá 15, thì caëp Kieàn Toán thöøa 2, vaø caëp Caán – Khoân laïi thieáu 2, chæ coù hai caëp Khaûm Ly vaø Chaán Ñoaøi, töø phöông cheùo nhaûy vaøo phöông chính vaø ñuùng vôùi haèng soá 15. Qua moâ hình haèng soá 15 noùi treân, chuùng ta thaáy roõ: Baûn Chu Dòch döïa vaøo cô sôû xaùo troän phöông vò khoa hoïc Baùt quaùi ñoà Phuïc Hy, lôïi duïng kinh Dòch laøm chính trò ñeå cöôùp ngoâi coäng chuû caùc coäng ñoàng Baùch Vieät töø nhaø AÂn Thöông khieán baûn Chu Dòch maát ñi tính khaùch quan theo ñoà hình phöông vò cuûa Phuïc Hy. Söï thaéc maéc veà lyù luaän khoa hoïc cuûa hoïc giaû Nguyeãn Hieán Leâ laø chính ñaùng. Chæ raát tieác laø Nguyeãn Hieán Leâ ñaõ khoâng kieân trì tìm caùch thaùo gôõ vöôùng maéc cho mình, maø laïi cöù giaùo ñieàu raäp khuoân vaø noùi: “Chuùng ta ñaønh phaûi chaáp nhaän thoâi!” (Chuù thích trong saùch cuûa giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân, xem: Kinh Dòch, Ñaïo cuûa ngöôøi quaân töû, trang 29) Qua ñoaïn toùm taét vaø trích daãn treân, baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy baèng caùch tính theo ñoä soá, giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân ñaõ chöùng minh tính maát caân ñoái veà phöông vò cuûa Haäu thieân Baùt quaùi (*). Cuøng vôùi moät caùi nhìn cho raèng: Ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi thieáu tính hôïp lyù vaø baèng moät phöông phaùp vôùi moät caùch lyù giaûi khaùc, giaùo sö Leâ vaên Söûu trong cuoán Nguyeân lyù thôøi sinh hoïc coå phöông Ñoâng (Nxb Vaên Hoaù Thoâng Tin 1996, trang 224) ñaõ vieát - xin ñöôïc toùm löôïc vaø trích daãn nhö sau:

* Chuù thích: Vaán ñeà naøy ñaõ haân haïnh trình baøy vôùi baïn ñoïc trong cuoán “Thôøi Huøng Vöông qua truyeàn thuyeát vaø huyeàn thoaïi”, trong ñoù ñeà caäp ñeán tính baát hôïp lyù cuûa vò trí quaùi Toán vaø quaùi Khoân trong Haäu thieân Baùt quaùi, ñoàng thôøi cuõng ñaët vaán ñeà thay ñoåi vò trí cuûa 2 quaùi naøy cho nhau. Treân cô sôû ñoä soá cuûa caùc quaùi theo giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân cuøng vôùi söï hoaøi nghi cuûa giaùo sö, chuùng ta thaáy raèng: neáu vò trí cuûa 2 quaùi Khoân vaø Toán ñöôïc thay ñoåi thì moïi con soá theo caùch laäp luaän cuûa giaùo sö seõ truøng khôùp vaø caân ñoái vì toång ñoä soá ñeàu baèng 15 khi coäng cheùo caùc quaùi ôû vò trí ñoái xöùng trong Haäu thieân Baùt quaùi. Vaán ñeà naøy seõ xin ñöôïc phaân tích vaø lyù giaûi cuï theå ôû phaàn III: “Vaên Minh Vaên Lang vaø bí aån cuûa Baùt quaùi”.

Hình 33 – Ñoà hình Haäu thieân Qua ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi treân ñaây, chuùng ta thaáy noù khoâng ñaïi bieåu cho tyû leä AÂm döông trong khí theo phöông vò ñòa baøn, bôûi vì noù khoâng coù ñoái ñaõi AÂm döông theo caùc truïc phaùt trieån cuûa tyû leä khí ôû ñuû caû taùm höôùng maø chæ môùi coù söï ñoái ñaõi ôû boán höôùng chính. ...Nay neáu ta ñem hoaùn ñoåi hai quaùi ôû hai vò trí ñoâng baéc

vaø taây nam cho nhau, Caán töø ñoâng baéc chuyeån sang taây nam, ñem Khoân ôû taây nam veà ñoâng baéc, chuùng ta seõ thaáy ñöôïc tính chaát hôïp lyù giöõa hai cung ñeàu laø haønh thoå ñöôïc ôû ñuùng vò trí cuûa mình. Caán laø thoå coù theâm Döông trong AÂm ôû veà phía nam laø goác cuûa Döông, Khoân laø thoå thuaàn AÂm naèm ôû phía baéc laø goác cuûa AÂm. Vaû laïi, neáu Cöûu cung laø caùi duïng cuûa Baùt quaùi ôû thôøi gian, Haäu thieân Baùt quaùi laø caùi duïng cuûa Baùt quaùi ôû trong khoâng gian thì, sau khi ta hoaùn vò hai cung Caán vaø Khoân xong, chuùng ta seõ thaáy chu kyø Cöûu cung chín naêm chính laø söï vaän ñoäng vuõ truï ñem laïi aûnh höôûng AÂm döông cho moâi tröôøng truøng laëp vôùi hai nöûa cuûa Haäu thieân Baùt quaùi tính theo hai heä quy chieáu khaùc nhau, giöõa hai nöûa aáy theâm moät cung trung maø thaønh. Lyù do ñeå Chu Vaên Vöông xeáp cung Khoân ôû taây nam, Caán ôû ñoâng baéc chæ coù theå laø oâng ñaõ laáy khí thoå cuûa muøa tieát tröôûng haï ôû cuoái haï ñaàu thu töùc laø truøng phöông höôùng vôùi phöông taây nam, bôûi chæ ôû muøa tieát naøy trong naêm laø muøa möa, thoå khí ñöôïc bieåu hieän maïnh meõ baèng ñoä aåm thaáp vaø caùc beänh bieán theo thaáp khí xuaát hieän nhieàu nhaát. Neáu lyù do naøy laø chuû yeáu vaø ñuùng nhö yù thöùc cuûa Chu Vaên Vöông chuùng ta laïi ñöôïc coù moät nhaän xeùt raèng Chu Vaên Vöông vaø nhöõng coäng söï cuûa oâng ñaõ khoâng nhaän thöùc ñöôïc giaù trò cuûa Baùt quaùi trong thôøi gian theo nhieàu naêm töùc laø cöûu cung töông öùng vôùi

giaù trò cuûa Baùt quaùi trong khoâng gian ñòa baøn, neân caùc vò ñaõ nhaàm maø laáy giaù trò cuûa baùt quaùi trong thôøi gian theo muøa tieát ñeå öùng vôùi giaù trò cuûa Baùt quaùi trong khoâng gian ñòa baøn. b. Moät lyù do nöõa ñeå noùi leân raèng vieäc xeáp ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi vaø Chu Vaên Vöông ñaõ laøm laø khoâng coù cô sôû ñuùng, laø luaän thuyeát cho raèng Chu Vaên Vöông ñaõ caên cöù vaøo ñoà hình Laïc thö ñeå laäp neân ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi. Söï thaät thì noäi dung cuûa Laïc thö vaø noäi dung cuûa Haäu thieân Baùt quaùi hoaøn toaøn khoâng coù moät khía caïnh lieân quan naøo ñeå noùi raèng ñoù laø cô sôû cuûa nhau. Haõy noùi rieâng veà Laïc thö moät chuùt, trong caùc taøi lieäu coù ghi veà nhöõng lôøi baøn tôùi noäi dung cuûa Laïc thö töø tröôùc tôùi nay, taát caû caùc hoïc giaû ñeàu xoay quanh giaù trò con soá theo söï phaân chia chaün leû vaø möùc ñoä lôùn nhoû cuûa noù. Ngöôøi ta coøn baøn ñeán nhieàu höôùng vaän haønh cuûa soá theo möùc ñoä lôùn daàn, ñaëc bieát laø tính chaát ma phöông theo söï saép xeáp vò trí caùc soá taïo ra. Moãi ngöôøi, tuøy theo nhaän thöùc cuûa mình maø khai thaùc caùc khía caïnh khaùc nhau vaø phaùt trieån suy lyù khaùc nhau, nhöng nhìn chung laïi, chöa coù moät taøi lieäu naøo noùi ñuùng veà baûn chaát cuûa caùc con soá vaø muïc ñích laäp ra ñoà hình. Cho neân, ñaõ traûi maáy ngaøn naêm vaø khoâng bieát bao nhieâu ngaøn chöõ ñöôïc duøng ñeå baøn veà noù, theá maø Laïc thö cuøng vôùi Haø ñoà vaãn naèm trong ñaùy beå “huyeãn hoaëc” mung lung. Chöa hieåu roõ veà noù maø laïi khaúng ñònh noù laø cô sôû cuûa Haäu thieân Baùt quaùi, thaät quaû laø moät vieäc laøm khoâng theå chaáp nhaän ñöôïc. Giaùo sö cho raèng: Laïc thö laø moät ñoà hình dieãn taû ñoä aåm vaø söï töông taùc giöõa nhieät ñoä vaø ñoä aåm moâi tröôøng. ...Ñieàu maø trong lòch söû chöa coù ai nghó veà Laïc thö nhö vöøa neâu treân laïi chính laø

noäi dung cuûa noù. Toâi xin trình baøy noäi dung naøy nhö sau: Haõy laáy nhöõng soá leû voán ñöôïc coi laø soá döông ñeå chæ nhieät ñoä = 1, 3, 5, 7, 9 trong ñoù soá toái ña laø 9, toái thieåu laø 1, trung bình laø 5, döôùi trung bình laø 3 treân trung bình laø 7. Haõy laáy nhöõng soá chaün voán ñöôïc coi laø soá AÂm ñeå chæ ñoä aåm = 2, 4, 6, 8, trong ñoù soá toái ña laø 8, toái thieåu laø 2, trung bình laø 5, döôùi trung bình laø 4, treân trung bình laø 6. Theo ñòa dö khí haäu vuøng phöông Ñoâng: söï phaùt trieån cuûa nhieät ñoä töø toái ña ñeán toái thieåu laø töø phía nam leân phía baéc, do ñoù soá 9 ôû phía nam, soá 1 ôû phía baéc, soá 5 ôû trung öông. Phía taây vaø phía ñoâng cuûa trung öông ñaùng leõ nhieät ñeàu laø trung bình, nhöng vì phía ñoâng laø bieån, nhieät gaëp aåm nhieàu cho neân nhieät gaëp bò giaûm töø trung bình xuoáng thaønh döôùi trung bình, töùc laø baèng 3, coøn nhö phía taây laø trung taâm ñaïi luïc ñòa, coù nhieàu cao nguyeân nhö noùc nhaø cuûa theá giôùi, khí haäu khoâ raùo, nhieät gaëp khoâ raùo thì nhieät ñöôïc taêng töø trung bình leân treân trung

bình, töùc laø baèng 7. Ñoù laø söï hình thaønh vò trí caùc soá döông trong ñoà hình Laïc thö; hình 36.

Hình 36

NAM

9 ÑOÂNG 3 5 7 TAÂY

1 BAÉC Söï phaùt trieån cuûa ñoä aåm töø toái ña ñeán toái thieåu laø töø phía ñoâng sang phía taây, do ñoù, soá 8 ôû phía ñoâng, soá 2 ôû phía taây. Phía nam vaø phía baéc cuûa trung öông ñaùng leõ aåm ñeàu laø trung bình, nhöng vì phía nam noùng nhieàu neân aåm bò giaûm töø trung bình xuoáng thaønh döôùi trung bình, töùc laø baèng 4, coøn nhö phía baéc laø haøn ñôùi, vaø baéc cöïc coù nhieàu nuùi baêng vaø khí laïnh, aåm gaëp laïnh thì aåm ñöôïc taêng töø trung bình leân treân trung bình, töùc laø baèng 6. Ñoù laø söï hình thaønh böôùc ñaàu vò trí caùc soá AÂm trong ñoà hình Laïc thö. Chuùng ta thaät khoâng theå ngôø ñöôïc raèng taùc giaû Laïc thö khoâng chæ döøng ôû ñoù. Do tính ñeán söï töông taùc giöõa nhieät ñoä vaø ñoä aåm laø aåm voán öa laïnh, gheùt noùng, cho neân taùc giaû ñaõ ñem con soá chæ ñoä aåm toái ña laø 8 ôû phöông Ñoâng chuyeån leân vò trí Ñoâng Baéc vaø söï phaùt trieån cuûa ñoä aåm toái ña ñeán toái thieåu seõ töø ñoâng baéc xuoáng taây nam, nhö vaäy, aåm toái thieåu laø 2 ôû vò trí taây nam, aåm trung bình giaûm seõ ôû ñoâng nam, laø soá 4, aåm trung bình taêng laø soá 6 ôû vò trí taây baéc. Ñeán ñaây, söï hình thaønh vò trí caùc soá AÂm trong ñoà hình Laïc thö môùi oån ñònh; hình 37, 38. Ñem gheùp hai baûng ghi vò trí caùc soá döông bieåu thò söï phaùt trieån cuûa nhieät ñoä vaø vò trí caùc soá AÂm bieåu thò söï phaùt trieån cuûa ñoä aåm vaøo nhau, taùc giaû ñoà hình Laïc thö ñaõ ñöôïc moät trình ñoä raát cao trong pheùp laäp ñoà hình, vôùi nhöõng con soá raát haïn cheá, baèng moät caùch saép ñaët kheùo leùo, ñaõ cung caáp cho loaøi ngöôøi nhöõng nhaän thöùc veà quy luaät phaùt trieån cuûa hai loaïi vaät chaát ñaïi bieåu cho khaùi nieäm AÂm döông vaø quy luaät töông taùc giöõa hai loaïi vaät chaát ñoù trong hoaøn caûnh cuï theå cuûa ñòa dö,

khí haäu phöông Ñoâng. Chuùng ta caøng khaâm phuïc taùc giaû Laïc thö bao nhieâu, chuùng ta caøng ñi ñeán moät khaúng ñònh: “Chu Vaên Vöông khoâng theå laø taùc giaû cuûa ñoà hình Laïc thö vaø ñoà hình Laïc thö khoâng heà laø cô sôû ñeå laäp thaønh ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi”.

Hình 37 – Vò trí soá AÂm böôùc ñaàu

Hình 38 – Vò trí soá AÂm ñaõ oån ñònh

Nhö vaäy, giaùo sö Leâ Vaên Söûu cuõng cho raèng caàn phaûi ñoåi vò trí cuûa moät soá quaùi trong Haäu thieân. Nhöng theo oâng, söï sai leäch naøy naèm ôû vò trí cuûa quaùi Khoân vaø Caán trong Haäu thieân Baùt quaùi. Do ñoù, caàn

phaûi ñoåi laïi vò trí cuûa chuùng cho nhau (khaùc vôùi nhaän xeùt cuûa giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân: caàn phaûi ñoåi vò trí cuûa quaùi Khoân vaø Toán) giaùo sö Leâ Vaên Söûu ñaõ vieát: “Cöûu cung laø moät chu kyø thôøi gian 9 naêm, moãi naêm öùng vôùi moät cung quaùi. Teân vaø hình thöùc kyù hieäu cung quaùi ôû cöûu cung vôùi kyù hieäu cung quaùi ôû Baùt quaùi laø gioáng nhau. Thöù töï cuûa cöûu cung nhö sau: 1 = Khaûm, 2 = Khoân, 3 = Chaán, 4 = Toán, 5 = Caán, 6 = Caøn, 7 = Ñoaøi, 8 = Caán, 9 = Ly.(*) Neáu ta ñem thay ñoåi vò trí cuûa hai cung Caán vaø Khoân trong Haäu thieân Baùt quaùi, Caán töø ñoâng baéc xuoáng taây nam,Khoân töø taây nam sang ñoâng baéc, chuùng ta seõ coù ñöôïc moät giaû thieát nhö sau: Cöûu cung chính laø hai nöûa cuûa Haäu thieân Baùt quaùi vaän ñoäng theo hai heä quy chieáu ngöôïc chieàu nhau, giöõa hai nöûa ñoù ñöôïc chen theâm moät cung haønh Thoå ôû trung taâm chu kyø laø cung Caán. Haõy so saùnh hai ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi vaø Haäu thieân Baùt quaùi ñaõ thay ñoåi vò trí Caán, Khoân; hình 27, 28.

Hình 27 - Haäu Thieân Baùt Quaùi

* Chuù thích: Soá thöù töï cuûa Baùt quaùi maø giaùo sö Leâ Vaên Söûu neâu treân laø caên cöù theo soá thöù töï cuûa Traàn Ñoaøn laõo toå vaøo ñôøi Toáng saép ñaët Baùt quaùi Haäu thieân vaøo cöûu cung Laïc thö. Nhöng boå sung theâm quaùi Caán vaøo trung cung voán ñöôïc öùng duïng trong khoa thuaät phong thuûy. Ñieàu naøy xin löu yù baïn ñoïc vaø seõ ñöôïc trình baøy roõ hôn ôû phaàn sau.

Hình 28 - Haäu Thieân Baùt Quaùi ñaõ thay ñoåi

Nay ñem Haäu thieân Baùt quaùi ñaõ thay ñoåi, theâm trung cung vaø veõ chieàu vaän ñoäng cuûa hai nöûa ngöôïc nhau, chuùng ta seõ coù: ñoà hình cuûa chu kyø cöûu cung; hình 29.

Hình 29 - Chu kyø cöûu cung

Nhö vaäy, qua nhöõng phaàn trích daãn nhaän ñònh cuûa giaùo sö Leâ Vaên Söûu, Buøi Vaên Nguyeân vaø hoïc giaû Nguyeãn Hieán Leâ ôû treân, chuùng ta nhaän thaáy raèng caû ba vò ñeàu nhaát trí cho raèng ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi sai leäch. Ñieàu raát ñaùng löu yù trong ñoaïn trích daãn cuûa giaùo sö Leâ Vaên Söûu laø: Giaùo sö cho raèng Laïc thö khoâng phaûi laø cô sôû cuûa Haäu

thieân Baùt quaùi. Nhöng giaûi phaùp hieäu chænh cuûa hai hoïc giaû naøy khaùc nhau vaø söï minh chöùng ñeàu chöa ñuû söùc thuyeát phuïc. Tuy nhieân, seõ laø moät thieáu soùt vaø laø moät söï daãn chöùng khoâng hoaøn chænh neáu khoâng trích daãn nhaän ñònh cuûa giaùo sö tieán só Nguyeãn Hoaøng Phöông. Giaùo sö Hoaøng Phöông cho raèng keát caáu ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi coù cô sôû khoa hoïc. Giaùo sö ñaõ vieát trong taùc phaåm Tích hôïp ña vaên hoùa Ñoâng Taây cho moät chieán löôïc giaùo duïc töông lai (Nxb Giaùo duïc Haø Noäi 1996, trang 334) nhö sau: VÒ TRÍ CAÙC – QUEÛ TRONG BAÙT QUAÙI ÑOÀ Thoâng thöôøng moät caâu hoûi ñöôïc ñaët ra: Taïi sao Vaên Vöông laïi söû duïng moät Baùt quaùi ñoà – goïi laø Haäu thieân Baùt quaùi ñoà – khoâng ñöôïc hoaøn toaøn ñoái xöùng nhö Tieân thieân Baùt quaùi ñoà cuûa Phuïc Hy? Chuùng ta caàn nhôù raèng nhaân theå chuùng ta khoâng ñoái xöùng, chaúng haïn laø quaû tim khoâng naèm ngay chính giöõa cô theå! Thöïc tieãn sinh hoïc vaø xaõ hoäi khoâng bao giôø ñoái xöùng hoaøn toaøn caû! Theo yù chuùng toâi, Vaên Vöông coù lyù khi gaït boû tính ñoái xöùng hoaøn toaøn cuûa Baùt quaùi ñoà Phuïc Hy. Ñeán trang 371 (saùch ñaõ daãn), giaùo sö Hoaøng Phöông tieáp tuïc giaûi thích vaø chöùng minh vò trí caùc queû trong Baùt quaùi nhö sau: VÒ TRÍ CAÙC QUEÛ TRONG BAÙT QUAÙI Vò trí caùc queû trong Baùt quaùi ñoà Phuïc Hy laø khaù ñôn giaûn, do sô ñoà naøy mang tính ñoái xöùng raát cao. Nhöng tình hình laïi khaùc khi noùi ñeán Baùt quaùi ñoà Vaên Vöông, do tính ñoái xöùng thaáp hôn. Nhöng muoán chöùng minh tính hôïp lyù cuûa Baùt quaùi Ñoà naøy, ngay khi tính ñoái xöùng khoâng coøn cao nöõa, caàn döïa vaøo caùc ñònh nghóa sau: A– HAØO SOÁ VAØ QUEÛ SOÁ Nhö chuùng ta bieát, moãi queû trong Baùt quaùi ñoà Vaên Vöông coù 3 haøo, caùc haøo coù theå tính theo thöù töï döôùi leân treân, haøo döôùi cuøng goïi laø haøo 1..., haøo treân cuøng goïi laø haøo 3. 1. Haøo soá Caùi goïi laø haøo soá ñònh nghóa nhö sau: – Haøo AÂm thöù nhaát (neáu coù) coù haøo soá baèng 1, – Haøo AÂm thöù hai (neáu coù) coù haøo soá baèng 2, – Haøo AÂm thöù ba (neáu coù) coù haøo soá baèng 4, – Taát caû caùc haøo Döông ñeàu khoâng coù haøo soá.

Coù theå vaãn ñònh nghóa nhö treân, nhöng hoaùn vò haøo AÂm vaø haøo Döông vôùi nhau. Veà sau naøy, ta theo ñònh nghóa thöù nhaát, nhöõng keát quaû thu ñöôïc vôùi ñònh nghóa thöù hai ñöôïc ghi trong daáu ngoaëc. 2. Queû soá Toång taát caû caùc haøo soá coäng vôùi 1 (do trong Trieát coå Ñoâng phöông khoâng coù soá 0) trong moät Queû goïi laø Queû soá cuûa Queû ñoù. Vôùi caùc ñònh nghóa treân ta thu ñöôïc baûng sau:

KIEÀN TOÁN LY CAÁN ÑOAØI KHAÛM CHAÁN KHOÂN 0+1=1 1+1=2 2+1=3 1+2+1=4 4+1=5 1+4+1=6 2+4+1=7 1+2+4+1=8

CHA Thieáu Trung Thieáu Tröôûng Trung Tröôûng MEÏ nöõ nöõ nam nöõ nam nam

Baûng 51a. BAÛNG CAÙC QUEÛ SOÁ VAØ “HOÏ NOÄI”, HOÏ NGOAÏI TRONG ÑOÄN GIAÙP

Baây giôø ta chuù yù raèng: – Caùc queû Ñoaøi, Kieàn vaø Khaûm laø töông öùng vôùi Kim vaø Thuûy, töùc laø coù AÂm tính theo caáu truùc Töù Töôïng. – Caùc queû Chaán,

Toán vaø Ly laø töông öùng vôùi Moäc vaø Hoûa, töùc laø soá Döông tính theo caáu truùc Töù Töôïng, – Caùc queû Khoân vaø Caán laø töông öùng vôùi Thoå, Trung tính. Neáu ta coäng queû soá taát caû caùc queû cuøng tính (AÂm, Döông vaø Trung) thì seõ thaáy raèng toång caùc queû soá trong moãi loaïi ñeàu baèng nhau vaø baèng 12 (Hình 114). Nhö vaäy, ñaõ coù moät lyù do veà trình töï caùc queû cuûa Baùt quaùi ñoà Vaên Vöông khi keát hôïp vôùi tính AÂm, Döông vaø Trung. (Trong hình 114, caùc soá trong daáu ngoaëc laø töông öùng vôùi caùch tính queû soá döïa vaøo haøo Döông). Baây giôø chuùng ta chuyeån sang moät lyù do khaùc. Trong kinh Dòch, coù söï phaân loaïi nam, nöõ nhö sau (Baûng 47): –TOÁN: THIEÁU NÖÕ, LY: TRUNG NÖÕ, ÑOAØI: TRÖÔÛNG NÖÕ (HOÏ NGOAÏI),

–CAÁN: THIEÁU NAM, KHAÛM: TRUNG NAM, CHAÁN: TRÖÔÛNG
NAM (HOÏ NOÄI).

Ta theâm vaøo söï phaân loaïi treân:

–KIEÀN XEM LAØ CHA (CHA TRÔØI), (CHUÛ HOÏ NOÄI),

–KHOÂN XEM LAØ MEÏ (MEÏ ÑAÁT), (CHUÛ HOÏ NGOAÏI).

Hình 114. HÆNH TROÛ SÖÏ PHAÂN PHOÁI CAÙC QUEÛ TRONG BAÙT QUAÙI ÑOÀ VAÊN VÖÔNG THEO AÂM, DÖÔNG TRUNG VAØ CAÙC HOÏ NOÄI, NGOAÏI.

Nhö theá ta coù hai caëp con Noäi, Ngoaïi (seõ ñöôïc gaëp laïi trong hoïc thuyeát Thaùi AÁt vaø trong kinh Dòch). Neáu coäng caùc queû soá thuoäc hai hoï Noäi, Ngoaïi thì chuùng ta ñöôïc hai soá baèng nhau, baèng 18. Ñoù laø theâm moät soá lyù do ñeå hieåu taïi sao Vaên Vöông laïi choïn moät caùch boá trí caùc queû moät caùch “thieáu ñoái xöùng” nhö theá! Caàn nhôù laïi laø queû Khaûm coù maõ soá baèng 1, ñeå hình dung cho ñaày ñuû lyù do toàn taïi cuûa Baùt quaùi ñoà Vaên Vöông.

Qua nhöõng yù kieán ñöôïc trích daãn vaø trình baøy ôû treân, chöùng toû raèng: Maëc duø söï öùng duïng cuûa kinh Dòch ñaõ toàn taïi – theo nhö coå thö chöõ Haùn – treân 5000 naêm. Nhöng vì thieáu moät heä thoáng lyù thuyeát caên baûn, neân ngay caû nhöõng vaán ñeà caên nguyeân cuûa kinh Dòch vaãn heát söùc mô hoà. Qua daãn chöùng ôû treân, caùc nhaø nghieân cöùu Dòch hoïc, cuï theå laø giaùo sö Buøi Vaên Nguyeân vaø giaùo sö Leâ Vaên Söûu ñeàu phaùt hieän ra söï baát hôïp lyù cuûa caáu truùc ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi, nhöng laïi hieäu chænh noù theo caùi nhìn rieâng raát khaùc nhau. Ñieàu naøy chöùng toû moät caùch roõ neùt: Do kinh Dòch thieáu haún moät heä thoáng lyù thuyeát caên baûn; bôûi vaäy nhöõng nhaø nghieân cöùu kinh Dòch chæ coù theå tìm hieåu treân cô sôû söï töông quan hôïp lyù töø nhöõng vaán ñeà coøn laïi cuûa noù. Vaø cho ñeán taän ngaøy hoâm nay, nhöõng nhaø Lyù hoïc coå kim cuõng chöa thoûa maõn trong vieäc tìm hieåu noäi dung cuûa kinh Dòch.

SÖÏ LIEÂN QUAN GIÖÕA LAÏC THÖ – HAØ ÑOÀ VÔÙI TIEÂN THIEÂN VAØ HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI Ñoà hình Laïc thö – Haø ñoà ñöôïc coâng boá cuøng vôùi ñoà hình Tieân thieân vaø Haäu thieân Baùt quaùi vaøo ñôøi Toáng. Nhöng nhöõng yù nieäm veà söï lieân quan giöõa Haø ñoà vaø Laïc thö vôùi Baùt quaùi ñaõ ñöôïc nhaéc

ñeán töø thôøi Haùn tröôùc Toáng caû ngaøn naêm. Hôn nöõa, nhöõng nhaø Lyù hoïc ñôøi Toáng khi coâng boá nhöõng ñoà hình naøy cuõng thöøa nhaän taùc giaû cuûa noù thuoäc veà coå nhaân nhö nhöõng nhaø lyù hoïc thôøi Haùn ñaõ noùi tôùi. Do ñoù, haàu nhö khoâng coù ai ñaët vaán ñeà Laïc thö – Haø ñoà laø moät saûn phaåm saùng taïo hay laø moät söï phaùt hieän vaøo ñôøi Toáng. Nhöng coù theå noùi raèng: Cho ñeán taän ngaøy hoâm nay, haàu heát nhöõng nhaø nghieân cöùu veà kinh Dòch vaãn chöa khaùm phaù ñöôïc noäi dung bí aån cuûa Laïc thö – Haø ñoà vôùi nguoàn goác thaàn bí vaø söï lieân quan cuûa noù vôùi Baùt quaùi. Nhöõng laäp luaän phaûn baùc cuõng nhö thöøa nhaän ñeàu heát söùc mô hoà. Bôûi vaäy, khi noùi ñeán lòch söû vaø caên nguyeân cuûa Baùt quaùi, nhöõng nhaø nghieân cöùu vaãn phaûi laëp laïi nhöõng ñieàu maø caùc nhaø Lyù hoïc thôøi Haùn ñaõ noùi tôùi, duø tin hay khoâng tin. Töùc laø hoï vaãn phaûi noùi ñeán: Haø ñoà laø caên nguyeân cuûa söï hình thaønh ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi, Laïc thö laø caên nguyeân cuûa söï hình thaønh ñoà hình cuûa Haäu thieân Baùt quaùi – neáu nhö khoâng phaûi laø moät söï thöøa nhaän tính hôïp lyù, thì cuõng laø söï thöøa nhaän moät hieän töôïng ñaõ toàn taïi trong lòch söû cuûa kinh Dòch töø coå thö chöõ Haùn. Vieäc tìm hieåu vaán ñeà naøy seõ laø moät yeáu toá quan troïng trong vieäc chöùng minh cho giaû thuyeát ñöôïc ñaët ra.

Nhö phaàn treân ñaõ trình baøy: Ñeán ñôøi nhaø Toáng, ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi vaø Haäu thieân Baùt quaùi cuøng Laïc thö – Haø ñoà môùi xuaát hieän, chöùng minh cho phaàn kinh vaên ñöôïc coi laø lieân quan ñeán nhöõng ñoà hình naøy trong kinh Dòch truyeàn töø ñôøi Haùn. Nhöõng ñoàø hình xuaát hieän sau laïi ñöôïc coi laø caên nguyeân cuûa caùi coù tröôùc ñoù caû 1000 naêm. Tuy nhieân, söï voâ lyù ñoù laïi ñöôïc baûo chöùng baèng nhöõng ñoaïn kinh vaên cuûa chính kinh Dòch. Caên cöù vaøo ñaáy nhöõng hoïc giaû thôøi Haùn ñaõ noùi ñeán Haø ñoà Laïc thö. Nhöõng ñoaïn kinh vaên trong kinh Dòch truyeàn töø ñôøi Haùn lieân quan ñeán hai ñoà hình treân, xin ñöôïc trích daãn töø saùch Kinh Dòch – Ñaïo cuûa ngöôøi quaân töû (saùch ñaõ daãn) ñeå baïn ñoïc tham khaûo : Heä töø thöôïng chöông IX – tieát 1: Thieân nhaát, Ñòa nhò, Thieân tam, Ñòa töù, Thieân nguõ, Ñòa luïc, Thieân thaát, Ñòa baùt, Thieân cöûu, Ñòa thaäp. Soá cuûa trôøi laø moät, cuûa ñaát laø hai, cuûa trôøi laø ba, cuûa ñaát laø boán, cuûa trôøi laø naêm, cuûa ñaát laø saùu, cuûa trôøi laø baûy, cuûa ñaát laø taùm, cuûa trôøi laø chín, cuûa ñaát laø möôøi. Lieân heä noäi dung ñoaïn kinh vaên treân vôùi hình Haø ñoà:

HAØ ÑOÀ Do vua Phuïc Hy phaùt hieän treân Long Maõ

HAØ ÑOÀ CÖÛU CUNG

2 7 4 3 5-10 9 8 1 6 So saùnh caùc soá trong Heä töø thöôïng chöông IX – tieát 1 noùi treân hoaøn toaøn truøng khôùp vôùi soá cuûa Haø ñoà. Nhöõng soá trôøi coù theå coi laø soá thuoäc Döông (voøng troøn traéng); soá cuûa ñaát coù theå coi laø soá thuoäc AÂm (voøng troøn ñen). Baïn ñoïc coù theå lieân heä vôùi hình Haø ñoà ôû treân. Nhöng möôøi soá trong ñoaïn trích daãn treân cuõng truøng khôùp vôùi thaäp Thieân can, xin baïn ñoïc xem baûng döôùi ñaây.

Coù leõ ñaây laø cô sôû ñeå oâng Thieäu Vó Hoa cho raèng ñoaïn vaên treân noùi ñeán thaäp Thieân can, chöù khoâng phaûi noùi ñeán Haø ñoà vaø nhöõng nhaø lyù hoïc ñôøi Toáng ñaõ phoùng taùc ra hình Haø ñoà; Haø ñoà laø khoâng coù thaät. Heä töø thöôïng chöông IX – tieát 2:Thieân soá nguõ, ñòa soá nguõ. Nguõ vò töông ñaéc, nhi caùt höõu hôïp. Thieân soá nhò thaäp höõu nguõ, ñòa soá tam thaäp. Phaøm thieân ñòa chi soá nguõ thaäp höõu nguõ. Thöû sôû dó thaønh bieán hoaù nhi haønh quæ thaàn daõ. Coù naêm soá veà trôøi (töùc nhöõng soá leû: 1, 3, 5, 7, 9), naêm soá veà ñaát (töùc nhöõng soá chaün: 2, 4, 6, 8, 10). Coù naêm soá veà trôøi töông ñaéc vôùi naêm soá veà ñaát (theo Chu Hi thì 1 töông ñaéc vôùi 2; 3 vôùi 4; 5 vôùi 6; 7 vôùi 8; 9 vôùi 10), vaø coù naêm soá veà trôøi hôïp vôùi naêm soá veà ñaát (cuõng theo Chu Hi, 1 hôïp vôùi 6, 2 hôïp 7, 3 hôïp vôùi 8, 4 hôïp vôùi 9, 5 hôïp vôùi 10). Toång soá cuûa trôøi laø 25 (1 + 3 + 5 + 7 + 9); coäng caû soá cuûa trôøi vaø cuûa ñaát laø 55 (25 + 30). Do ñoù maø thaønh ra bieán hoaù vaø haønh ñoäng nhö quæ thaàn.

Caùc soá trong Heä töø thöôïng chöông IX – tieát 2 hoaøn toaøn truøng khôùp vôùi soá cuûa Haø ñoà. Baïn ñoïc lieân heä vôùi hình Haø ñoà ôû treân seõ nhaän thaáy raèng: taát caû nhöõng soá leû truøng khôùp vôùi soá voøng troøn traéng (Döông), taát caû nhöõng soá chaün truøng khôùp vôùi soá voøng troøn ñen (AÂm). Toång soá voøng troøn traéng ñuùng baèng 25, toång soá voøng troøn ñen ñuùng baèng 30. Toång soá voøng troøn ñen traéng treân Haø ñoà ñuùng baèng 55. Nhöng neáu ta coäng caùc soá trong thaäp Thieân can thì cuõng ñöôïc ñuùng vôùi caùc ñoä soá noùi treân.

Toång ñoä soá Thaäp Thieân Can = 55 Heä töø thöôïng chöông IX – tieát 3: Ñaïi dieãn chi soá nguõ thaäp. Kyø duïng töù thaäp höõu cöûu, phaân nhi vò nhò dó töôïng löôõng. Quaûi nhaát dó töôïng tam. Thieät chi dó töù dó töôïng töù thôøi. Qui cô ö laëc dó töôïng nhuaän. Nguõ tueá taùi nhuaän, coá taùi laëc nhi haäu quaûi. Soá ñaïi dieãn laø 50 *. Nhöng trong vieäc boùi chæ duøng 49 coïng coû thi, chia laøm hai ñeå töôïng tröng löôõng nghi (hay trôøi ñaát). Roài laáy 1 caøi vaøo khe ngoùn uùt tay traùi ñeå töôïng tröng tam taøi (trôøi, ñaát, ngöôøi). Taùch ra maø ñeám cöù 4 moät ñeå töôïng tröng boán muøa. Daønh choã leû coøn laïi maø keïp ôû khe ngoùn giöõa tay traùi ñeå töôïng tröng thaùng nhuaän. Naêm naêm thì coù hai naêm nhuaän cho neân daønh ra hai laàn leû, roài sau laøm laïi töø ñaàu.

(*) Chuù thích (trong saùch ñaõ daãn): tieát naøy khoù hieåu vaø noùi veà caùch thöùc boùi. Chu Hi baûo: “Soá ñaïi dieãn laø 50 vì trong cung Haø ñoà, soá trôøi 5 cöôõi treân soá ñaát 10 maø thaønh ra”. Chuùng toâi chaúng hieåu gì caû.

Trong chuù thích treân, hoïc giaû Nguyeãn Hieán Leâ coøn chuù thích theâm baûn dòch cuûa moät soá hoïc giaû khaùc lieân quan ñeán phaàn cuoái cuûa ñoaïn treân. Noäi dung cuûa noù noùi veà phöông phaùp boùi coû thi. Ngöôøi vieát xin löu yù baïn ñoïc veà soá ñaïi dieãn laø 50 vaø vieäc boû ñi 1 ñeå coøn 49. Vaán ñeà naøy seõ lieân quan ñeán Laïc thö – Haø ñoà trong söï minh chöùng ôû phaàn III. Heä töø thöôïng chöông XI – Tieát 8: Thò coá thieân sinh thaàn vaät thaùnh nhaân taùc chi; thieân ñòa bieán hoaù, thaùnh nhaân hieäu chi; thieân thuyø töôïng, hieän caùt hung, thaùnh nhaân töôïng chi; Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi. Cho neân trôøi

sinh ra thaàn vaät (Haø doà, Laïc thö) thì thaùnh nhaân aùp duïng theo; trôøi ñaát bieán hoaù thì thaùnh nhaân baét chöôùc; trôøi baøy ra hình

töôïng hieän ra toát xaáu thì thaùnh nhaân phoûng theo maø naûy ra yù töôïng; ôû soâng Hoaøng haø hieän ra böùc ñoà, ôû soâng Laïc hieän ra hình chöõ (Laïc thö) thì thaùnh nhaân aùp duïng theo. Nhö vaäy, cöù theo tinh thaàn cuûa caùch hieåu nhö treân thì Laïc thö – Haø ñoà laø hieän töôïng coù thaät nhöng thaát truyeàn, ñeán ñôøi Toáng môùi phaùt hieän vaø boå sung. Hieän töôïng Laïc thö – Haø ñoà laø caên nguyeân cuûa kinh Dòch coøn ñöôïc nhaéc ñeán trong saùch Luaän ngöõ (thieân Töû Haõn, baøi 8) ñöôïc coi laø nhöõng lôøi cuûa ngaøi Khoång töû maø caùc hoïc troø ghi cheùp laïi nhö sau: “Phöôïng ñieåu baát trí, Haø baát xuaát ñoà, Ngoâ dó hó phuø!” (Chim phöôïng chaúng ñeán, böùc ñoà khoâng hieän treân soâng Hoaøng haø, ta heát hy voïng chaêng!). Chim phöôïng ngaäm saùch; kyø laân, ruøa vaøng ñoäi saùch vaø roàng ngaäm ngoïc laø nhöõng hình aûnh bieåu töôïng cho thaùi bình thònh trò, vaên hoaù phuïc höng theo nieàm tin cuûa theá giôùi Ñoâng phöông coå ñaïi. Ngaøi Khoång töû khoâng thaáy hai vaät ñoù, vì vaäy oâng cho raèng ñaïo cuûa oâng khoâng thi haønh ñöôïc. Ngöôøi ñaàu tieân cho raèng Haø ñoà laø caên nguyeân cuûa Tieân thieân Baùt quaùi, Laïc thö laø caên nguyeân cuûa Haäu thieân Baùt quaùi laø Khoång An Quoác vaøo thôøi Taây Haùn nhö ñaõ trình baøy ôû treân. Khoång An Quoác laø doøng doõi ñôøi thöù 12 cuûa Khoång töû, oâng laø moät danh nho vaø laø quan ñaïi thaàn döôùi trieàu vua Haùn Caûnh Ñeá, ñaàu ñôøi Haùn Vuõ Ñeá vaø thuoäc lôùp theá heä tröôùc cuûa nhaø söû hoïc noåi tieáng Trung Quoác Tö Maõ Thieân. Caên nguyeân cuûa Tieân thieân Baùt quaùi laø Haø ñoà ñöôïc hình thaønh laø caên cöù vaøo kinh vaên trong vaên Heä töø thöôïng nhö sau: “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö. Thaùnh nhaân taéc chi” Caâu naøy töø tröôùc ñeán nay ñöôïc hieåu theo hai caùch: Caùch hieåu thöù nhaát: Khi Ban Coá – thôøi Haäu Haùn – soaïn saùch Haùn thö ngheä vaên chí cho raèng: “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö. Thaùnh nhaân taéc chi”; nghóa laø: “Laäp nghieäp ôû soâng Hoaøng Haø, vieát saùch ôû soâng Laïc, ñoù chính laø thaùnh nhaân Khoång töû...” Ñoaïn trích daãn sau ñaây trong saùch Thöôïng Thö – saùch ghi cheùp thôøi thöôïng coå (Nxb Ñoàng Nai 1996, Voõ ngoïc Lieân bieân soaïn, Traàn Kieát Huøng hieäu ñính, trang 41) ñeå baïn ñoïc tham khaûo: II.Tieåu töï: veà taùc giaû vaø thôøi ñaïi cuûa tieåu töï 1– Cho raèng saùch do Khoång töû vieát ra: Ngöôøi ñaàu tieân cho raèng saùch do Khoång töû vieát ra laø Ban Coá. OÂng vieát trong Haùn thö ngheä vaên chí raèng: “Dò vieát: Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi. Coá thi

chi sôû khôûi vieân hæ, chí Khoång töû soaïn yeân; Thöôïng ñoaùn dö Nhieâu haï baát dö Taàn, phaøm baùch thieân, nhi vò chi töï, ngoân kyø taùc yù”. (Trong kinh Dòch coù vieát raèng: Laäp nghieäp ôû soâng Haø, vieát saùch ôû soâng Laïc, ñoù chính laø thaùnh nhaân Khoång töû. Saùch cuûa Khoång töû voán ñaõ coù töø thôøi xa xöa, ñeán Khoång töû môùi bieân soaïn laïi; baét ñaàu töø thôøi vua Nghieâu, keát thuùc vaøo ñôøi Taàn, coù 100 thieân goïi laø töï, döïa vaøo saùch xöa ñeå saép xeáp laïi yù töù maïch laïc.)

Nhö vaäy, ñeå chöùng minh raèng kinh Thö laø do Khoång töû vieát thì Ban Coá giaûi thích caâu “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö. Thaùnh nhaân taéc chi” theo moät nghóa khaùc. Vôùi yù nghóa naøy, khoâng theå tìm thaáy trong phaàn kinh vaên cuûa kinh Dòch moät yù nieäm gaàn guõi hôn cho söï lieân quan giöõa ñoà hình Laïc thö – Haø ñoà vôùi Baùt quaùi. Caùch hieåu naøy lieân quan ñeán xuaát xöù cuûa kinh Thö vaø cuõng coù nhieàu hoïc giaû phaûn baùc. Neáu so saùnh caùch hieåu naøy vôùi caùch hieåu thöù hai trình baøy sau ñaây – lieân quan ñeán kinh Dòch – thì hoaøn toaøn maâu thuaãn nhau. Nhö vaäy, chæ coù moät caùch hieåu ñuùng hoaëc caû hai ñeàu sai (Veà nguoàn goác kinh Thö, hy voïng seõ coù dòp trình baøy vôùi ñoïc giaû trong moät cuoán saùch khaùc). Caùch hieåu thöù hai: laø caùch hieåu chính thoáng lieân quan ñeán kinh Dòch, vaãn laø treân soâng Hoaøng Haø xuaát hieän Haø ñoà (Coù saùch cheùp: Haø ñoà xuaát hieän ôû soâng Maïnh Haø – coøn goïi laø Maïnh Ñoäc huyeän Vuõ Tieán, tænh Giang Toâ – Trung Quoác); treân soâng Laïc xuaát hieän Laïc thö, caùc baäc thaùnh nhaân laø Phuïc Hy vaø Chu Vaên Vöông caên cöù vaøo ñoù ñeå saép xeáp ñoà hình Tieân thieân vaø Haäu thieân. Nhöõng yù kieán töø thôøi Haùn ñeán nay uûng hoä quan ñieåm naøy coù theå toång hôïp qua moät soá daãn chöùng tieâu bieåu ñeå baïn ñoïc tham khaûo. Ñoaïn trích döôùi ñaây trong saùch Kinh Dòch vôùi vuõ truï quan Ñoâng phöông (saùch ñaõ daãn). Vì vaäy ngay ôû ñaàu saùch “Chu Dòch Baûn Nghóa”, Chu Hy ñaõ giôùi thieäu Haø ñoà, Laïc thö baèng hai hình veõ vôùi nhöõng chuù thích sau ñaây: Heä töø truyeän noùi: “Ñoà xuaát hieän ôø soâng Haø, Thö xuaát hieän ôû soâng Laïc, ñaáng thaùnh nhaân baét chöôùc theo”. Laïi noùi: “Trôøi moät, ñaát hai, trôøi ba, ñaát boán, trôøi naêm, ñaát saùu, trôøi baûy, ñaát taùm, trôøi chín ñaát möôøi. Trôøi coù naêm soá, ñaát coù naêm soá. Naêm ngoâi töông ñaéc ñeàu hôïp nhau. Soá trôøi coù 25 (1 + 3 + 5 + 7 + 9 = 25); soá ñaát coù 30 (2 + 4 + 6 + 8 + 10 = 30). Toång soá trôøi ñaát coù 55 (25 + 30), con soá naøy hình thaønh söï bieán hoaù vaø ñieàu haønh vieäc quæ thaàn. Ñoù laø soá Haø ñoà. Laïc thö laáy töôïng ruøa, cho neân soá cuûa noù thì ñaàu ñoäi 9 chaân ñaïp 1, söôøn traùi 3, hoâng phaûi 7, vai mang 2, 4; chaân ñi 6, 8”. Thaùi Nguyeân Ñònh noùi: “Veà caùi töôïng cuûa Ñoà, Thö thì töø Khoång An Quoác, Löu

Haâm ñôøi Haùn, Quan Laêng töï Töû Minh ñôøi Nguî, ñeán Khang Tieát tieân sinh laø Thieäu Ung, Nghieâu Phu ñôøi Toáng, ai cuõng ñeàu baûo nhö vaäy. Ñeán Löu Muïc, oâng ñoåi teân caû hai soá vaø ñöôïc caùc hoïc giaû duøng theo. Cho neân ñôøi nay ñoåi laïi, heát thaûy ñeàu theo cuõ”. Nhö vaäy, baét ñaàu töø ngöôøi nghieân cöùu Dòch hoïc xöa nhaát laø Khoång An Quoác cho raèng Haø ñoà laø cô sôû cuûa Baùt quaùi Tieân thieân, nhöng khoâng coù moät tö lieäu naøo tröôùc Toáng chöùng toû söï coâng boá ñoà hình lieân quan giöõa Baùt quaùi Tieân thieân vaø Haø ñoà. Neáu coi Nho hoïc noùi chung thuoäc veà vaên hoùa Trung Hoa aûnh höôûng ñeán Vieät Nam, thì Toáng nho chính laø söï aûnh höôûng lôùn hôn caû. Söï kieän Haø ñoà laø cô sôû cuûa Baùt quaùi Tieân thieân, Laïc thö laø cô sôû cuûa Baùt quaùi Haäu thieân do nhöõng nhaø lyù hoïc thôøi Toáng minh chöùng tieáp noái Haùn Nho ñöôïc nhieàu nhaø Lyù hoïc coi nhö moät giaù trò chính thoáng. Cho ñeán taän ngaøy nay, vaãn coù moät soá nhaø nghieân cöùu Dòch hoïc hieän ñaïi thöøa nhaän vaø tieáp tuïc chöùng

minh cho vaán ñeà naøy. Ñoaïn sau ñaây ñöôïc trích trong Dòch hoïc tinh hoa (Nxb T/p Hoà Chí Minh 1992, taùc giaû Thu Giang Nguyeãn Duy Caàn, trang 83) ñeå baïn ñoïc tham khaûo. 2. ÔÛ Haø ñoà, ta thaáy nöûa beân traùi soá Döông (phaàn Döông) ñeàu ôû beân trong; ôû Tieân thieân Baùt quaùi, ta cuõng thaáy caùc haøo Döông ñeàu ôû beân trong (ôû sô haøo, gaàn nhaát vôùi trung cung). Beân maët cuûa Haø ñoà, soá Döông (phaàn Döông) ôû beân ngoaøi, maø soá AÂm (phaàn AÂm) ôû beân trong; ôû Tieân thieân Baùt quaùi, beân maët caùc quaùi cuõng ñeàu Döông beân ngoaøi, AÂm beân trong. Nhö vaäy giöõa Haø ñoà vaø Tieân thieân Baùt quaùi quaû coù söï lieân laïc maät thieát vôùi nhau, cuõng nhö sau ñaây ta seõ thaáy Laïc thö lieân laïc maät thieát vôùi Haäu thieân Baùt quaùi vaäy. Toùm laïi, nöûa phaàn traùi (Tieân thieân) thì “AÂm haøm Döông” (AÂm ngaäm Döông); nöûa phaàn maët (Haäu thieân) thì “Döông haøm AÂm”. Döông ôû trong laø Döông tuï: döông ra ngoaøi laø döông Taùn. Phía traùi, vì vaäy, thuoäc veà noäi höôùng, phía maët thuoäc veà ngoaïi höôùng (trung vi chuû, ngoaïi vi khaùch) nhö ñaõ noùi tröôùc ñaây. Nhaän xeùt naøy raát quan troïng. Coù leõ nhaân söï nhaän xeùt naøy cuûa Dòch (Haø ñoà) maø nhaø taâm lyù hoïc veà beà saâu J.C. JUNG môùi coù phaân Ñoâng Taây, vaø cho Ñoâng thuoäc noäi höôùng, Taây thuoäc ngoaïi höôùng. Coù leõ cuõng nhaân nhaän xeùt naøy maø Jung môùi ñöa ra laäp thuyeát : “Extraver- sion et introversion sont eùgalement en rapport de compensation mutuelle. Si le conscient est extraverti, l’inconscient est introverti, et vice–versa. Ceci est d’une importance capitale pour toute connaissance psychologique”. (Noäi höôùng vaø ngoaïi höôùng luoân buø ñaép laãn nhau. Höõu thöùc maø ngoaïi höôùng thì voâ thöùc noäi höôùng, vaø traùi ngöôïc laïi. Ñaây laø moät ñieàu quan troïng caên baûn cho baát cöù söï hieåu bieát naøo veà taâm lyù).

HAØ ÑOÀ VAØ TIEÂN THIEÂN BAÙT QUAÙI

NAM (Hoûa)
7 g öôùn
(S h uy ïi
2
Tha øn h
) goa) n ây uûy
Ta (H nh

1 Thò

2 5 ÑOÂNG TAÂY 8 3 3 6 4 9 (Moäc) (Kim) 4 7 8

Th ònh g ôùn
(H ö äi h 1 uûy
) no h
) Thaøn uy g oân
(S
Ñ

6

BAÉC (Thuûy)

Veà söï lieân quan giöõa Laïc thö vaø Haäu thieân Baùt quaùi, hoïc giaû Nguyeãn Duy Caàn cuõng nhaän xeùt nhö sau: Cuõng nhö Haø ñoà lieân quan raát maät thieát vôùi Tieân thieân Baùt quaùi; Laïc thö cuõng lieân quan raát maät thieát vôùi Haäu thieân Baùt quaùi. Nhìn vò trí caùc con soá cuûa Laïc thö vaø Haäu thieân Baùt quaùi (soá thöù töï cuûa Haäu thieân Baùt quaùi laø: nhaát Khaûm, nhì Khoân, tam Chaán, töù Toán, nguõ Trung, luïc Kieàn, thaát Ñoaøi, baùt Caán, cöûu Ly (*) ta thaáy gioáng heät nhau. Veà coâng duïng cuûa Laïc thö vaø Haäu thieân Baùt quaùi thaät laø nhieàu voâ keå, nhaát laø aùp duïng vaøo nhöõng khoa thöïc duïng nhö Y hoïc, Toaùn hoïc, Hoùa hoïc v.v...

* Chuù thích: Soá thöù töï cuûa caùc queû trong Haäu thieân Baùt quaùi coâng boá vaøo thôøi Toáng thaáy coù öùng duïng trong raát nhieàu saùch Lyù hoïc Ñoâng phöông ôû caùc baûn dòch chöõ quoác ngöõ cuûa Vieät Nam nhö: Haø Laïc lyù soá, Kyø moân ñoän giaùp. Trong cuoán "Khoâng gian kinh Dòch vôùi döï baùo qua Baùt Töï Haø Laïc" (Nxb VHTT 1997 - taùc giaû Buøi Bieân Hoøa) cuõng coi ñaây nhö laø moät trò soá cuûa daïng thöùc khoâng gian.

Trong cuoán Kinh Dòch (Nxb T/p Hoà Chí Minh 1992, dòch giaû Ngoâ Taát Toá, trang 26) vieát: Cho Haø ñoà – Laïc thö laø khoâng ñuû tin, töø oâng AÂu Döông (töùc AÂu Döông Tu, hoïc giaû ñôøi Toáng) trôû laïi ñaõ coù thuyeát aáy. Nhöng maø ôû thieân Coå meänh, thieân Heä töø vaø saùch Luaän ngöõ ñeàu coù noùi theá caû, vaø caùi soá trong hai ñoà cuûa chö Nho truyeàn laïi, tuy coù na naù gioáng nhau nhöng khoâng sai traùi vôùi nhau, tính xuoâi, suy ngöôïc, ngang doïc, cong thaúng, ñeàu coù pheùp taéc roõ raøng, khoâng theå phaù boû ñi ñöôïc. Cuõng nhö Haø ñoà töø soá 1 cuûa trôøi ñeán soá 10 cuûa ñaát hôïp laïi thaønh soá naêm nhaêm cuûa trôøi ñaát, thì kinh Dòch chính do ôû ñoù maø ra; Laïc thö töø thöù 1 ñeán thöù 9 hôïp laïi maø ñuû soá cuûa chín truø, thì thieân Hoàng phaïm vaãn do ôû ñoù maø ra. Thieân Heä töø tuy khoâng noùi roõ vua Phuïc Hy nhaän Haø ñoà ñeå laøm kinh Dòch, nhöng maø ôû trong ñoù coù noùi nhöõng vieäc "Ngöûa xem, cuùi xeùt, nghieäm gaàn, nghieäm xa", thì bieát ñaâu raèng Haø ñoà khoâng phaûi moät vieäc trong caùc vieäc ñoù? Ñaïi ñeå nguyeân do cheá taùc cuûa thaùnh nhaân, khoâng phaûi chæ coù moät ñieàu, xong caùi khuoân khoå cuûa phaùp töôïng, chaéc phaûi coù choã raát quan heä. Nhö ñôøi Hoàng Moâng, khoaûng giöõa trôøi ñaát, khí cuûa AÂm döông daãu ñeàu coù töôïng, nhöng maø chöa töøng coù soá. Ñeán khi Haø ñoà hieän ra, roài sau caùi soá naêm nhaêm, hoaëc leû, hoaëc chaün, hoaëc sinh, hoaëc thaønh, roõ raøng coù theå troâng thaáy, caùi ñoù laø ñeå môû mang trí rieâng cuûa thaùnh nhaân, khoâng theå ñem ví vôùi nhöõng khí töôïng meânh mang. Vì vaäy, thaùnh nhaân "ngöûa leân maø xem, cuùi xuoáng maø xeùt, gaàn nghieäm ôû mình, xa nghieäm ôû vaät" tôùi ñoù maø sau nhöõng söï AÂm döông chaün leû cuûa hai Nghi, boán Töôïng, taùm Queû coù theå noùi roõ ra ñöôïc, thieân Heä töø noùi veà nguyeân do thaùnh nhaân laøm ra kinh Dòch, tuy laø khoâng phaûi moät ñieàu, nhöng baûo nhôø coù Haø ñoà roài sau vieäc

laøm kinh Dòch môùi quyeát cuõng khoâng haïi gì. Noùi toùm laïi, keå töø thôøi Haùn cho ñeán ñôøi Toáng, quan ñieåm cho raèng Haø ñoà caên nguyeân cuûa Tieân thieân Baùt quaùi, Laïc thö laø caên nguyeân cuûa Haäu thieân Baùt quaùi ñöôïc nhöõng nhaø lyù hoïc noåi tieáng nhö: Traàn Ñoaøn Laõo toå (ñöôïc coi laø taùc giaû cuûa Töû Vi Ñaåu soá), Thieäu Khang Tieát (ñöôïc coi laø taùc giaû cuûa Mai Hoa Dòch soá)... coâng boá vaø gaùn cho nhöõng baäc thaùnh hieàn nhö: Phuïc Hy, Chu Coâng vaø ñöôïc nhöõng danh Nho teân tuoåi thöøa nhaän nhö: Chu Hy, Trình Di,... Bôûi vaäy, quan ñieåm treân gaàn nhö ñöôïc coi laø chính thoáng vaø ghi nhaän trong lòch söû phaùt trieån kinh Dòch, aûnh höôûng ñeán taän baây giôø. Tuy nhieân, nhö phaàn treân ñaõ trình baøy, cho ñeán taän ngaøy hoâm nay Haø ñoà – Laïc thö vaãn laø moät ñoà hình ñaày bí aån veà caû xuaát xöù laãn noäi dung cuûa noù. Do ñoù, cuõng khoâng ít ngöôøi hoaøi nghi caên nguyeân cuûa ñoà hình Baùt quaùi coù xuaát xöù töø Haø ñoà – Laïc thö. Ñoaïn trích daãn döôùi ñaây

trong cuoán Kinh Dòch vôùi vuõ truï quan Ñoâng phöông (saùch ñaõ daãn, trang 85) coù theå tieâu bieåu cho nhöõng yù kieán phaûn baùc cuûa moät soá nhaø lyù hoïc coå Trung Hoa: Tuy nhieân, khoâng phaûi ai cuõng deã tính nhö ai! Ngay trong laøng Nho, thieáu gì ngöôøi leân tieáng ñaû kích Haùn nho, nhaát laø ñaû kích Khoâng An Quoác. Du Dieãm ñôøi Toáng caên cöù vaøo caâu noùi cuûa Khoâng töû trong Dòch Heä thöôïng: "Ñoà xuaát hieän ôû soâng Haø, Thö xuaát hieän ôû soâng Laïc, ñaáng thaùnh nhaân baét chöôùc theo" maø cho raèng Ñoà Thö ñeàu xuaát hieän ôû thôøi Phuïc Hy, chöù khoâng phaûi hai thôøi khaùc nhau nhö hoï Khoâng ñaõ chia ra. OÂng noùi: "Phuïc Hy baét chöôùc theo Haø ñoà, Laïc thö maø vaïch quaùi. Theá maø Khoâng An Quoác laïi baûo Phuïc Hy hoaïch quaùi phaûi baét chöôùc theo Haø ñoà, coøn Ñaïi Vuõ baøy Cöûu Truø phaûi baét chöôùc theo Laïc thö. Vì sao hoï Khoâng laïi chia laøm hai nhö vaäy? Saùch Cöûu Cung bieän nghi cuûa hoï Traàn xeùt theo Ngoïc xuyeân vaên taäp coù noùi: "Neáu baûo Phuïc Hy vaïch quaùi, goác ôû Haø ñoà thì Khoâng töû chæ caàn noùi Ñoà xuaát hieän ôû soâng Haø, ñaáng thaùnh nhaân baét chöôùc theo laø ñuû roà, haø taát phaûi noùi goàm caû Laïc thö vaøo nöõa laøm gì? Ñaõ noùi: baét chöôùc theo Ñoà, Thö ñeå laøm Dòch thì nhö theá Ñoà Thö ñeàu phaûi coù töø ñôøi Phuïc Hy, chöù sao laïi phaûi ñôïi maõi tôùi vua Vuõ trò thuûy sau naøy môùi coù Laïc thö"? Hoï Du tieáp theâm: "Soá cuûa Dòch baát quaù töø Trôøi 1 ñeán Ñaát 10, chæ coù 55 soá maø thoâi, chöù chöa töøng ñöôïc meänh danh laø Haø ñoà, cuõng nhö chöa töøng ñöôïc meänh danh laø Laïc thö. Theá maø Khoâng An Quoác daùm baûo: Thôøi Phuïc Hy coù con long maõ mang Ñoà xuaát hieän ôû soâng Haø, nhaø vua thaáy vaäy beøn baét chöôùc theo ñeå vaïch Baùt quaùi, goïi laø Haø ñoà, vaø thôøi Ñaïi Vuõ coù con thaàn qui mang Thö xuaát hieän ôû soâng Laïc, nhaø vua thaáy vaäy beøn nhaân ñoù xeáp ñaët ñieåm soá ñeå laäp thaønh Cöûu truø, goïi laø Laïc thö. Hoï Khoâng caên cöù vaøo ñaâu vaäy?" Chöa heát, Du coøn pheâ baùc, chæ trích nhieàu ñieåm khaùc: "Thôøi vua Phuïc Hy chöa coù vaên töï. Nhaø vua nhaân nhöõng neùt chaám cuûa Haø ñoà, Laïc thö maø hoaïch quaùi, chöù chaúng phaûi Ñoà Thö coù nhöõng soá trôøi sinh saün ñeå cho ngaøi laáy duøng! Neáu Dòch Heä töø noùi: ngöûa troâng töôïng ôû treân trôøi, cuùi xem pheùp ôû döôùi ñaát, quan saùt hình neùt cuûa chim muoâng cuøng

vôùi söï thích nghi cuûa ñaát, gaàn thì laáy ôû mình, xa thì laáy ôû vaät, do ñoù môùi vaïch Baùt quaùi; vaäy thì Phuïc Hy hoaïch quaùi haù chæ rieâng Haø ñoà vaø Laïc thö thoâi sao?" …Tieàn Nghóa Phöông ñôøi Nguyeân cuõng leân tieáng ñaû kích Haùn Nho. OÂng cheâ caû Chu töû, vì hoï Chu ñaõ nghe theo boïn Khoång An Quoác vaø Löu Haâm ñôøi Haùn. Quoác vaø Haâm ñeàu baûo Phuïc Hy baét chöôùc Haø ñoà ñeå vaïch Baùt quaùi, haäu theá tin theo heát ñôøi noï sang ñôøi kia maø chaúng bieát tænh ngoä. Hieàn taøi nhö Chu töû maø cuõng khoâng thoaùt khoûi khuùc thuyeát (lôøi noùi quanh co khoâng chính xaùc), cuoái cuøng cuõng chaúng thoâng hieåu vaán ñeà!

Ñeán caû Chu töû voán moät tay kieät hieät trong laøng Nho maø coøn chaúng hieåu vaán ñeà, thöû hoûi nhöõng keû dung taøi, luïc luïc thöû boái, xa taûi ñaåu löôïng (luùc nhuùc nhö luõ chuoät, ñoâng ñeán noãi laáy xe chôû, laáy ñaáu ñong cuõng khoâng heát) thì coøn hieåu ñöôïc gì nöõa? Hoï Tieàn coøn traùch Khoång An Quoác laàm laãn khoâng phaûi coù moät ñoái vôùi Dòch. OÂng neâu ra vieäc luaän veà cheá khí thöôïng töôïng trong Heä töø cuûa hoï Khoång. OÂng noùi: "Vieäc cheá khí thöôïng töôïng goàm coù 13 queû thì löôùi voù moät vieäc laø do Phuïc Hy, giao dòch 2 vieäc laø do Thaàn Noâng, vaø thö kheá 9 vieäc laø do Hoaøng Ñeá, Nghieâu, Thuaán. Nhöõng söï kieän naøy ghi cheùp heát söùc phaân minh, theá maø An Quoác khi vieát töïa cho saùch mình, laïi ñöa thö kheá cuûa Hoaøng Ñeá, Nghieâu, Thuaán qua cho Baøo Hy. Ñöùc Khoång töû coøn noùi: Baøo Hy ngöûa troâng cuùi xeùt, ñeå vaïch Baùt quaùi, theá maø An Quoác daùm baûo Baøo Hy baét chöôùc Haø ñoà ñeå vaïch Baùt quaùi! Löu Haâm tin thuyeát cuûa An Quoác neân noái goùt lyù luaän. Thöïc ra, An Quoác laàm ôû tröôùc, Löu Haâm laàm ôû sau; haäu theá tin theo, ngaøn thu nhaát luaät! An Quoác chính laø ngöôøi coù toäi ñoái vôùi Dòch!" …Coøn Tieàn Nghóa Phöông – kieän töôùng baäc nhì choáng ñoái Haùn Nho – chuû tröông cuûa oâng ra sao? Trong moät cuoäc phoûng vaán veà lyù do taïi sao ngöôøi xöa noùi tôùi Haø ñoà lieàn nhaéc luoân ñeán Laïc thö maø rieâng oâng laïi loaïi boû Laïc thö ra ngoaøi, thì oâng traû lôøi: "Haø ñoà ñöôïc Phuïc Hy laáy ñem duøng ñaõ coù hôn ngaøn naêm, roài Laïc thö môùi xuaát hieän. Ñöùc thaùnh ta (Khoång töû) laáy caû hai, chaúng qua vì hai vieäc Long Quy phuï vaên xuaát hieän ôû hai soâng Haø, Laïc cuøng gioáng nhau. Ñeán khi ñaáng thaùnh nhaân baét chöôùc vaø ñem duøng ñeå khai saùng moïi vaät, hoaøn thaønh moïi vieäc, thì coâng duïng cuûa chuùng cuõng gioáng nhau. Ñoù töùc laø laáy lyù maø suy soá. Hai vieäc aáy laïi coù theå töông thoâng nhau, cho neân Ngaøi ñeàu noùi tôùi caû hai chöù khoâng phaûi baûo cöù laøm Dòch laø phaûi laáy caû Laïc thö. Vì phaùt minh Dòch lyù neân tôùi caên cöù vaøo Haø ñoà chöù khoâng caên cöù vaøo Laïc thö: ñoù laø ñieàu neân laém. Cho ñeán taän baây giôø, vaãn tieáp tuïc coù yù kieán phaûn baùc cuûa caùc hoïc giaû hieän ñaïi. Ñoaïn trích daãn sau ñaây trong saùch Chu Dòch vaø döï ñoaùn hoïc (saùch ñaõ daãn, trang 21) cuûa taùc giaû Thieäu Vó Hoa. OÂng cuõng cho raèng ñoà hình Tieân thieân vaø Haäu thieân Baùt quaùi khoâng coù caên nguyeân töø Haø ñoà – Laïc thö: Töø sau ñôøi Toáng, phaøm laø saùch veà chuù "dòch", luaän "dòch" trò "dòch ñeàu laáy caùc hình "Haø ñoà" "Laïc ñoà" laøm moät boä phaän quan troïng cuûa "Chu dòch". Thaäm chí coù

ngöôøi noùi, Baùt quaùi laø caên cöù “Haø ñoà”, “laïc ñoà” maø veõ ra, ban ñaàu “Chu dòch döïa theo “Ñoà” “Thö” maø laøm ra. Vì ngöôøi ta cho raèng Phuïc Hy ñaõ döïa theo “Haø ñoà” maø laøm ra Baùt quaùi, cho neân trong “Kinh sôn haûi” noùi: “Phuïc Hy ñöôïc Haø ñoà, ngöôøi Haï do ñoù maø noùi raèng “Lieân sôn”. Nhöng toâi (töùc oâng Thieäu Vó Hoa) cho raèng Baùt quaùi trong saùch “Lieân sôn” tuy coù theå ra ñôøi töø Nhaø Haï, nhöng Baùt

quaùi khoâng nhaát thieát theo “Haø ñoà” maø laøm ra. Vì trong nguyeân vaên cuûa “Kinh Dòch khoâng ñeà caäp ñeán “Haø ñoà”, “laïc ñoà”. Veà “Haø ñoà” “Laïc ñoà” coù ñuû caùc loaïi truyeàn thuyeát thaàn kyø. Töông truyeàn ôû xaõ hoäi nguyeân thuûy Trung Quoác, caùc laõnh tuï boä laïc thôøi Phuïc Hy coù long maõ noåi leân ôû soâng Hoaøng Haø, löng mang “Haø ñoà”, coù ruøa thaàn xuaát hieän ôû Laïc Thuûy, löng mang “Laïc thö”. Phuïc Hy sau khi ñöôïc ñaõ caên cöù vaøo caùc ñieåm AÂm döông treân “Haø ñoà”, “Laïc ñoà” maø veõ ra Baùt quaùi. Veà sau Chu Hy ñaõ thaàn hoùa, noùi “Haø ñoà”, “Laïc ñoà” laø “Dòch cuûa trôøi ñaát”. Thuyeát “Haø ñoà” “Laïc ñoà” trong cuoán “Thöôïng thö” cuûa Tieân Taàn, “Luaän ngöõ” cuûa Maïnh töû vaø trong “Heä töø” ñeàu coù ghi laïi. Nhöng “Ñoà” vaø “Thö” thöïc chaát laø caùi gì, chöa coù ai nhìn thaáy, caøng chöa thaáy ai noùi ñeán. Tröôùc ñôøi Toáng, khoâng ít “Dòch” gia khi vieát veà “Dòch”, raát ít noùi ñeán “Haø ñoà”, “Laïc ñoà”, moät vaøi ngöôøi coù noùi ñeán thì cuõng chæ löôùt qua. Phong traøo noùi ñeán “Haø ñoà”, “Laïc thö” vaøo nhöõng naêm Thaùi bình höng quoác (nieân hieäu Toáng Thaùi Toân). Do ñoù, töø ñôøi Toáng veà sau, ñoái vôùi thuyeát “Haø ñoà” “Laïc thö” luoân coù hai doøng yù kieán khaùc nhau. Caùc hoïc giaû dòch hoïc ñôøi nhaø Thanh nhö Hoà Vò, Hoaøng Toân Nghóa ñeàu phaûn ñoái caùch noùi cuûa caùc nhaø nho ñôøi Toáng. Ngaøy nay, qua nhieàu khaûo chöùng, ngöôøi ta noùi: “Trong “Haø ñoà” cuûa ngöôøi Toáng coù 55 voøng troøn ñen traéng phaân boá, e raèng noù ñöôïc baét nguoàn töø “Heä töø”. “Heä töø” noùi : “trôøi 1; ñaát 2; trôøi 3; ñaát 4; trôøi 5; ñaát 6; trôøi 7; ñaát 8; trôøi 9; ñaát 10. Trôøi coù 5 soá, ñaát coù 5 soá. 5 soá cuûa trôøi coäng laïi ñöôïc 25, naêm soá cuûa ñaát coäng laïi ñöôïc 30. Toång soá cuûa trôøi vaø ñaát ñöôïc 55, cho neân noù bieán hoùa nhö quyû thaàn vaäy”. Caùch noùi naøy xem ra coù lyù. Theá caùc soá cuûa trôøi ñaát trong “Heä töø” laø töø ñaâu maø ra? Cuoäc tranh luaän lòch söû naøy khoâng ñi ñeán keát quaû. Toâi (Töùc oâng Thieäu Vó Hoa) cho raèng soá cuûa trôøi ñaát coù theå laø laáy töø thieân can: “Giaùp aát bính ñinh maäu kyû canh taân nhaâp quyù” maø ra. Giaùp bính maäu canh nhaâm laø 5 soá döông, toång laø 25 soá trôøi; aát ñinh kyû taân quyù laø 5 soá AÂm, toång laø 30 soá ñaát. Caû hai toång soá hôïp laïi laø 55. Soá thieân ñòa cuûa Nguõ haønh, tuy hôïp vôùi Nguõ haønh vaø phöông vò, coøn vôùi thieân can hoùa (töùc 60) coù cheânh leäch, nhöng phöông phaùp hoùa hôïp vôùi thieân can laø gioáng nhau. Ví duï: soá cuûa thieân ñòa 1 vaø 6 hôïp vôùi Thuûy chính laø Giaùp, Kyû hôïp thoå; 2 vaø 7 hôïp vôùi Hoûa, laø Aát Canh hôïp Kim; 3 vaø 8 hôïp vôùi Moäc, laø Bính Taân hôïp Thuûy; 4 vaø 9 hôïp vôùi Kim, laø Ñinh Nhaâm hôïp Moäc; 5 vaø 10 hôïp vôùi Thoå, laø Maäu Quyù hôïp Hoûa. Soá thieân ñòa thaáy trong “Heä töø”, coøn söï ra ñôøi cuûa thaäp thieân can thì sôùm hôn “Heä töø”, ñoù laø ñieàu khoâng coù gì nghi ngôø. Cho neân soá thieân ñòa trong “Heä töø” raát coù khaû

naêng ñöôïc ruùt ra töø thaäp thieân can. “Kinh Dòch” ra ñôøi sôùm hôn “truyeän Dòch” baûy, taùm traêm

naêm neân Baùt quaùi khoâng phaûi döïa treân “Haø ñoà”. “Laïc thö” ñeå veõ. Ñoù laø ñieàu khoâng ai phuû nhaän ñöôïc. Cuõng trong cuoán saùch noùi treân (trang 25), oâng Thieäu Vó Hoa ñaõ ñöa ra nhöõng yù kieán khaùc nhau cuûa nhöõng nhaø nghieân cöùu coå kim veà caên nguyeân cuûa Baùt quaùi; xin ñöôïc trích daãn ñeå baïn ñoïc tham khaûo ñoaïn sau ñaây: ...Töø xöa tôùi nay,Baùt quaùi ñöôïc goïi laø saùch trôøi khoâng coù chöõ, ñoù laø vì noù laø lyù luaän cuûa moät khoa hoïc thaàn kyø nhöng bí aûo, chöa heà coù moät tieàn leä naøo trong lòch söû vaên hoùa theá giôùi. Veà nguoàn goác cuûa noù, töï coå chí kim, tuy söï nghieân cöùu vaø khaûo saùt chöa bao giôø ñöt ñoaïn, nhöng cho ñeán nay vaãn laø “bí aûo”, moãi ngöôøi baøn moät caùch. Thöù nhaát coù ngöôøi noùi nguoàn goác cuûa noù laø töø coå thieân vaên. Lyù do laø chöõ “Quaùi” cuûa “Baùt quaùi” laø “töø chöõ khueâ, chöõ boác. Thoå khueâ töùc laø ñem ñaát chaát ñoáng leân maø thaønh, duøng ñeå ño boùng maët trôøi. Veà sau khoâng duøng ñaát chaát ñoáng nöõa maø duøng moät caùi gaäy caém ñöùng, ñeå baûo ñaûm gaäy ñöùng thaúng, treân ñaàu gaäy buoäc moät caùi daây, phía döôùi daây treo vaät naëng, cho neân hình cuûa noù laø chöõ. Ñoù laø lyù do noùi nguoàn goác cuûa Baùt quaùi töø coå thieân vaên. Thöù hai coù ngöôøi noùi nguoàn goác cuûa Baùt quaùi laø vaên töï. Chöõ xöa : khoân, khaûm, chaán, ñoaøi, laøm thaønh Baùt quaùi. Thöù ba coù ngöôøi noùi Baùt quaùi laø phuø hieäu taùm chöùc quan cuûa thôøi Phuïc Hi. Quan quaûn trôøi goïi laø caøn, quan quaûn ñaát goïi laø khoân, quan quaûn saám goïi laø chaán, quan quaûn nöôùc goïi laø khaûm, quan quaûn nuùi goïi laø caán, quan quaûn gioù goïi laø toán, quan quaûn löûa goïi laø ly, quan quaûn traïch goïi laø ñoaøi, cho neân coù thuyeát nguoàn goác cuûa Baùt quaùi laø ôû teân quan. Thöù tö coù ngöôøi noùi nguoàn goác cuûa Baùt quaùi laø chieâm boác, laø moâ phoûng nhöõng daáu hieäu cuûa mai ruøa maø ra. Baùt quaùi vaø 64 queû ñeàu laø nhöõng daáu hieäu tieâu chuaån. Cho neân coù thuyeát “nguoàn goác dòch quaùi laø quy boác”. Töø xa xöa ñaõ sôùm coù: chieâm vaät töôïng, chieâm thieân töôïng, chieân tinh töôïng, v.v... Neân noùi “nguoàn goác cuûa Baùt quaùi laø chieâm boác”. Thöù naêm coù ngöôøi noùi nguoàn goác cuûa Baùt quaùi laø “Haø ñoà”, “Laïc thö”. Töông truyeàn ngaøy xöa coù long maõ xuaát hieän ôû soâng Hoaøng Haø, löng mang “Haø ñoà”; coù ruøa thaàn noåi ôû Laïc Thuûy “löng mang “Laïc thö”. Phuïc Hi sau khi ñöôïc caên cöù vaøo caùc ñieåm AÂm döông treân “Haø ñoà” vaø “Laïc thö” maø veõ ra Baùt quaùi. Thöù saùu coù ngöôøi noùi nguoàn goác cuûa Baùt quaùi laø chöõ soá. Caùch ghi soá thôøi coå laø vaïch caùc gaïch, soä moät veõ moät gaïch, soá hai veõ 2 gaïch, soá 3 veõ 3 gaïch.

Coøn nguoán goác kyù hieäu AÂm döông cuûa Baùt quaùi thì coøn nhieàu caùch giaûi thích hôn nöõa. Caùch thöù nhaát noùi laø laáy theo boä phaän sinh duïc cuûa nam nöõ; caùch thöù hai noùi laø ngaøy xöa duøng töøng maét tre ñeå tính chieâm boác, moät maét laø döông, hai maét laø AÂm, hoaëc khoâng coù maét laø döông coù maét laø AÂm; caùch thöù ba noùi: trôøi moät saéc laø döông, ñaát chia laøm ñaát vaø nöôùc laø AÂm; caùch thöù tö noùi trong “Heä töø” coù noùi “nuùt thöøng maø trò” laø

laáy töø phöông phaùp ghi soá nöùt thöøng ngaøy xöa. Moät nuùt laø döông, hai nuùt laø AÂm. Veà sau chieâm veä duøng ñeå bieåu thò soá cuûa chieâm boác neân laøm thaønh Baùt quaùi. Thôøi gian xuaát hieän cuûa phuø hieäu Baùt quaùi laø vaán ñeà raát phöùc taïp, ñaõ coù nhöõng khaûo chöùng cho raèng coù theå noù xuaát hieän caùch ñaây 5000 naêm, nhöng ngaøy nay laïi coù phaùt hieän môùi "Treân nhöõng maûnh goám caùch ñaây 1 vaïn naêm ñaõ coù nhöõng vaïch veõ gioáng Baùt quaùi". ("Keát caáu chöõ soá cuûa hình dòch"). Qua phaàn trích daãn vaø trình baøy ôû treân veà caên nguyeân cuûa Baùt quaùi töø Haø ñoà – Laïc thö theo quan nieäm chính thoáng coù xuaát xöù töø thôøi Haùn vaø nhöõng yù kieán phaûn baùc, baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy raèng: keå caû quan nieäm chính thoáng laãn yù kieán phaûn baùc ñeàu heát söùc mô hoà. Taát nhieân, nhöõng yù kieán ñoái laäp nhau naøy phaûi coù moät caùi ñuùng vaø moät caùi sai, hoaëc theo tính hôïp lyù cuûa noù thì khoâng theå caû hai ñeàu ñuùng maø chæ coù theå caû hai ñeàu sai. Maëc duø theá naøo ñi chaêng nöõa, Baùt quaùi cuõng phaûi coù caên nguyeân cuûa noù. Ngöôøi vieát xin trôû laïi vaán ñeà naøy trong phaàn III: "Vaên minh Vaên Lang vaø bí aån cuûa Baùt quaùi". Ñeå tìm hieåu roõ hôn veà caên nguyeân cuûa Baùt quaùi, phaàn tieáp theo ñaây seõ trình baøy nhöõng vaán ñeà lieân quan ñeán Laïc thö – Haø ñoà trong coå thö chöõ Haùn.

NGUOÀN GOÁC HAØ ÑOÀ LAÏC THÖ TRONG COÅ THÖ CHÖÕ HAÙN Laïc thö – Haø ñoà laø hai ñoà hình bí aån nhaát trong lòch söû kinh Dòch cuõng nhö cuûa vaên hoaù Ñoâng phöông noùi chung. Coù theå noùi: vôùi haàu heát nhöõng saùch nghieân cöùu veà kinh Dòch cuûa caùc hoïc giaû Vieät Nam vaø nhöõng saùch cuûa Trung Hoa ñöôïc dòch ra tieáng Vieät ñeàu noùi tôùi Laïc thö – Haø ñoà vaø söï bí aån cuûa noù, ngoaïi tröø cuoán Kinh Dòch caáu hình tö töôûng Trung Quoác (Nxb Khoa Hoïc Xaõ Hoäi 1999, Döông Ngoïc Duõng & Leâ Anh Minh) khoâng ñeà caäp ñeán hieän töôïng Laïc thö – Haø ñoà trong kinh Dòch. Ngöôøi vieát xin ñöôïc trích daãn ra ñaây ñeå baïn ñoïc tham khaûo nhöõng vaán ñeà lieân quan ñeán Laïc thö – Haø ñoà. Saùch Bí aån cuûa Baùt quaùi (Nxb Vaên hoùa Thoâng tin 1993 – Vöông Ngoïc Ñöùc, Dieâu Vó Quaân, Trònh

Vónh Töôøng – ngöôøi dòch Traàn Ñình Hieán – dòch töø nguyeân baûn tieáng Trung Quoác Nhaân daân Quaûng Taây xuaát baûn xaõ) vieát: "Haø ñoà, Laïc thö laø gì? Töø xöa ñeán nay coù raát nhieàu ngöôøi thöû tìm hieåu mong tìm ra caâu giaûi ñaùp, ñaõ hình thaønh moân Haø ñoà hoïc, nhöng chöa coù ai giaûi ñaùp ñöôïc caâu hoûi naøy. Trong thö tòch coå, Thöôïng thö, Coá meänh laø saùch ghi cheùp sôùm nhaát veà Haø ñoà, cheùp raèng sau khi Vaên Vöông cheát, taïi chaùi nhaø phía ñoâng coù tröng baøy Haø ñoà, Coá meänh truyeän gaén Haø ñoà vôùi Baùt quaùi; Haø ñoà Baùt quaùi; Phuïc Hi caàm ñaàu thieân haï, coù con long maõ nhoâ leân maët nöôùc, do ñoù phoûng theo vaên cuûa noù maø veõ Baùt quaùi, goïi laø Haø ñoà. "Xuaân thu vó" thì taùn thöôûng: "Haø thoâng vôùi Caøn (trôøi), nhoâ leân hoa thaàn; Laïc chaûy vaøo Khoân (ñaát), nhaû ñòa phuø". Ngay caû "Chu Dòch. Heä töø" cuõng cheùp: "Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân laáy ñoù laøm chuaån taéc". Töø thôøi Haùn ñeán thôøi Toáng, luoân luoân coù nhöõng cuoäc tranh luaän veà Haø ñoà Laïc thö. Ñeán

khi Chu Hi bieân soaïn “Dòch hoïc khôûi moâng”, thì môùi coù keát luaän sô boä, coøn nhö thôøi Tieân Taàn coù Haø ñoà, Laïc thö hay khoâng, thì vaãn laø moät caâu hoûi.” Coù leõ coå thö chöõ Haùn vieát veà Laïc thö – Haø ñoà raát nhieàu, vì Laïc thö – Haø ñoà ñöôïc coi laø caên nguyeân cuûa kinh Dòch. Ngoaøi ñoaïn trích daãn treân, xin ñöôïc trích daãn ñoaïn sau ñaây trong Kinh Dòch vôùi vuõ truï quan Ñoâng phöông (saùch ñaõ daãn, trang 80) ñeå baïn ñoïc yù nieäm veà söï bi aån cuûa hai ñoà hình naøy. “Long maõ laø moät con ngöïa gioáng nhö roàng. Noùi maõ ñoà töùc laø noùi chuyeän con long maõ mang taám ñoà xuaát hieän treân soâng Haø thôøi Phuïc Hi. Veà sau, khi Ñeá Nghieâu leân ngoâi, long maõ laïi xuaát hieän, mình xanh maø vaèn ñoû, coù mang saéc meänh cuûa trôøi ban cho nhaø vua ñeå trò thieân haï, trong ñoù ghi roõ vieäc höng vong (Töø Nguyeân – theo saùch Thöôïng thö trung haäu). Linh qui laø con ruøa thieâng; thieâng vì ngöôøi xöa thöôøng duøng noù vaøo vieäc boùi toaùn coù tính caùch thieâng lieâng huyeàn nhieäm. Vaø qui thö töùc laø Laïc thö. Theo saùch Kyø moân ngöõ toång qui thì con long maõ cao taùm thöôùc naêm taác (thöôùc Taøu), xöông coå daøi, caùnh beân phaûi nhuùng xuoáng nöôùc maø khoâng öôùt, treân ñoù thaùnh nhaân ñeå böùc coå ñoà (taám ñoà xöa). Long maõ xuaát hieän treân soâng Maïnh Haø coøn goïi laø Maïnh Ñoäc thuoäc huyeän Vuõ Tieán, tænh Giang Toâ, Trung Hoa. Nhöõng taøi lieäu cuûa Töø Nguyeân treân ñaây toû ra khaù tæ mæ, khaù ñaày ñuû vaø roõ raøng. Nhöng, thöïc ra xuaát xöù cuûa Ñoà Thö vaãn bao truøm bí maät vaø hoaøi nghi. Bôûi vaäy nhieàu cuoäc baøn caõi soâi ñoäng cuûa tieân nho caøng ngaøy caøng gaây theâm haøo höùng. Nhieàu boä saùch coå töø ñôøi xöûa ñôøi xöa ñöôïc loâi ra ñeå chöùng minh nhöõng xuaát xöù laï kyø quaùi ñaûn. Maâu thuaãn

caøng taêng, dò bieät caøng laém, thì bí maät caøng theâm bí maät. Saùch Toáng thö Phuø Thuî Chí keå raèng: “Khi vua Vuõ quan saùt soâng Haø ñeå trò thuyû, thaáy moät ngöôøi mình caù raát daøi xuaát hieän. Ngöôøi naøy noùi; ta laø Haø tinh ñaây! Noùi xong, trao Haø ñoà cho vua Vuõ, baøn vieäc trò thuyû xong, beøn lui xuoáng vöïc saâu”. Saùch Vó thö phaàn Xuaân Thu, thieân Nguyeân Maïnh Baøo laïi keå khaùc: “Vua Nghieâu ra chôi hai soâng Haø, Laïc thaáy moät con roàng ñoû mang taám ñoà xuaát hieän. Saùch Thöông thö Trung haäu khoâng baûo vua Nghieâu, vua Vuõ, maø laïi baûo: vua Thuaán ñeán Haï Taéc thì thaáy con roàng vaøng mang ñoà xuaát hieän. Saùch Luaän ngöõ saám ngoân traùi laïi baûo: khi caû vua Nghieâu vaø Thuaán cuøng ñi chôi tôùi soâng Haø vaø nuùi Thuû thì thaáy naêm oâng laõo baùo caùo caùi ngaøy con long maõ ngaäm taám ñoà xuaát hieän. Ñeán saùch Haø ñoà, Thieân ñính taû phuï thì Nghieâu, Thuaán, Vuõ ñeàu khoâng phaûi caû maø laïi laø Hoaøng Ñeá. Saùch naøy noùi Thieân Laõo (teân moät vò quan) taâu vôùi Hoaøng Ñeá: soâng Haø coù long ñoà, soâng Laïc coù qui thö. Nhaø vua nghe lôøi, ra chôi soâng Thuî Quæ thaáy moät con caù lôùn xuaát hieän. Khi caù laën thì taám ñoà hieän ra. Saùch Truùc Thö kyû nieân coøn ghi tröôøng hôïp Thieân Laõo coøn taâu vôùi Hoaøng Ñeá nhö sau: “Naêm thöù 50, ñôøi vua Hoaøng Ñeá söông muø daøy ñaëc. Nhaø vua hoûi thì Thieân Laõo thöa: trôøi muoán cho Ngaøi nhöõng ñieàu huaán giaùo quan troïng, Ngaøi chôù neân phaïm. Trôøi boãng möa lôùn Hoaøng Ñeá ñöôïc ñoà thö. Vì tích naøy neân Lyù baïch

môùi vieát caâu: Thieân Laõo tröôûng ñoà trong baøi Ñaïi Laïp phuù. Nhöng phaûi ñeán Sôn Haûi kinh cuûa Quaùch Phaùc thì söï ngaïc nhieân cuûa chuùng ta môùi leân tôùi cuøng ñoä. Saùch naøy ghi raèng ôû caû 3 ñôøi Phuïc Hy, Hoaøng Ñeá, vaø Lieät Sôn thò (töùc Thaàn Noâng) ñeàu coù Haø ñoà xuaát hieän caû. Vì vaäy, Lyù Quaù trong Taây Kheâ dòch thuyeát môùi cho bieát moãi khi thaùnh nhaân ra ñôøi thì Haø ñoà xuaát hieän, chöù chaúng rieâng gì ñôøi Phuïc Hy. OÂng noùi: “Caên cöù theo Sôn Haûi kinh, ta thaáy Phuïc Hy ñöôïc Haø ñoà thì Haï Haäu nhaân ñoù noùi Lieân Sôn; Hoaøng Ñeá ñöôïc Haø ñoà thì ngöôøi Chu nhaân ñoù noùi Chu dòch. Nhö vaäy, Haø ñoà khoâng phaûi ñaëc xuaát ôû ñôøi Phuïc Hy. Ñöùc Khoång töû noùi: “Chaúng thaáy taám ñoà xuaát hieän treân soâng Haø thì ñôøi ta heát roài”. Caâu noùi ñoù coù nghóa laø cöù heã thaùnh nhaân ra ñôøi thì Haø ñoà xuaát hieän. Bôûi theá neân Phuïc Hy, Hoaøng Ñeá vaø Lieät Sôn thò ñeàu ñöôïc Haø ñoà maø laøm Dòch”. Thaät laø loaïn! Haäu theá chaúng bieát sôû cöù vaøo ñaâu! Phuïc Hy, Thaàn Noâng, Hoaøng Ñeá, Nghieâu Thuaán ñeàu laø nhöõng vì vua thôøi thaùi coå. Chöõ nghóa luùc ñoù chöa coù, bieát laáy gì ghi cheùp thaønh saùch ñeå tin duøng? Do ñoù, haäu theá vieát saùch baát quaù chæ nghe truyeàn thuyeát. Maø truyeàn thuyeát thì moãi nôi moät khaùc, chaúng ai gioáng ai, nhaát laø thôøi xa xöa ñoù, coøn ôû thôøi man rôï, loaøi ngöôøi soáng thaønh boä laïc, tri thöùc noâng caïn, chæ ham meâ vu nghieân ma thuaät, thì laøm sao maø Ñoà, Thö coù moät xuaát xöù roõ raøng

ñích xaùc ñöôïc, ñoù laø leõ taát nhieân! Duy coù moät ñieàu gaây thaéc maéc cho chuùng ta ngaøy nay laø ñöùng tröôùc söï hoãn loaïn cuûa nhöõng truyeàn thuyeát ñoù, taïi sao Haùn nho nhö Khoång An Quoác, Löu Haâm, v.v… laïi daùm quaû quyeát Ñoà xuaát hieän ôû soâng Haø ñôøi Phuïc Hy; Thö xuaát hieän ôû soâng Laïc, ñôøi Ñaïi Vuõ. Chính söï voõ ñoaùn nho gia ñaàu tieân phaùt huy Dòch thuyeát naøy ñaõ gaây neân nhöõng cuoäc baøn caõi soâi noåi, nhöõng lôøi pheâ bình chæ trích kòch lieät veà sau, nhaát laø khi haäu theá khoâng theå tin ôû truyeàn thuyeát maø chæ bieát caên cöù vaøo lôøi cuûa Khoång töû trong Dòch Heä thöôïng: “Ñoà xuaát hieän ôû soâng Haø, Thö xuaát hieän ôû soâng Laïc, ñaáng thaùnh nhaân baéc chöôùc theo vaø ñem öùng duïng”. Haùn nho coù phaûi laø ngöôøi ñaàu tieân ñaõ quaû quyeát nhö treân khieán haäu theá coù ngöôøi – Tieàn Nghóa Phöông ñôøi Nguyeân – leân aùn hoï laø toäi nhaân cuûa Dòch maø ngöôøi ñaàu tieân chính laø Khoång An Quoác (Khoång An Quoác thaønh Dòch chi toäi nhaân). Phaûi hay khoâng, ta chæ caàn xem chuù giaûi cuûa Töø Nguyeân qua hai chöõ Haø ñoà vaø Laïc thö thì roõ ngay. Ñaây chuù giaûi chöõ Haø ñoà: “Khi Phuïc Hy laøm vua thieân haï, thaáy con long maõ mang taám ñoà xuaát hieän treân soâng Haø beøn baét chöôùc nhöõng vaèn neùt cuûa noù ñeå vaïch ra Baùt quaùi. Vaèn neùt cuûa noù thì 1 vaø 6 ôû döôùi, 2 vaø 7 ôû treân, 3 vaø 8 ôû beân taû, 4 vaø 9 ôû beân höõu, coøn 5 vaø 10 ôû giöõa. Haø ñoà coøn laø teân cuûa moät boä saùch ghi nhöõng lôøi saám truyeàn ñôøi xöa, do ngöôøi ñôøi Minh bieân taäp trong saùch coå vó thö. Saùch naøy coøn coù nhieàu thieân: Quaùt Ñòa töôïng, Thuûy Khai quan, Giaùng töôïng, Keá Haï caâu, Ñeá Laõm hi, Ñónh Taù phuï, Haø ñoà ngoïc baûn, Long Ngö Haø ñoà v.v… Laïi coøn coù Laïc thö saám goàm nhöõng thieân: Linh Hoaøi thænh, Trích Luïc tích, Luïc Vaân phaùp, v.v… Saùch naøy cuøng vôùi

saùch Haø ñoà phuï taù laãn nhau, cho neân ñôøi môùi goïi laø saùch Haø Laïc ñoà saám. Saùch naøy ñaõ maát töø laâu. Coù ngöôøi coá söu taàm laïi, nhöng coøn thieáu soùt raát nhieàu. Tuøy thö Kinh tòch chí cheùp Haø ñoà 20 quyeån, Haø ñoà long vaên moät quyeån. Ñôøi Löông, Haø ñoà, Laïc thö coù 24 quyeån, muïc luïc 1 quyeån. Caû hai ñeàu noùi: nhöõng saùch ñoù xuaát hieän töø ñôøi Tieàn Haùn, coù Haø ñoà 9 thieân, Laïc thö 6 thieân; roài töø Hoaøng Ñeá ñeán Chu Vaên Vöông laïi coù theâm 30 thieân khaùc nöõa. Hai saùch treân coøn noùi: töø luùc sô khôûi ñeán Khoảng töû, nhöõng lôøi theâm pha vaøo lôøi 9 baäc thaùnh ñöôïc boïn tuïc nho laáy laøm chuoäng ñem ra hoïc hoûi khaûo saùt cho neân thieân, muïc caøng ngaøy caøng nhieàu maõi. Ñôøi Toáng, ñôøi Löông môùi baét ñaàu caám. Tuøy Daïng ñeá coøn cho tìm saùch ñoát ñi; neáu ai phaïm phaùp seõ bò xöû töû. Töø ñoù nhöõng saùch naøy môùi khoâng ai hoïc nöõa". Ñieàu ñaëc bieät ñaùng löu yù ôû ñaây laø: trong kinh Dòch löu truyeàn töø ñôøi Haùn khoâng heà coù moät chöõ noùi ñeán Nguõ haønh, tuy coù noùi ñeán Laïc thö – Haø ñoà. Nhöng khi caùc nhaø lyù hoïc thôøi Toáng coâng boá ñoà hình Laïc thö – Haø ñoà thì laïi cho raèng Laïc thö – Haø ñoà coù lieân quan ñeán Nguõ haønh. Ñoaïn sau ñaây ñöôïc trích trong phaàn "Lôøi baøn cuûa Tieân Nho" trong cuoán Kinh Dòch (Nxb T/p Hoà Chí Minh 1992, baûn dòch cuûa Ngoâ Taát Toá) chöùng toû ñieàu naøy: "Thieäu Ung noùi raèng: Troøn laø hình sao, soá cuûa lòch kyû coù leõ gaây töø ñoù chaêng? Vuoâng laø hình ñaát, nhöõng caùch chia chaâu, ñaët "tænh" coù leõ phoûng theo ñoù chaêng? Bôûi vì troøn laø soá cuûa Haø ñoà, vuoâng laø neùt cuûa Laïc thö, cho neân vua Hy, vua Vaên, nhaân ñoù maø laøm kinh Dòch, vua Vuõ, oâng Cô, theo ñoù maø laøm ra thieân Hoàng phaïm. Chu Hy noùi raèng: Trong khoaûng trôøi ñaát, chæ coù moät vaät laø khí: chia ra laøm hai, thì laø AÂm, Döông; naêm haønh gaây döïng, muoân vaät tröôùc sau, ñeàu bò cai quaûn ôû ñoù. Cho neân ngoâi cuûa Haø ñoà, moät vaø saùu cuøng toâng maø ôû veà Baéc, hai vaø baûy laøm baïn maø ôû veà Nam, ba vaø taùm ñoàng ñaïo maø ôû veà Ñoâng, boán vôùi chín thaønh löùa maø ôû veà Taây, naêm vaø möôøi giöõ laãn cho nhau maø ôû chính giöõa. Nghiaõ laø caùi soá cuûa noù, chaúng qua chæ coù moät AÂm, moät Döông, moät leû, moät chaün, ñeå laøm gaáp ñoâi naêm haønh maø thoâi. Goïi laø trôøi, töùc laø khí döông nheï trong, ngoâi ôû beân treân; goïi laø ñaát, töùc laø khí AÂm naëng ñuïc, ngoâi ôû phía döôùi. Soá döông leû, cho neân moät, ba, naêm, baûy, chín, ñeàu thuoäc trôøi, ñoù laø soá cuûa trôøi coù naêm. Soá AÂm chaün, cho neân hai, boán, saùu, taùm, möôøi, ñeàu thuoäc veà ñaát, ñoù laø soá cuûa ñaát coù naêm. Soá cuûa trôøi vaø soá cuûa ñaát, ñaøng naøo theo loaïi ñaøng aáy, maø cuõng tìm nhau. Ngoâi "Naêm" töông ñaéc vôùi nhau laø theá. Trôøi laáy soá moät maø sinh haønh Thuûy, ñaát laáy soá saùu maø laøm cho thaønh; ñaát laáy soá hai maø sinh haønh Hoûa, trôøi laáy soá baûy maø laøm cho thaønh; trôøi laáy soá ba maø sinh haønh moäc, ñaát laáy soá taùm maø laøm cho thaønh; ñaát laáy soá boán maø sinh haønh Kim, trôøi laáy soá chín maø laøm cho thaønh, trôøi laáy soá naêm maø sinh haønh Thoå, ñaát laáy soá möôøi maø laøm cho thaønh. Ñoù laø caùc soá ñeàu coù hôïp nhau". Trong cuoán Mai Hoa Dòch (Thieäu Khang Tieát – Nxb Vaên hoùa Thoâng tin 1995, ngöôøi dòch OÂng Vaên Tuøng, dòch töø nguyeân baûn do Nxb Ñaøi phaùt thanh Quoác teá

Trung Quoác xuaát baûn) phaàn chuù thích – phaàn naøy do caùc nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi cuûa Trung Quoác phuï traùch – cuõng vieát: Do ñoù Dòch Heä töø thöôïng noùi: soá trôøi coù 5 soá. Soá ñaát coù 5 soá. 5 ngoâi cuøng töông ñaéc maø hôïp vôùi nhau, soá trôøi laø 25, soá ñaát laø 30, toång soá trôøi ñaát laø 55. Caùc soá aáy taïo neân söï bieán hoaù vaø ñieàu haønh quyû thaàn. Theo Chu Hy 5 ngoâi töông ñaéc maø ñeàu hôïp vôùi nhau trong Dòch Heä töø thöôïng ôû treân laø chæ söï xeáp ñaët 5 caëp soá cuûa Haø ñoà, cöù moät soá trôøi hôïp vôùi moät soá ñaát, 1 vôùi 6 ôû döôùi 2 vaø 7 ôû treân, 3 vôùi 8 ôû beân traùi, 4 vôùi

9 ôû beân phaûi, 5 vôùi 10 ôû trung öông (xem hình veõ). Haø ñoà laø böùc ñoà ñaàu tieân cuûa kinh Dòch, söï vaän haønh cuûa noù theo chieàu Nguõ haønh töông sinh maõ Nguõ haønh (3 chöõ in ñaäm coù leõ saùch in thöøa - ngöôøi vieát) vì Nguõ haønh coù töông sinh thì muoân vaät môùi luoân luoân tieán hoaù bieåu hieän söï sinh sinh noái tieáp nhau khoâng ngöøng cuûa ñaïo Dòch.

Qua phaàn trích daãn ôû treân, baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy Haø ñoà lieân quan ñeán thuyeát Nguõ haønh. Nhö vaäy, neáu coi Haø ñoà laø caên nguyeân cuûa Baùt quaùi thì thuyeát Nguõ haønh laïi chính laø caên nguyeân cuûa Haø ñoà. Veà thuyeát AÂm döông Nguõ haønh lieân quan ñeán Laïc thö – Haø ñoà vaø kinh Dòch, xin ñöôïc trình baøy roõ hôn ôû phaàn III: “Vaên minh Vaên Lang vaø bí aån cuûa Baùt quaùi”. Nhöng baét ñaàu töø söï lieân quan bí aån naøy, baïn ñoïc tieáp tuïc tìm hieåu lòch söû thuyeát AÂm döông Nguõ haønh trong coå thö chöõ Haùn qua nhöõng ñoaïn trích daãn trong caùc saùch nghieân cöùu cuûa caùc hoïc giaû ôû chöông tieáp theo ñaây.

HÌNH MINH HOÏA HAØ ÑOÀ CÖÛU CUNG TÖÔNG QUAN NGUÕ HAØNH

BAÉC Thuûy

6 (-) 1 (+) 8 (-)
ÑOÂNG
Moäc
9 (+) 5-10 3 (+)
TAÂY Thoå
Kim
4 (-) 7 (+) 2 (-)
NAM Hoûa

Ghi Chuù: Daáu (+) bieåu thò ñoä soá Döông, töông quan vôùi soá voøng troøn traéng treân Haø ñoà. Daáu (-) bieåu thò ñoä soá AÂm, töông quan vôùi voøng troøn ñen treân Haø ñoà.

Chöông V
LÒCH SÖÛ THUYEÁT AÂM DÖÔNG
VAØ THUYEÁT NGUÕ HAØNH
THEO COÅ THÖ CHÖÕ HAÙN

N hö phaàn treân ñaõ trình baøy, coå thö chöõ Haùn cho raèng caên nguyeân cuûa Baùt quaùi do vua Phuïc Hy tìm ra khoaûng 3500 tröôùc CN laø Haø ñoà. Haø ñoà ñöôïc nhaéc tôùi töø raát sôùm trong nhöõng coå thö vaø ñöôïc coi laø vaøo thôøi Xuaân thu Chieán quoác. Trong kinh Dòch söï toàn taïi cuûa Haø ñoà ñöôïc caên cöù vaøo caâu "Haø xuaát ñoà Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi", nhöng ñoà hình Haø ñoà chæ ñöôïc coâng boá chính thöùc vaøo ñôøi Toáng. Ñieàu kyø laï laø Haø ñoà laïi gaén lieàn vôùi söï vaän ñoäng cuûa Nguõ haønh nhö ñaõ trình baøy ôû treân, maø trong kinh vaên cuûa kinh Dòch laïi khoâng heà coù ñoaïn naøo nhaéc tôùi Nguõ haønh. Lòch söû thuyeát AÂm döông Nguõ haønh trong coå thö chöõ Haùn laø moät vaán ñeà quan troïng lieân quan ñeán giaû thuyeát ñöôïc trình baøy trong saùch naøy. Bôûi vaäy, khoâng theå khoâng giôùi thieäu vôùi baïn ñoïc lòch söû cuûa thuyeát AÂm döông Nguõ haønh theo coå thö chöõ Haùn vaø caùi nhìn cuûa caùc nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi veà hoïc thuyeát naøy.

NHÖÕNG VAÁN ÑEÀ LÒCH SÖÛ . CUÛA THUYEÁT AÂM DÖÔNG – NGUÕ HAØNH Khi nghieân cöùu veà thuyeát AÂm döông Nguõ haønh, haàu heát caùc nhaø lyù hoïc hieän ñaïi ñeàu cho raèng: AÂm döông vaø Nguõ haønh laø hai hoïc thuyeát rieâng bieät khoâng lieân quan vôùi nhau ñöôïc phaùt hieän ôû hai thôøi kyø khaùc nhau. Sôû dó coù hieän töôïng naøy bôûi nhöõng coå thö chöõ Haùn chöa heà coù moät baûn vaên naøo ñöôïc coi laø xuaát hieän ôû tröôùc thôøi Taàn Haùn, theå hieän moät caùch hoaøn chænh phöông phaùp öùng duïng cuûa thuyeát AÂm döông Nguõ haønh, maø chæ laø söï phaùt hieän rôøi raïc töøng maûng cuûa hoïc thuyeát ñoù, ngoaïi tröø cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán maø noäi dung cuûa noù ghi nhaän coù xuaát xöù töø thôøi Hoaøng Ñeá (khoaûng 3000 naêm tröôùc CN). Quan nieäm veà lòch söû hình thaønh thuyeát AÂm döông & Nguõ haønh trong coå thö chöõ Haùn cuõng ñöôïc caùc hoïc giaû nhìn döôùi nhieàu goùc ñoä

khaùc nhau. Trong ñoù, quan nieäm phoå bieán cho raèng: thuyeát AÂm döông vaø thuyeát Nguõ haønh laø hai hoïc thuyeát rieâng bieät, ñöôïc chöùng toû trong ñoaïn trích daãn sau ñaây trong saùch Chu Dòch Vuõ truï quan (Giaùo sö Leâ Vaên Quaùn, Nxb Giaùo duïc Haø Noäi 1995): Nguõ haønh laø chæ naêm loaïi vaät chaát: moäc, hoaû, thoå, kim, thuyû. Theo heä thoáng phaân loaïi saép xeáp cuûa vuõ truï quan truyeàn thoáng, thì ñaây laø naêm nguyeân toá cô baûn caáu taïo thaønh muoân vaät. Nhöng vaän duïng quan nieäm veà Nguõ haønh laïi ñaët chuùng ôû moái quan heä giöõa naêm nguyeân toá. Ñoù laø moái quan heä töông sinh töông thaéng (khaéc). Vì vaäy, ngöôøi xöa laáy moái quan heä naøy laøm cô sôû giaûi thích nhöõng hieän töôïng bieán ñoåi trong vuõ truï: töï nhieân, nhaân sinh, xaõ hoäi, chính trò v.v... Qua caùc taøi lieäu "Taû truyeän", "Quoác ngöõ", ôû thôøi ñaïi Xuaân Thu, Nguõ haønh chæ naêm loaïi vaät chaát khoâng theå thieáu trong sinh hoaït. Tö töôûng Nguõ haønh ñaàu tieân löu haønh ôû hai nôi Yeân, Teà mieàn bieån phía ñoâng Trung Quoác, thôøi ñaïi naûy sinh sôùm nhaát khoâng tröôùc Traâu Dieãn moät theá kyû, vaøo theá kyû thöù V tröôùc CN. Thôøi ñaïi sinh thôøi cuûa Traâu Dieãn khoaûng 350 ñeán 270 tröôùc CN. Neáu oâng ta khoâng phaûi laø ngöôøi duy nhaát khai saùng ra thuyeát Nguõ haønh, thì ít nhaát cuõng laø ngöôøi heä thoáng hoaù vaø coá ñònh theâm

nhöõng tö töôûng coù lieân quan ñeán loaïi naøy. Trong saùch Thöôïng Thö, thieân Hoàng Phaïm cuõng ñeà caäp ñeán Nguõ haønh, nhöng khoâng theå ra ñôøi sôùm hôn thôøi ñaïi Traâu Dieãn. Saùch "Thöôïng Thö, thieân Hoàng Phaïm" vieát: "Nguõ haønh: nhaát vieát hoaû, nhò vieát thuyû, tam vieát moäc, töù vieát kim, nguõ vieát thoå. Thuyû vieát nhuaän haï, hoaû vieát vieâm thöôïng, moäc vieát khuùc tröïc, kim vieát toøng caùch, thoå vieân giaù saéc. Nhuaän haï taéc haøm, vieâm thöôïng taùc khoå, khuùc tröïc taùc toan, toøng caùch taùc taân, giaù saéc taùc cam". (Nguõ haønh: moät laø nöôùc, hai laø löûa, ba laø goã, boán laø kim loaïi, naêm laø ñaát. (Noùi veà tính) nöôùc thaám xuoáng döôùi, löûa boác leân treân, goã coù cong coù thaúng, ñoà kim khí tuyø tay ngöôøi thôi maø ñoåi hình, ñaát ñeå caáy luùa vaø gaët luùa. Nöôùc thaám xuoáng döôùi laøm vò maën; löûa boác leân treân laø vò ñaéng; goã cong hay thaúng laø vò chua; ñoà kim khí tuyø tay ngöôøi thôi ñoåi hình, vò cay; luùa caáy gaët vò ngoït". Quan nieäm veà Nguõ haønh maø saùch Hoàng Phaïm ñeà caäp khoâng thuaàn tuyù döøng laïi ôû naêm loaïi vaät chaát cô baûn. Noù ñaëc bieät chuù yù ñeán moái quan heä vaø caùc thuoäc tính cuûa Nguõ haønh. Xuaát phaùt töø quan ñieåm ñoù, ngöôøi xöa phaân chia Nguõ haønh thaønh naêm loaïi, ñoù laø lyù luaän nguyeân thuûy veà Nguõ haønh. Ngay ôû thieân "Hoàng Phaïm" cuõng ñaõ phaûn aùnh thuoäc tính coù lieân quan vôùi Nguõ haønh: thuyû, nhuaän haï taùc haøm; hoaû, vieâm thöôïng taùc khoå; moäc, khuùc tröïc taùc toaøn; kim, toøng caùch taân;

thoå, giaù saéc taùc cam. (Nöôùc thaám xuoáng döôùi, vò maën; löûa boác leân treân, vò ñaéng; goã cong hay thaúng, vò chua; ñoà kim khí tuyø tay ngöôøi thôi ñoåi hình, vò cay; ñaát, luùa caáy gaët, vò ngoït) THUYEÁT AÂM DÖÔNG NGUÕ HAØNH DUNG HOØA Thuyeát AÂm döông vaø thuyeát Nguõ haønh phaùt trieån ñeán thôøi Taàn Haùn ñaõ coù söï phaân bieät khaù roõ reät: Thuyeát AÂm döông thieân veà nguyeân lyù sinh thaønh vuõ truï. Thuyeát Nguõ haønh thieân veà phaân loaïi hieän töôïng söï vaät trong vuõ truï vaø heä thoáng quan heä giöõa nhöõng thuoäc tính. Hai caùi ñoù hoaø vaøo nhau vaø trôû thaønh heä thoáng giaûi thích hieän töôïng sinh thaønh vuõ truï, cuoái cuøng hoaøn thaønh töøng böôùc ôû ñôøi Haùn. Thuyeát AÂm döông Nguõ haønh ôû thôøi löôõng Haùn keá thöøa tö töôûng thôøi Tieân Taàn, dung hoaø vaø phaùt trieån roäng taïo thaønh heä thoáng giaûi thích vuõ truï hoaøn chænh. Caùc tröôùc taùc vieát veà tö töôûng naøy coù raát nhieàu, löu laïi ñeán ngaøy nay töông ñoái ñaày ñuû vaø coù giaù trò, nhö: Leã Kyù, Hoaøi Nam Töû, Xuaân Thu phoàn loä…v..v… Qua ñoaïn trích daãn treân, xin baïn ñoïc löu yù: thieân Hoàng phaïm trong saùch Thöôïng thö ñöôïc giaùo sö Leâ Vaên Quaùn nhaéc tôùi ôû treân chính laø noùi ñeán Hoàng phaïm cöûu truø maø Khoảng An Quoác noùi tôùi. Xin ñoäc giaû tieáp tuïc xem ñoaïn trích daãn döôùi ñaây töø trong saùch Ñaïi cöông trieát hoïc söû Trung Quoác (Phuøng Höõu Lan, Nxb Thanh Nieân 1999, ngöôøi dòch Nguyeãn Vaên Döông): Taïi Trung quoác xöa coù hai luoàng tö töôûng ñaõ coá giaûi thích caáu taïo vaø nguoàn goác vuõ truï. Moät luoàng tö töôûng döïa treân nhöõng tröù taùc cuûa AÂm döông gia, vaø luoàng tö töôûng kia döïa treân vaøi phaàn trong "Dòch truyeän" do caùc nhaø nho khuyeát danh ñöa phuï vaøo baûn kinh Dòch nguyeân thuûy. Hình nhö hai luoàng tö töôûng aáy ñaõ tieán trieån ñoäc laäp, khoâng lieân quan vôùi nhau.

Trong thieân “Hoàng phaïm” vaø thieân “Nguyeät leänh” maø ta seõ xeùt, Nguõ haønh ñöôïc ñeà caäp maø thaáy khoâng noùi tôùi AÂm döông; trong “Dòch truyeän”,traùi laïi,chæ thaáy noùi tôùi AÂm döông maø khoâng noùi tôùi Nguõ haønh. Nhöng veà sau, hai luoàng tö töôûng aáy hôïp laøm moät. Söï hôïp nhaát aáy ñaõ thaáy vaøo thôøi Tö Maõ Ñaøm (cheát naêm 110 tr.C.N.), khieán cho oâng ñaõ gom laïi trong boä Söû kyù, döôùi teân AÂm döông gia. AÂM DÖÔNG GIA VAØ VUÕ TRUÏ LUAÄN NGUYEÂN THUÛY TAÏI TRUNG QUOÁC Trong chöông III saùch naøy, toâi coù noùi raèng AÂm döông gia voán goác ôû nhöõng nhaø thuaät soá. Nhöõng thuaät soá gia naøy ngaøy xöa ñöôïc bieát

ñeán döôùi teân “phöông só”. Trong phaàn “Ngheä vaên chí” (quyeån 30) cuûa saùch Tieàn Haùn thö, ñöôïc laäp theo boä Thaát löôïc cuûa Löu Haâm, nhöõng ngaønh thuaät soá aáy ñöôïc gom vaøo 6 loaïi. SAÙU NGAØNH THUAÄT SOÁ Ngaønh thöù nhaát laø thieân vaên. “Thieân vaên, theo “Haùn thö ngheä vaên chí”, laø saép thöù töï hai möôi taùm sao, ghi cheùp söï vaän chuyeån cuûa naêm haønh tinh, cuûa maët trôøi maët traêng ñeå ghi nhöõng bieán töôïng laønh döõ.” Ngaønh thöù hai laø lòch phoå. “Lòch phoå, theo thieân aáy, laø xeáp ñaët vò trí boán muøa, chia ñuùng caùc tieát, hieåu giôø cuûa maët trôøi maët traêng cuûa naêm haønh tinh, ñeå khaûo saùt laïnh noùng, soáng cheát... Nhôø luaät naøy. Ñieàu lo veà tai aùch, ñieàu vui veû toát laønh ñeàu bieát ñöôïc roõ rang.” Ngaønh thöù ba laø veà Nguõ haønh. “Pheùp ñoù, theo “Ngheä vaên chí”, cuõng baét ñaàu töø söï vaän chuyeån cuûa nguõ ñöùc (naêm nguyeân toá), suy cho cuøng cöïc thì khoâng coù gì laø khoâng thaáu.” Ngaønh thöù tö laø boùi baèng coû thi, vaø baèng mai ruøa, xöông boø. Ñoù laø nhöõng pheùp boùi chính ôû Trung Quoác xöa. Veà caùch boùi sau, thì nhöõng thaày boùi ñuïc loã ôû trong voû ruøa hay trong mieáng xöông phaúng, roài ñem hô vaøo löûa noùng, treân chieác ñuõa baèng kim loaïi, ñeå laøm thaønh nhöõng ñöôøng nöùt phaùt ra chung quanh loã. Thaày boùi giaûi thích nhöõng ñöôøng nöùt aáy theo hình traïng chuùng, ñeå traû lôøi caâu hoûi neâu ra. Theo pheùp thöù nhaát, thì thaày boùi troän caùc nhaùnh coû thi laøm thaønh nhöõng toå hôïp veà soá ñeå coù theå giaûi thích theo Kinh Dòch. Muïc ñích chính cuûa phaàn kinh nguyeân thuûy cuûa saùch naøy laø ñeå giaûi thích nhö vöøa noùi. Ngaønh thöù naêm laø ngaønh taïp chieâm vaø ngaønh thöù saùu laø hình phaùp. Ngaønh sau naøy goàm ngaønh xem töôùng vaø ngaønh maø veà sau ngöôøi ta goïi laø “phong thuyû”. Phong thuyû ñöôïc caên cöù vaøo khaùi nieäm con ngöôøi laø saûn vaät cuûa vuõ truï. Do ñoù, nhaø cöûa hay moà maû phaûi ñöôïc baøi trí theo caùch naøo cho hôïp vôùi nhöõng löïc thieân nhieân, nghóa laø vôùi “gioù nöôùc”. NGUÕ HAØNH THEO THIEÂN HOÀNG PHAÏM Töø ngöõ “Nguõ haønh” thöôøng ñöôïc dòch laø: naêm yeáu toá. Nhöng ta khoâng neân coi chuùng laø nhöõng yeáu toá tónh, maø neân coi laø naêm theá löïc ñoäng coù aûnh höôûng treân nhau. Töø “haønh”, hoaït ñoäng”; cho neân töø ngöõ Nguõ haønh theo nghóa ñen, coù nghóa laø naêm hoaït ñoäng hay naêm taùc nhaân. Ngöôøi ta cuõng goïi laø “nguõ ñöùc”, coù nghóa laø naêm theá löïc. Töø ngöõ Nguõ haønh ñaõ coù trong moät baûn vaên theo truyeàn thuyeát ñöôïc vieát vaøo theá kyû thöù XX tr.C.N (xem kinh Thö phaàn III, quyeån II, thieân I, 3.) Ta khoâng theå chöùng minh söï chaân thöïc cuûa baûn vaên

aáy, nhöng daàu coù thaät, ta cuõng khoâng theå chaéc chaén raèng töø ngöõ Nguõ haønh

trong aáy coù cuøng nghóa vôùi trong caùc baûn vaên khaùc, maø thôøi ñaïi ñöôïc ñònh roõ hôn. Söï ñeà caäp ñaàu tieân thaät chính xaùc veà Nguõ haønh ñöôïc thaáy trong ñoaïn khaùc cuûa kinh Thö (phaàn V, quyeån IV), döôùi teân "Hoàng phaïm", nghóa laø "khuoân lôùn". Truyeàn thuyeát cho bieát raèng thieân "Hoàng phaïm" thuaät laïi lôøi Cô töû caùo vôùi vua Vuõ nhaø Chu; Cô töû laø moät vöông haàu nhaø Thöông bò vua Vuõ laät ñoå vaøo cuoái theá kyû thöù XII tr. C.N. Trong baøi caùo, Cô töû cho nhöõng yù cuûa mình laø cuûa vua Vuõ, ngöôøi saùng laäp nhaø Haï, theo truyeàn thuyeát soáng vaøo theá kyû thöù XXII tr.C.N. Chuùng toâi neâu truyeàn thuyeát naøy laø coi nhö ví duï veà theå thöùc theo ñoù taùc giaû Kinh Thö ñaõ thöû mang laïi söï troïng yeáu cuûa thuyeát Nguõ haønh. Veà thôøi ñaïi thaät cuûa thieân "Hoàng phaïm", thì khoa hoïc hieän ñaïi coù yù ñaët vaøo theá kyû thöù IV hay III. Trong thieân "Hoàng phaïm", ta thaáy baûn "Cöûu truø", "Thöù nhaát trong Cöûu truø laø Nguõ haønh. Thöù nhaát trong Nguõ haønh laø thuyû, nhì laø hoûa; ba laø moäc; tö laø kim; naêm laø thoå. (Tính) thuyû laø öôùt vaø xuoáng; hoûa laø chaùy vaø leân; moäc laø cong vaø thaúng; kim laø theo vaø ñoåi; thoå laø ñeå gieo maï laøm muøa.... Trong thieân "Hoàng phaïm, ta thaáy yù nieäm Nguõ haønh coøn ôû trong giai ñoaïn chöa hoaøn thaønh. Taùc giaû ñang coøn tö töôûng baèng töø ngöõ vaät theå coù thaät nhö nöôùc, löûa...v.v..., thay vì tö töôûng baèng töø ngöõ nhöõng löïc tröøu töôïng mang caùc teân aáy nhö Nguõ haønh ñöôïc quan nieäm veà sau. Taùc giaû cuõng cho ta bieát raèng nhaân gian vaø taïo vaät coù lieân heä vôùi nhau; caùch cai trò sai laàm cuûa oâng vua seõ taïo ra nhöõng hieän töôïng baát thöôøng trong trôøi ñaát. Lyù thuyeát naøy ñöôïc trieån khai ñaày ñuû veà sau bôûi AÂm döông gia: ngöôøi ta goïi laø thuyeát "thieân nhaân töông döõ". Hai lyù thuyeát ñöôïc ñöa ra ñeå giaûi thích lyù do cuûa söï hoã töông aûnh höôûng noùi treân. Thuyeát thöù nhaát thuoäc veà muïc ñích luaän. Theo thuyeát naøy, thì caùch cö xöû sai laàm cuûa oâng vua laøm cho Trôøi noåi giaän. Söï giaän cuûa Trôøi gaây ra nhöõng hieän töôïng baát thöôøng trong töï nhieân, töùc laø Trôøi baùo tröôùc cho vua bieát. Thuyeát thöù hai thuoäc veà thuyeát cô giôùi. Theo thuyeát naøy, thì caùch cö xöû sai laàm cuûa vua seõ töï nhieân gaây roái loaïn trong trôøi ñaát vaø do ñoù nhöõng hieän töôïng baát thöôøng cuõng xaûy ra moät caùch maùy moùc. Toaøn theå vuõ truï laø moät cô giôùi. Khi moät phaàn cô giôùi ra khoûi traät töï, thì nhöõng phaàn khaùc cuõng bò toån thöông. Thuyeát naøy bieåu thò cho tinh thaàn khoa hoïc cuûa AÂm döông gia, coøn thuyeát thöù nhaát phaûn aùnh nhöõng nguoàn goác huyeàn bí. NGUYEÄT LEÄNH Sau thieân " Hoàng phaïm", taøi lieäu troïng yeáu nhaát cuûa AÂm döông gia laø thieân "nguyeät leänh". Thieân naøy tröôùc heát ñöôïc thaáy cheùp trong saùch Laõ thò xuaân thu, taùc phaåm vaøo cuoái theá kyû thöù III tr.C.N. Veà sau, thieân aáy ñöôïc ñöa vaøo saùch Leã kyù. "Nguyeät leänh" coù teân aáy, vì voán laø quyeån saùch lòch nhoû trình baøy cho vua vaø moïi ngöôøi noùi chung, nhöõng

boån phaän phaûi laøm haøng thaùng, ñeå hôïp vôùi thôøi trôøi. Caùch caáu taïo vuõ truï trong thieân naøy ñöôïc dieãn taû baèng töø ngöõ cuûa AÂm döông gia. Caùch

caáu taïo naøy coù tính chaát vuõ truï, nghóa laø lieân quan tôùi thôøi gian vaø khoâng gian. Ngöôøi Trung quoác xöa ôû veà baéc baùn caàu, taát phaûi coi phöông nam laø phöông cuûa söùc noùng vaø phöông Baéc laø phöông cuûa khí laïnh. Vì lyù do aáy, AÂm döông gia ñöa ra söï töông quan giöõa boán muøa vaø boán phöông. Muøa heø coù töông quan vôùi phöông nam; muøa ñoâng, phöông baéc; muøa xuaân, phöông ñoâng; muøa thu phöông Taây, vì maët trôøi ôû phöông Taây. Phaùi naøy cuõng coi söï thay ñoåi cuûa ngaøy ñeâm nhö bieåu thò söï thay ñoåi cuûa boán muøa trong naêm, vaøo moät tæ leä nhoû. Cho neân buoåi saùng laø töôïng tröng cho muøa xuaân; buoåi tröa muøa heø; buoåi chieàu muøa thu; buoåi toái muøa ñoâng. Phöông Nam vaø muøa heø thì noùng, vì phöông Nam laø phöông vaø muøa heø laø luùc maø haønh hoaû maïnh hôn caû. Phöông Baéc vaø muøa ñoâng thì laïnh, vì phöông Baéc laø phöông vaø muøa ñoâng laø luùc maø haønh thuyû maïnh hôn caû; nöôùc laïi lieân quan tôùi nöôùc ñaù vaø tuyeát laø vaät laïnh. Cuõng vaäy, moäc laø haønh maïnh ôû phöông Ñoâng vaø muøa xuaân, bôûi vì muøa xuaân laø muøa maø coû baét ñaàu moïc, vaø vì phöông Ñoâng coù lieân quan tôùi muøa xuaân. Haønh kim maïnh ôû phöông Taây vaø muøa thu, bôûi vì kim khí ñöôïc coi laø cöùng vaø thoâ, vì muøa thu laø gioù, caây coû heát muøa, vaø vì phöông Taây coù lieân quan tôùi muøa thu. Nhö vaäy, boán trong naêm haønh ñaõ ñöôïc caét nghóa. Chæ coøn haønh thoå laø chöa coù vò trí muøa. Nhöng theo thieân “Nguyeät leänh”, thoå laø haønh chính cuûa Nguõ haønh, vì vaäy noù ñöôïc vò trí trung öông cuûa boán muøa. Luùc maø thoå maïnh laø vaøo moät khoaûng ngaén giöõa muøa heø vaø muøa thu. Do lyù thuyeát vuõ truï aáy, AÂm döông gia ñaõ coá giaûi thích nhöõng hieän töôïng töï nhieân baèng nhöõng töø ngöõ vöøa thôøi gian vöøa khoâng gian, vaø coøn chuû tröông raèng nhöõng hieän töôïng aáy coøn lieân quan tôùi taâm tính con ngöôøi. Vì vaäy, nhö ñaõ noùi ôû treân, thieân “nguyeät leänh” ñöa ra nhöõng

trong Baùt quaùi xuaát hieän trong saùch coå “Lieân sôn” cuûa ñôøi nhaø Haï Trung Quoác, cho neân trong “Sôn haûi kinh” coù caâu: “Phuïc Hy ñöôïc Haø ñoà, ngöôøi Haï nhaân ñoù noùi laø “Lieân sôn”; Hoaøng ñeá ñöôïc Haø ñoà neân ngöôøi Chu goïi laø “Chu dòch”. Töùc laø noùi ôû ñôøi Haï ñaõ coù quyeån saùch veà Baùt quaùi lieân sôn naøy, coøn Baùt quaùi laïi do hai haøo cô baûn nhaát: AÂm vaø döông caáu thaønh. Cho neân hoïc thuyeát AÂm döông baét nguoàn töø nhaø Haï laø ñieàu tin ñöôïc. Nhaân ñaây muoán noùi theâm raèng: giôùi hoïc thuaät ngaøy nay ñoái vôùi moái quan heä cuûa hoïc thuyeát AÂm döông, Nguõ haønh vaø Baùt quaùi, cuõng nhö söï khôûi nguoàn vaø quaù trình söï dieãn bieán cuûa noù, vaãn coù nhöõng kieán giaûi khaùc nhau. Nhaø söû hoïc Baøng Phaùc trong baøi “Nghieân cöùu veà nguoàn goác AÂm döông Nguõ haønh” (ñaêng ôû muïc “baøn veà lòch söû vaên hoaù coå ñaïi Trung Quoác”, do taïp chí Ñaïi hoïc Baéc kinh xuaát baûn naêm 1986) coù neâu: Nguoàn goác cuûa quan nieäm Nguõ haønh laø ôû quy boác cuûa daân toäc Khöông, nguoàn goác quan nieäm AÂm döông laø mai boác laø cuûa daân toäc Ngoâ Vieät ôû phöông nam (töùc ôû trong “Sôû töø” goïi laø “Dieân baïc”). Baùt quaùi thì baét nguoàn ôû Pheä chieâm cuûa daân toäc Chu, töùc laø trong saùch coå coù ghi laø luïc nhaâm maø veà sau phaùt trieån thaønh saùu haøo). Do ñoù ngaøi Baøng Phaùc ñaõ caên cöù vaøo tích

Thuø Ty Maõ ôû trong saùch coå maø suy ñoaùn, cho raèng caùc daân toäc ôû phöông Baéc vaø phöông Nam thôøi kyø coå ñaïi cuûa Trung Quoác (chuû yeáu laø nhaø Thöông, nhaø Chu vaø Vieät Sôû) do söï thaâm nhaäp vaên hoaù maø thaønh, ñeán thôøi Chieán quoác do caùc nhaø nho nhö Khoång töû, Traâu Dieãn ñaõ hoaø troän ba neàn vaên hoaù lôùn laïi vôùi nhau. Ñeán ñôøi Ñoång Troïng Thö nhaø Haùn môùi taäp hôïp thaønh hoïc thuyeát AÂm döông Nguõ haønh vaø cuøng vôùi thuaät soá Baùt quaùi cuûa Chu dòch keát hôïp thaønh hoïc thuyeát aâÂm döông Nguõ haønh vaø thaønh moät coâng trình vó ñaïi. Caùc baøi vieát cuûa ngaøi Baøng Phaùc caùch chöùng minh chaët cheõ, coù giaù trò laø taùc phaåm dieãn giaûi ñoäc ñaùo. Nhöng giôùi khaûo coå ngaøy nay vaø giôùi söû hoïc ñoái vôùi vaên hoaù coå ñaïi cuûa ñôøi nhaø Haï, vôùi Lieân sôn, Quy taøng vaãn chöa coù yù kieán nhaát trí trong keát quaû nghieân cöùu cuûa mình. Caùc taøi lieäu vaø chöùng vaät cuõng khoâng ñaày ñuû, do ñoù ôû quyeån saùch naøy cuõng chæ coù theå döïa theo caùch noùi truyeàn thoáng ñeå xaùc ñònh khôûi nguoàn cuûa thuyeát AÂm döông vaøo thôøi kyø nhaø Haï. Neáu sau naøy phaùt hieän ñöôïc nhöõng chöùng cöù môùi ñuû ñeå baùc boû caùch noùi truyeàn thoáng naøy, cho raèng khôûi nguoàn cuûa hoïc thuyeát AÂm döông ôû thôøi ñaïi veà sau hôn thì chuùng toâi cuõng seõ tuaân theo chaân lyù maø khoâng söûa ñoåi nhöõng luaän ñieåm trong saùch naøy Ñoaïn trích daãn döôùi ñaây trong saùch Chu Dòch vôùi döï ñoaùn hoïc (saùch ñaõ daãn, trang 94). Baïn ñoïc tham khaûo nhöõng yù kieán khaùc nhau veà xuaát xöù cuûa thuyeát AÂm döông vaø thuyeát Nguõ haønh. KHÔÛI NGUOÀN CUÛA HOÏC THUYEÁT NGUÕ HAØNH Söï ra ñôøi cuûa hoïc thuyeát Nguõ haønh, trong giôùi hoïc thuaät vaãn coøn

laø moät vaán ñeà chöa ñöôïc laøm saùng toû. Ba loaïi yù kieán raát ñoái laäp nhau nhö sau: Giôùi Dòch hoïc cho raèng söï ra ñôøi cuûa hoïc thuyeát Nguõ haønh raát coù khaû naêng ñoàng thôøi vôùi hoïc thuyeát AÂm döông. Nhöng giôùi söû hoïc laïi cho raèng ngöôøi ñaàu tieân saùng laäp ra hoïc thuyeát Nguõ haønh laø Maïnh töû. Trong cuoán “Trung Quoác thoâng söû giaûn bieân” cuûa Phaïm Vaên Lan ñaõ noùi: “Maïnh töû laø ngöôøi ñaàu tieân saùng laäp ra hoïc thuyeát Nguõ haønh, Maïnh töû noùi naêm traêm naêm taát coù vöông giaû höng, töø Nghieâu Thuaán ñeán Vu Thang laø hôn naêm traêm naêm... Töø Vaên Vöông ñeán Khoång töû laïi hôn naêm traêm naêm... Haàu nhö ñaõ coù caùch noùi tính toaùn veà Nguõ haønh. Sau Maïnh töû moät ít, Traâu Dieãn ñaõ môû roäng thuyeát Nguõ haønh trôû thaønh nhaø AÂm döông Nguõ haønh”. Noùi hoïc thuyeát Nguõ haønh do Maïnh töû phaùt minh laø khoâng coù chöùng cöù xaùc thöïc. Ñieàu naøy chính Phaïm Vaên Lan ñaõ töï phuû ñònh mình. Trong cuøng moät chöông cuûa cuoán saùch treân oâng ñaõ noùi: “Maëc (*) töû khoâng tin Nguõ haønh, baùc boû thuaät chieâm boác duøng nguõ saéc thanh long ñeå ñònh caùt hung, ñieàu ñoù ñuû thaáy thôøi Ñoâng Chu thuyeát Nguõ haønh ñaõ thoâng duïng roài, ñeán Traâu Dieãn ñaëc bieät phaùt huy”. Maïnh töû laø ngöôøi nuôùc Loã thôøi Chieán Quoác maø thoøi Ñoâng Chu ñaõ coù Nguõ haønh roài, roõ raøng khoâng phaûi laø Maïnh töû phaùt minh ra Nguõ haønh. Coù nhöõng saùch söû noùi, hoïc thuyeát AÂm döông Nguõ haønh laø Ñoång Troïng Thö ñôøi Haùn saùng laäp ra, ñieàu ñoù caøng khoâng ñuùng. Giôùi trieát hoïc nhö Vu Baïch Hueä, Vöông

Dung thì cho raèng: “Baûn vaên coâng khai cuûa Nguõ haønh coù theå thaáy trong saùch “Thöôïng thö” cuûa Hoàng Phaïm (töông truyeàn vaên töï nhöõng naêm ñaàu thôøi Taây Chu, theo nhöõng khaûo chöùng cuûa ngöôøi caän ñaïi coù theå laø thôøi chieán quoác). Nguõ haønh, moät thuyû, hai hoaû, ba moäc, boán kim, naêm thoå; thuyû nhuaän döôùi, hoaû noùng treân, moäc cong thaúng, kim laø caét ñöùt, thoå laø noâng gia troàng troït” (xem “AÛnh höôûng cuûa hoïc thuyeát AÂm döông Nguõ haønh vôùi khoa hoïc truyeàn thoáng Trung Quoác”). Qua ñoù coù thaáy vaán ñeà nguoàn goác hoïc thuyeát Nguõ haønh vaãn laø ñieàu chöa saùng toû. Qua nhöõng ñoaïn trích daãn ôû treân, chaéc baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy: giöõa thôøi ñieåm xuaát xöù ñöôïc ghi nhaän trong coå thö vôùi nhaän xeùt cuûa caùc nhaø nghieân cöùu coù khoaûng cheânh leäch ñaùng keå. Khoaûng cheânh leäch naøy khoâng phaûi vaøi chuïc, vaøi traêm naêm, maø laø vaøi thieân nieân kyû? Moät hieän töôïng caàn ghi nhaän lieân quan ñeán hoïc thuyeát AÂm döông & Nguõ haønh, nhöng ít döôïc caùc nhaø nghieân cöùu nhaéc tôùi trong caùc saùch lieân quan ñeán kinh Dòch. Ñoù laø cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán. Söï töông quan veà noäi dung baûn vaên, khoâng – thôøi gian lòch söû cuûa cuoán Hoaøng

* Chuù thích: coù leõ saùch in sai, coù theå laø chöõ Maïnh.

Ñeá noäi kinh toá vaán vôùi giaû thuyeát ñöôïc trình baøy trong saùch naøy coù moât vò trí quan troïng. Bôûi vaäy, phaàn tieáp theo ñaây xin ñöôïc trình baøy vôùi baïn ñoïc noäi dung cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan.

HOAØNG ÑEÁ NOÄI KINH TOÁ VAÁN VAØ LÒCH SÖÛ THUYEÁT AÂM DÖÔNG – NGUÕ HAØNH Veà coå thö lieân quan ñeán thuyeát AÂm döông vaø Nguõ haønh coøn ñöôïc noùi tôùi trong moät cuoán saùch Ñoâng y noåi tieáng, ñoù laø cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán. Noäi dung cuoán saùch naøy dieãn taû nhöõng cuoäc ñoái thoaïi giöõa Hoaøng Ñeá (*) vôùi Kyø Baù – laø ñaïi thaàn cuûa ngaøi – cho thaáy moät söï öùng duïng thuyeát AÂm döông vaø thuyeát Nguõ haønh vaøo vieäc phoøng beänh, chöõa beänh ôû thôøi thöôïng coå. Veà giaù trò cuûa cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán ñöôïc nhöõng nhaø nghieân cöùu Trung Hoa ca ngôïi nhö sau: “Treân thöïc teá, Hoaøng Ñeá Noäi Kinh trong lòch söû Trung Quoác ñoái vôùi vaên hoùa Haùn Hoïc coù aûnh höôûng saâu saéc khoâng theå maát ñi, noù caáu thaønh moät truyeàn thoáng vaên hoùa Trung Hoa. Neáu nhö truyeàn thoáng vaên hoùa thieáu khuyeát phaàn naøy, chuùng ta khoâng theå töôûng töôïng tình caûnh cuûa noù voâ lyù ñeán möùc naøo. Thaäm chí ôû Trung Quoác coå ñaïi, ngöôøi ta coøn ñem Hoaøng Ñeá Noäi Kinh vôùi Ñaïo Ñöùc kinh cuûa Laõo töû, Nam Hoa kinh cuûa Trang töû, Chu Dòch ra so saùnh vôùi nhau, moïi ngöôøi khoâng chæ xem noù laø moät cuoán saùch y hoïc bình thöôøng. Ngöôøi xöa xem Hoaøng Ñeá Noäi Kinh laø: “Thöôïng cuøng ôû Trôøi, haï cöïc ôû Ñaát, xa xeùt vaïn vaät, gaàn naém baûn thaân, bieán ñoåi khoù löôøng”. Cô hoà nhö moïi vieäc trôøi ñaát khoâng gì laø khoâng bao laáy”. (**)

Trong cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán hoaøn toaøn söû duïng phöông phaùp luaän cuûa thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh. Ñeå chöùng toû ñieàu naøy, xin baïn

ñoïc xem ñoaïn sau ñaây trong phaàn Luïc Nguyeân chính kyû ñaïi luaän: “Tröôùc laäp naêm aáy, laáy toû khí aáy,soá cuûa vaän haønh cuûa Kim, Moäc,

* Chuù thích: Hoaøng Ñeá - vò vua truyeàn thuyeát vaøo thôøi toái coå cuûa Trung Quoác, coù nieân ñaïi öôùc tính khoaûng 3000 tröôùc CN sau Phuïc Hy, Thaàn Noâng, tröôùc vua Ñaïi Vuõ khoaûng I000 naêm. ** Chuù thích: Hoaøng Ñeá Noäi Kinh vôùi suy ñoaùn vaän khí, Ñaøm Hieàn Maäu bieân soaïn, Nxb Vaên hoùa Thoâng tin 1998.

Thuûy, Hoûa, Thoå hoùa cuûa laïnh, noùng, khoâ, aåm, gioù, hoûa ñeán ngöï, thì ñaïo trôøi coù theå thaáy, daân khí coù theå ñieàu, AÂm döông co duoãi, gaàn maø khoâng caûm, coù theå ñeám soá aáy.” Baïn ñoïc coù theå tìm thaáy daáu aán cuûa thuyeát AÂm döông vaø Nguõ haønh trong khaép cuoán saùch, töï thaân noäi dung cuûa noù ñaõ chöùng toû thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh ñaõ ñöôïc öùng duïng töø thôøi Hoaøng ñeá (khoaûng 3000 naêm tröôùc CN). Nhöng nhöõng nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi laïi cho raèng cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán ra ñôøi vaøo thôøi Xuaân thu Chieán quoác (?). Ñoaïn sau ñaây ñöôïc trích trong cuoán Hoaøng Ñeá Noäi Kinh vôùi suy ñoaùn vaän khí (saùch ñaõ daãn). Hoaøng Ñeá Noäi Kinh ñöôïc vieát thaønh saùch vaøo khoaûng thôøi kyø Xuaân thu Chieán quoác, neân trong saùch tö töôûng chæ laø chuû nghóa duy vaät coå ñaïi, xuaát phaùt töø quan nieäm chænh theå vaø toång keát cuûa ngöôøi xöa qua kinh nghieäm phong phuù ñaáu tranh vôùi beänh taät, xaây döïng neân cô sôû lyù luaän cuûa y hoïc Trung Quoác”. Nhö vaäy, qua caùc ñoaïn trích daãn treân baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy raèng: noäi dung cuûa cuoán Hoaøng ñeá noäi kinh toá vaán laø söï öùng duïng cuûa thuyeát AÂm döông - Nguõ haønh ñaõ coù töø thôøi Hoaøng ñeá; töùc laø tröôùc thôøi vua Ñaïi Vuõ phaùt hieän ra Laïc thö treân löng ruøa ghi daáu aán cuûa Nguõ haønh hôn 1000 naêm. Caùc nhaø nghieân cöùu ñaõ ñaët thôøi ñieåm xuaát hieän cuûa cuoán saùch naøy vaøo thôøi Xuaân thu Chieán quoác, töùc laø sau ñoù hôn 2000 naêm so vôùi thôøi ñieåm noäi dung cuûa noù. Ñaây laø moät hieän töôïng mong ñöôïc baïn ñoïc löu yù vì nhöõng vaán ñeà lieân quan ôû phaàn sau.

Phuï chöông BAÛNG TOÙM LÖÔÏC LÒCH SÖÛ KINH DÒCH VAØ NHÖÕNG VAÁN ÑEÀ LIEÂN QUAN

Ñeå baïn ñoïc deã daøng theo doõi nhöõng vaán ñeà ñaõ trình baøy ôû Phaàn I, xin ñöôc toùm löôïc trong baûng sau veà lòch söû kinh Dòch vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan. Qua phaàn toùm löôïc naøy, baïn ñoïc seõ nhaän thaáy giöõa thôøi gian vaø khoâng gian trong noäi dung coå thö chöõ Haùn vôùi thöïc teá, hoaëc theo caùi nhìn cuûa nhaø nghieân cöùu thì söï cheânh leäch phaûi tính ñeán ñôn vò baèng thieân nieân kyû. Chæ coù giai ñoaïn töø Chu Vaên Vöông ñeán Ñoång Troïng Thö töông ñoái oån ñònh. Nhöng veà maët noäi dung, vaán ñeà ñöôïc ñaët ra trong giai ñoaïn naøy thì laïi chöùa ñöïng nhöõng maâu thuaãn khoâng theå lyù giaûi. Nhöõng maâu thuaãn veà maët noäi dung trong söï phaùt trieån cuûa kinh Dòch töø Chu Vaên Vöông ñeán Traâu Dieãn hoaëc Ñoång Troïng Thö xin ñöôïc trình baøy roõ hôn ôû phaàn II tieáp theo ñaây.

Thôøi gian Thôøi gian Teân Xuaát xöù Noäi dung lòch söû thöïc teá

Nguõ Haønh töông sinh Thôøi Phuïc Hy Thôøi Toáng Haø ñoà Long Maõ caên nguyeân 3500 naêm 1000 naêm sau cuûa Baùt tr.CN CN quaùi

Tieân Thieân Kyù hieäu Thôøi Phuïc Hy Thôøi Toáng Baùt quaùi + Phuïc Hy Tieân Thieân 3500 naêm 1000 naêm sau 64 queû Baùt quaùi tr.CN CN

ÖÙng duïng * Sôùm nhaát Thôøi thuyeát AÂm thôøi Xuaân thu Hoaøng ñeá Hoaøng Ñeá Hoaøng Ñeá döông - Nguõ * Muoän nhaát noäi kinh 3000 naêm haønh trong thôøi Haùn 200 tr.CN Ñoâng y naêm tr.CN

Thôøi nhaø Haï Thôøi Toáng Nguõ haønh Laïc thö Ruøa Thaàn 2200 naêm 1000 naêm sau töông khaéc tr.CN CN

* Haäu * Thôøi Toáng Chu Kyù hieäu Thôøi nhaø Chu Thieân Baùt 1000 naêm sau Vaên Haäu thieân 1200 naêm quaùi CN Vöông Baùt quaùi tr.CN * 64 queû * Thôøi Chu

Chu Vaên Giaûi thích Thôøi nhaø Chu
Soaùn Töø vaø
Vöông vaø queû vaø 1200 naêm Thôøi Chu
Haøo Töø
Chu Coâng Haøo töø tr.CN
Thôøi Xuaân thu Giaûi thích Thôøi Thaäp Döïc Khoảng töû 551 - 479 naêm kinh Dòch Xuaân thu tr.CN

* Sôùm
* Thôøi Chieán
Thuyeát AÂm nhaát Traâu
Thuyeát quoác 350 naêm * Thôøi
Döông Nguõ Dieãn
AÂm döông tr.CN Chieán quoác
Haønh hoaøn * Muoän
Nguõ haønh * Thôøi Haùn 179 * Thôøi Haùn chænh nhaát Ñoång - 104 tr.CN
Troïng Thö
PHAÀN II

NHÖÕNG MAÂU THUAÃN TRONG

KINH DÒCH
THEO COÅ THÖ CHÖÕ HAÙN
VAØ
NHÖÕNG VAÁN ÑEÀ LIEÂN QUAN
ÑEØN CUØ
Khen ai kheùo xeáp neân caùi ñeøn cuø
Ñeøn cuø, ñeøn cuø laø ñeøn cuø.

Khen ai
Voi giaáy, oái a ngöïa giaáy.
Tít muø noù laïi voøng quanh
Voøng quanh noù laïi tít muø.
Khen ai
Bao giôø, oái a, bao giôø,
Em beùn caùi duyeân anh?
Daân ca Vieät Nam

Q ua phaàn I veà lòch söû kinh Dòch vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan, baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy raèng lòch söû cuûa kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn coù nhieàu maâu thuaãn khoù lyù giaûi. Maâu thuaãn giöõa nhöõng thöù töï bò ñaûo ngöôïc trong trình töï hình thaønh lyù thuyeát, maâu thuaãn giöõa hieän töôïng ñöôïc ghi nhaän vôùiø söï xuaát hieän thöïc teá coù khoaûng caùch khoâng chæ vaøi chuïc, vaøi traêm naêm maø laø haøng thieân nieân kyû, maâu thuaãn trong söï töông quan giöõa caùc vaán ñeà thuoäc noäi dung, maâu thuaãn giöõa noäi dung vôùi thöïc teá öùng duïng v.v... Ñaõ hôn 2000 naêm troâi qua, keå töø ñôøi Haùn laø moät thôøi gian quaù daøi. Trong khoaûng thôøi gian ñoù, haøng ngaøn, haøng vaïn cuoán saùch choàng leân nhau, vieát veà kinh Dòch. Chuùng ñöôïc tröôùc taùc bôûi nhöõng hoïc giaû noåi tieáng. Maëc duø ñaõ coù raát nhieàu coá gaéng tìm chaân lyù, nhöng traûi qua hôn hai thieân nieân kyû vaãn chöa coù nhöõng thaønh coâng ñaùng keå trong vieäc phuïc hoài nhöõng giaù trò ñích thöïc cuûa moät hoïc thuyeát vuõ truï quan lieân quan ñeán kinh Dòch. Söï choàng cheùo, chaèng chòt vaø cuõng ñaày maâu thuaãn cuûa nhöõng baûn vaên coå, khieán cho nhöõng ngöôøi tìm hieåu veà noù chæ coù theå döøng laïi ôû söï hoaøi nghi vaø ñaønh chaáp nhaän moät caùch khieân cöôõng söï öùng duïng nhöõng phöông phaùp luaän cuûa moät hoïc thuyeát khoâng ñaàu khoâng ñuoâi, khoâng deã daøng gì lyù giaûi. Cuõng chính söï öùng duïng ñoà soä trong moïi lónh vöïc cuøng vôùi söï huyeãn aûo cuûa kinh Dòch – ñaõ chieám heát thôøi gian cuûa moät ñôøi ngöôøi khi hoïc hoûi – cuõng laø moät nguyeân nhaân nöõa caûn trôû söï tìm hieåu coïâi nguoàn cuûa noù. Hôn nöõa, söï vaän ñoäng cuûa lôùp khoâng – thôøi gian daøy ñaëc ñöôïc tính baèng thieân nieân kyû, ñaõ xoùa nhieàu daáu aán ñuû söùc phaûn baùc nhöõng ñieàu raát phi lyù, nhöng vaãn nghieãm nhieân toàn taïi treân thöïc teá. Bôûi vaäy, söï minh chöùng cho moät giaû thuyeát môùi thaät söï khoâng deã daøng.

Ñeå taïo söï thuaän lôïi trong vieäc trình baøy vôùi baïn ñoïc, trong phaàn naøy xin ñöôïc chia laøm nhieàu chöông theo thöù töï maø lòch söû kinh Dòch ñaõ ghi nhaän trong coå thö chöõ Haùn. ÔÛ cuoái moãi chöông hoaëc cuoái moãi ñeà muïc - tuøy theo tính phöùc taïp - coù theå coù toùm löôïc noäi dung cuûa vaán ñeà ñaõ trình baøy. Treân cô sôû nhöõng maâu thuaãn ñöôïc chöùng toû ôû phaàn II seõ laø ñieàu kieän töông quan höõu cô cho vieäc tìm veà nguoàn goác ñích thöïc cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông.

Chöông I MAÂU THUAÃN TRONG SÖÏ TÖÔNG QUAN NHÖÕNG TIEÀN ÑEÀ CUÛA KINH DÒCH

Trong Heä töø thöôïng, tieát thöù 5 vieát “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi”. Nhöõng nhaø nghieân cöùu töø thôøi Haùn ñaõ coi Haø ñoà – Laïc thö laø caên baûn cuûa kinh Dòch.

N BAÙT QUAÙI VAØ THUOÄC TÍNH NGUÕ HAØNH

hö phaàn treân ñaõ trình baøy: caùc nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi vaãn chöa coù moät luaän cöù thuyeát phuïc trong vieäc tìm hieåu nguoàn goác cuûa thuyeát AÂm döông vaø thuyeát Nguõ haønh. Nhöõng yù kieán traùi ngöôïc nhau veà nhieàu vaán ñeà lieân quan ñeán hoïc thuyeát naøy chöùng toû ñieàu ñoù. Ñoàng thôøi, ñaây cuõng laø cô sôû ñeå töø ñoù ñaët laïi vaán ñeà nguoàn goác cuûa kinh Dòch, cuõng nhö söï phuïc hoài nhöõng giaù trò ñích thöïc cuûa noù. Theo oâng Thieäu Vó Hoa, quan ñieåm deø daët cuûa giôùi Dòch hoïc cho raèng “Thuyeát Nguõ haønh raát coù theå ñoàng thôøi vôùi thuyeát AÂm döông” chæ laø söï caûm nhaän treân cô sôû thöïc teá öùng duïng. Nhöng trong coå thö chöõ Haùn ñöôïc coi laø xuaát hieän vaøo thôøi tieân Taàn, neáu noäi dung coù daáu aán cuûa AÂm döông, thì khoâng coù Nguõ haønh hoaëc ngöôïc laïi, ngoaïi tröø cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán. Trong kinh vaên cuûa kinh Dòch chæ noùi tôùi AÂm döông, khoâng noùi tôùi Nguõ haønh. Nhöng trong söï öùng duïng thì Baùt quaùi laïi coù thuoäc tính laø Nguõ haønh. Ñieàu raéc roái cho nhöõng nhaø nghieân cöùu treân khaép theá giôùi veà kinh Dòch laø Laïc thö & Haø ñoà coù noäi dung Nguõ haønh, laïi laø tieàn ñeà caên baûn cuûa Baùt quaùi? Trong söï öùng duïng treân thöïc teá cuûa kinh Dòch, thì söï hieän dieän cuûa Nguõ haønh nhö laø moät thuoäc tính caên baûn cuûa Baùt quaùi laïi laø söï öùng duïng saâu saéc vi dieäu vaø phoå bieán nhaát. Thaäm chí thuoäc tính Nguõ haønh coù trong töøng haøo cuûa moãi queû khi vaän duïng. Baïn ñoïc seõ nhaän thaáy ngay ñieàu naøy trong caùc cuoán saùch noùi veà söï öùng duïng cuûa kinh Dòch ñöôïc xuaát baûn trong khoaûng vaøi naêm gaàn ñaây lieân quan ñeán döï ñoaùn,

phong thuûy, thieân vaên, lòch soá v.v... Ñoaïn trích daãn sau ñaây trong Chu Dòch vôùi döï ñoaùn hoïc (saùch ñaõ daãn, trang 264) seõ chöùng toû vôùi baïn ñoïc thöïc teá noùi treân (Kyù hieäu queû keøm theo do ngöôøi vieát thöïc hieän): Ví duï: Ngaøy Ñinh söûu, thaùng Tuaát, ñoaùn veà beänh cuûa boá ñöôïc queû “Moâng” cuûa queû “Khueâ” HOAÛ TRAÏCH KHUEÂ Phuï maãu – Tî – Hoûa Huynh ñeä – Muøi – Thoå Töû toân – Daäu – Kim O Theá Huynh ñeä – Söûu – Thoå Quan quûy – Maõo – Moäc Phuï maãu – Tî – Hoûa O ÖÙng SÔN THUÛY MOÂNG Quan quyû – Daàn – Moäc Theâ taøi – Tyù – Thuûy Huynh ñeä – tuaát – Thoå O theá Phuï maãu – Ngoï – Hoûa Huynh ñeä – Thìn – Thoå Quan quyû – Daàn – Moäc O öùng. Queû naøy phuï maãu ñoäng ra Daàn Moäc, voán laø töôùng hình, nay Tî Hoûa tham sinh maø vong hình. Qua ñoaïn trích daãn treân, duø baïn ñoïc chöa coù dòp tìm hieåu veà kinh Dòch cuõng nhaän ra ngay laø: Nguõ haønh ñöôïc öùng duïng cho töøng “haøo” trong “queû” nhö laø moät thuoäc tính cuûa noù. Neáu khoâng öùng duïng thuoäc tính Nguõ haønh ôû caùc haøo (Daàn töông hình Tî; Moäc sinh Hoûa) thì hieäu quaû cuûa söï luaän ñoaùn keùm ñi raát

nhieàu. Theá nhöng trong coå thö chöõ Haùn töø khoaûng 2000 naêm trôû laïi ñaây – cho ñeán ngaøy hoâm nay, khi baïn ñang xem cuoán saùch naøy – khoâng heà coù moät luaän thuyeát naøo chöùng minh söï lieân heä giöõa Baùt quaùi vôùi thuoäc tính Nguõ haønh cuûa noù; maëc duø coù söï öùng duïng roäng raõi treân thöïc teá. Do ñoù, muoán chöùng toû ñöôïc söï lieân heä giöõa Baùt quaùi vaø Nguõ haønh thì phaûi hieäu chænh laïi söï töông quan nhöõng vaán ñeà coù tính caên ñeå trong noäi dung vaø lòch söû kinh Dòch vôùi thuyeát AÂm döông - Nguõ haønh. Treân thöïc

teá, hieän töôïng naøy ñaõ xaûy ra bôûi caùc nhaø nghieân cöùu; khi nhöõng nhaän ñònh cuûa hoï veà thôøi ñieåm ra ñôøi cuûa caùc coå thö, sai leäch haøng 1000 naêm so vôùi noäi dung cuûa noù. Bôûi vaäy, söï lieân heä giöõa Nguõ haønh vaø Baùt quaùi laø moät maâu thuaãn vaø bí aån lôùn nhaát, khi hieäu quaû cuûa söï lieân heä naøy ñöôïc chöùng toû treân thöïc teá öùng duïng. Söï öùng duïng sinh ñoäng cuûa moái lieân quan höõu cô giöõa Baùt quaùi vaø Nguõ haønh treân thöïc teá töï noù ñaõ chöùng toû raèng: Söï lieân quan giöõa AÂm döông (trong kinh Dòch) vaø Nguõ haønh (trong nhöõng coå thö khaùc tröôùc Taàn) laø söï lieân heä caên baûn cuûa nhöõng thöïc teá öùng duïng thuoäc phaïm truø cuûa noù. Hay noùi moät caùch khaùc: AÂm döông - Nguõ haønh laø moät hoïc thuyeát hoaøn chænh. Vì vaäy, tröôùc khi trình baøy maâu thuaãn trong söï töông quan nhöõng tieàn ñeà cuûa kinh Dòch, xin ñöôïc trình baøy nhöõng daáu aán trong noäi dung kinh Dòch daãn ñeán söï lieân heä giöõa caùc “quaùi” vôùi Nguõ haønh. Thuyeát quaùi trong kinh Dòch vieát: Thieân ñòa ñònh vò, sôn traïch thoâng khí, chaán phong töông baïc, thuûy hoûa baát töông xaï, Baùt quaùi töông thoá. Soá vaõng giaû thuaän, tri lai giaû nghòch, thò coá Dòch nghòch soá daõ. Trôøi ñaát ñònh ngoâi, nuùi ñaàm thoâng khí, saám gioù kích ñoäng nhau, nöôùc löûa chaúng dieät nhau, taùm queû giao nhau. Ñeám caùi ñi vaøo quaù khöù tuøy theo chieàu thuaän, bieát caùi seõ ñeán tuøy theo chieàu nghòch, cho neân kinh Dòch ñeám ngöôïc vaäy. Treân cô sôû ñoaïn kinh vaên ñaõ daãn (xuaát hieän vaøo ñôøi Haùn, hoaëc tröôùc ñoù), moät soá nhaø nghieân cöùu cho raèng: Nhöõng nhaø Lyù hoïc ñôøi Toáng (ngoùt 1000 naêm sau thôøi Haùn), ñaõ caên cöù vaøo ñoù ñeå vaïch ra Tieân thieân Baùt quaùi vaø keát hôïp ñoä soá nhö sau:

CAØN 1

TO ØI 2 Thieân

A

N Á O

5 Ñ

g on h aïc

h ñònh

P Tr

th

cï ba oân

KHAÛM 6 g LY 3

Thuûy Hoûa

baát töông xaï g ôn

kh tö

í vò ám

n Sa

Ñòa Sô C

7 H

N A

Á
A
N
Á
C 4

KHOÂN 8

Thuoäc tính cuûa nhöõng quaùi hoaïch naøy trong Thuyeát quaùi cuûa kinh Dòch trình baøy nhö sau : Kieàn vi thieân, vi hoaøn, vi phuï, vi ngoïc, vi kim, vi haøn, vi baêng, vi ñaïi xích, vi löông maõ, vi laõo maõ, vi tích maõ, vi baùc maõ, vi moäc quaû. Kieàn laø troâi, laø troøn, laø vua, laø cha, laø ngoïc, laø vaøng, laø laïnh, laø baêng, laø maøu ñoû saäm, laø ngöïa toát, laø ngöïa giaø, laø ngöïa gaày, laø ngöïa hoang, laø traùi caây. Khoân vi ñòa, vi maãu, vi phuû, vi laän töôøng, vi quaân, vi töû maãu ngöu, vi ñaïi dö, vi vaên, vi chuùng, vi naïp. Kyø dö ñòa daõ vi haéc. Khoân laø ñaát, laø meï, laø vaûi, laø caùi aám, laø ñaïm baïc, laø thaêng baèng. Laø boø caùi coù con, laø xe lôùn, laø soá ñoâng, laø caùi caùn. Trong caùc loaïi ñaát, laø maøu ñen. Chaán vi loâi, vi long, vi huyeàn hoaøng, vi phoä, vi ñaïi ñoà, vi tröôûng töû, vi quyeát taûo, vi thöông löông truùc, vi chuy vi, kyø ö maõ daõ vi thieän minh, vi maõ tuùc, vi taùc tuùc, vi ñích tang, kyø ö giaù daõ vi phaûn sinh, kyø cöùu vi kieän, vi phieân tieân. Chaán laø saám, laø roàng, maøu vaøng saäm, laø tröông ra, laø ñöôøng lôùn, laø con trai caû, laø quaû quyeát vaø haêng haùi, laø tre non, laø lau saäy; laø loaøi ngöïa hí to, coù chaân sau traéng phi nhanh, coù ngoâi sao treân traùn; laø loaïi caây höõu ích coù voû, maïnh meõ, raäm raïp, töôi toát.

Toán vi moäc, vi phong, vi tröôûng nöõ, vi thaèng tröïc, vi coâng, vi baïch, vi tröôøng, vi cao, vi tieán thoaùi, vi baát quaû, vi xuù. Kyø ö nhaân daõ ö quaû phaùt, vi quaûng tang, vi ña baïch nhaõn, vi caän lôïi thò tam boäi, kyø cöùu vi tao quaùi. Toán laø caây, laø gioù, laø con gaùi caû, laø chæ ñaïo, laø coâng vieäc, laø maøu traéng, laø daøi, laø cao, laø tieán thoaùi, laø khoâng giaûi quyeát, laø muøi. Laø ngöôøi coù ít toùc, coù

traùn roäng, maét coù nhieàu troøng traéng, ngöôøi thu lôïi gaáp ba laàn ôû thò tröôøng; sau cuøng, laø daáu hieäu haêng haùi. Caán vi sôn, vi kinh loä, vi tieåu thaïch, vi moân quan, vi quaû qua, vi hoân töï, vi chæ, vi caåu, vi thöû, vi kieàm ueá chi thuoäc. Kyø ö moäc daõ vi kieân ña tieát. Caán laø nuùi, laø ñöôøng taét, laø hoøn ñaù nhoû, laø cöûa khuyeát, laø traùi caây vaø haït, laø hoaïn quan vaø ngöôøi gaùc cöûa, laø ngoùn tay. Laø con choù, con chuoät vaø loaïi chim moû ñen. Laø loaïi caây cöùng coù u böôùu. Ñoaøi vi traïch, vi thieáu nöõ, vi vu, vi khaåu thieät, vi huûy chieát, vi phuï quyeát. Kyø ö ñòa daõ vi cöông loã, vi thieáp, vi döông. Ñoaøi laø caùi ñaàm, con gaùi uùt, ñoàng boùng, mieäng, löôõi. Coù nghóa ñaäp, beû ra töøng maûnh; rôi xuoáng vaø beå ra. Laø loaïi ñaát cöùng vaø maïnh. Laø vôï beù, laø con deâ. Khaûm vi Thuûy, vi caâu ñoäc, vi aån phuïc, vi kieàu nhu, vi cung luaân. Kyø ö nhaân daõ vi gia öu, vi taâm beänh, vi nhó thoáng, vi huyeát quaùi, vi xích. Kyø vi maõ daõ vi myõ tích, vi chöng taâm, vi haï thuû, vi baïc ñeà, vi dueä. Kyø ö dö daõ vi ña saûnh, vi thoâng, vi nguyeät, vi ñaïo. Kyø ö moäc daõ vi kieân ña taâm. Khaûm laø nöôùc, laø haøo raõnh, laø mai phuïc, laø baùnh xe. ÔÛ ngöôøi laø buoàn raàu, ñau tim , ñau tai, laø maùu, laø maøu ñoû. ÔÛ ngöïa laø ngöïa coù löng ñeïp, ngöïa can tröôøng, ngöïa ñaàu thaû xuoáng, coù moùng chaân moûng, ngöïa huït chaân. ÔÛ xe laø xe coù nhieàu phaàn thieáu, laø thaám qua, laø maët traêng, laø keû troäm. ÔÛ caây laø loaïi coù loõi cöùng vaø to. Ly vi Hoûa, vi nhaät, vi ñieän, vi trung nöõ, vi giaùp vò, vi phaït binh. Kyø ö nhaân giaõ vi ñaïi phuùc, vi caøn quaùi, vi mieát, vi giaûi, vi phong, vi doanh, vi qui. Kyø ö moäc daõ vi lieäu thöôïng caûo. Ly laø löûa, laø maët trôøi, laø chôùp, laø con gaùi giöõa, laø aùo giaùp muõ saét, laø giaùo, laø binh khí. Laø ngöôøi coù buïng to, coù daáu hieäu khoâ khan, laø con cua, laø con ba ba, laø con oác, laø con soø, laø con ruøa. ÔÛ caây laø caây khoâ phaàn treân, roãng ruoät. Ngöôøi vieát trình baøy vôùi baïn ñoïc nhöõng thuoäc tính cuûa Baùt quaùi naèm trong phaàn Thuyeát quaùi cuûa kinh Dòch ñeå baïn ñoïc so saùnh vôùi vieäc gheùp 8 queû vaøo Nguõ haønh trong Mai Hoa Dòch cuûa Thieäu Khang

Tieát (*) nhö sau:

TAÙM CUNG THUOÄC NGUÕ HAØNH

(Baùt cung sôû thuoäc Nguõ haønh)

Nguyeân vaên:

“Caøn” “Ñoaøi” kim, “Khoân” “Caán” thoå

“Chaán” “Toán” moäc, “Khaûm” thuûy

“Ly” hoûa

Theo caùc nhaø nghieân cöùu thì:

Hoïc thuyeát Quaùi khí do Maïnh Hyû, Kinh Phoøng ñôøi Haùn ñeà xöôùng. Duøng “quaùi” khí cuûa Chu Dòch phoái gheùp ñoái vôùi khí haäu cuûa boán muøa thì goïi laø “Quaùi khí”.

“Quaùi khí” bao haøm ba nhaân toá.

1– Quaùi

2– Khí haäu

3– Nguõ haønh

Nguõ haønh phoái hôïp vôùi boán muøa laø

Xuaân: Thuoäc Moäc

Haï: Thuoäc Hoûa

Thu: Thuoäc Kim

Ñoâng: Thuoäc Thuûy

Caùc thaùng: Thìn, Tuaát, Söûu, Muøi thuoäc thoå sau khi keát hôïp ba nhaân toá (Baùt quaùi – boán muøa – Nguõ haønh) laïi thì traïng thaùi thònh vöôïng nhö sau:

Queû: “Chaán” queû “Toán” keát hôïp vôùi muøa xuaân hình thaønh theá moäc vöôïng thònh.

Queû “Ly” keát hôïp vôùi muøa haï taïo neân theá hoûa vöôïng thònh.

Queû “Caøn”, queû “Ñoaøi” keát hôïp vôùi muøa thu taïo neân kim vöôïng thònh.

Queû “Khaûm” keát hôïp vôùi muøa ñoâng taïo neân thuûy vöôïng thònh.

Queû “Khoân”, queû “Caán” cuøng vôùi caùc thaùng Thìn, Tuaát, Söûu,

Muøi (töùc thaùng 3, thaùng 9, thaùng 12, thaùng 6). Toå hôïp laïi taïo neân theá

Thoå vöôïng thònh.

* Chuù thích: Nxb Vaên hoùa Thoâng tin 1995, trang 42.

Nhö vaäy qua nhöõng phaàn trích daãn ôû treân, chuùng ta nhaän thaáy raèng: Trong kinh Dòch khoâng heà coù söï lieân heä giöõa Baùt quaùi vaø Nguõ haønh moät caùch roõ raøng. Nhöng ñieàu ñoù khoâng coù nghóa laø tröôùc ñoù Baùt quaùi vaø Nguõ haønh khoâng coù söï lieân heä vôùi nhau. Daáu aán cuûa söï lieân heä naøy cuõng ñaõ ñöôïc ghi nhaän baét ñaàu töø thôøi Haùn. Theo coå thö chöõ Haùn, chuùng ta taïm cho raèng Maïnh Hyû, Kinh Phoøng laø ngöôøi ñeà xöôùng (hay chæ laø coâng boá moät taøi lieäu ñaõ coù tröôùc ñoù?) veà söï lieân heä giöõa Baùt quaùi vaø Nguõ haønh nhö treân. Ñaây laø moät hieän töôïng chöùng minh cho luaän ñieåm “Thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh keát hôïp vaø hoaøn chænh töøng böôùc vaøo ñôøi Haùn”. Coù ñieàu chaéc chaén ôû ñaây laø: qua hôn 2000 naêm cho ñeán taän ngaøy hoâm nay, khi baïn ñoïc ñang xem cuoán saùch naøy, vaãn khoâng coù moät luaän thuyeát naøo lyù giaûi cho söï lieân heä giöõa Baùt quaùi vaø Nguõ haønh nhö trong coå thö chöõ Haùn ñaõ neâu. Nhöng söï öùng duïng cuûa noù thì laïi phoå bieán trong khaép moïi lónh vöïc. Vaán ñeà naøy seõ ñöôïc theå hieän roõ hôn ôû ngay phaàn sau trong chöông naøy. Taïm thôøi chuùng ta haõy xem Baùt quaùi vôùi thuoäc tính Nguõ haønh ñaõ trích daãn ôû treân, nhö moät phöông tieän ñeå chöùng toû nhöõng maâu thuaãn khoâng theå lyù giaûi trong lòch söû vaø noäi dung cuûa kinh Dòch qua söï töông quan giöõa nhöõng tieàn ñeà cuûa noù.

HAØ ÑOÀ VAØ CAÁU HÌNH TIEÂN THIEÂN BAÙT QUAÙI Nhö Phaàn I ñaõ trình baøy vôùi baïn ñoïc, theo lòch söû kinh Dòch maø coå thö chöõ Haùn ghi laïi, Haø ñoà laø ñoà hình ñaàu tieân ñöôïc coi laø caên nguyeân cuûa Tieân thieân Baùt quaùi vaø ñöôïc vua Phuïc Hy phaùt hieän vaøo thôøi ñieåm khoaûng 4000 naêm tr.CN. Noäi dung chính cuûa Haø ñoà theå hieän lyù töông sinh cuûa Nguõ haønh vaø mang daáu

aán AÂm döông. Haø ñoà voán ñöôïc öùng duïng töø ñôøi Hoaøng Ñeá trong Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán (*), ñöôïc theå hieän töø ñôøi Chu (trong Thöôïng Thö – Coå meänh), nhaéc ñeán vaøo ñôøi Haùn (trong kinh Dòch "Haø xuaát Ñoà, Laïc xuaát Thö" – theo Khoång An Quoác), cuoái cuøng chính thöùc xuaát hieän vaøo ñôøi Toáng, nhö ñaõ trình baøy ôû treân. Ñeå baïn ñoïc tieän theo doõi, xin ñöôïc xoay laïi ñoà hình Haø ñoà 180o cho phuø hôïp vôùi caùch nhìn baûn ñoà hieän ñaïi, keøm ñoà hình truyeàn thoáng ñeå baïn ñoïc ñoái chöùng cuøng vôùi lyù Nguõ haønh töông sinh theo coå

* Chuù thích: Daáu aán Haû ñoà trong Hoaøng Ñeá noäi kinh xin ñöôïc chöùng minh ôû phaàn sau.

thö chöõ Haùn ñaõ noùi nhö sau:

PHÖÔNG VÒ HAØ ÑOÀ PHÖÔNG VÒ HAØ ÑOÀ theo coå thö chöõ Haùn theo baûn ñoà hieän ñaïi

HOÛA - Nam

2 (-) 7 (+) 4 (-)

5-10 KIM - Taây 3 (+) 9 (+) MOÄC - Ñoâng

Thoå

8 (-) 1 (+) 6 (-)

THUÛY - Baéc

Treân cô sôû ñoà hình Haø ñoà cöûu cung, chuùng ta ñaët vaøo caùc cung töông öùng ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi cuûa vua Phuïc Hy vaø seõ ñöôïc ñoà hình sau.

HAØ ÑOÀ KEÁT HÔÏP TIEÂN THIEÂN BAÙT QUAÙI

Qua ñoà hình treân, söï lieân heä giöõa Baùt quaùi vôùi thuoäc tính Nguõ haønh maø coå thö chöõ Haùn ghi nhaän – so saùnh vò trí cuûa Baùt quaùi treân Haø ñoà – chuùng ta seõ thaáy nhöõng hieän töôïng sau: Caøn (Trôøi – Kim); Ñoaøi (Kim) – naèm ôû haønh Thuûy cuûa Haø ñoà. Ly (Löûa); Chaán (Moäc) – naèm ôû haønh Kim cuûa Haø ñoà. Khoân (Ñaát); Caán (Nuùi) – naèm ôû haønh Hoûa cuûa Haø ñoà. Khaûm (Nöôùc); Toán (Gioù – Moäc) – naèm ôû haønh Moäc cuûa Haø ñoà. @ Qua hieän töôïng treân, maâu thuaãn ñaàu tieân maø baïn ñoïc cuõng thaáy ñöôïc laø söï roái loaïn trong söï töông quan giöõa thuoäc tính Nguõ haønh cuûa caùc quaùi ñöôïc noùi ñeán vôùi tính chaát cuûa Nguõ haønh treân Haø ñoà. Neáu khieân cöôõng maø cho raèng: Sôû dó Khoân (Ñaát), Caán (nuùi – Thoå) naèm ôû Hoûa, vì Hoûa sinh Thoå. Caøn – Ñoaøi thuoäc Kim naèm ôû haønh Thuûy vì Kim sinh Thuûy. Laäp luaän nhö vaäy thì seõ khoâng lyù giaûi ñöôïc Ly (Hoûa) Chaán (Moäc) laïi naèm ôû haønh Kim? Khaûm (Thuûy)Toán (gioù – Moäc) laïi naèm ôû haønh Moäc ôû Haø ñoà? Nhö vaäy, seõ daãn ñeán hai tröôøng hôïp sau : 1) Neáu xeùt söï töông quan giöõa ñoà hình Haø ñoà vôùi Tieân thieân Baùt quaùi, thì hoaøn toaøn khoâng coù cô sôû naøo ñeå coù söï töông quan giöõa Quaùi vò vôùi thuoäc tính Nguõ haønh maø noäi dung theå hieän trong söï

öùng duïng: Ly – Hoûa; Khaûm – Thuûy; Chaán – Moäc; Ñoaøi – Kim…? 2) Neáu theo söï giaûi thích cuûa caùc hoïc giaû nghieân cöùu hieän ñaïi cho raèng thuyeát AÂm döông trong kinh Dòch coù xuaát xöù khoâng ñoàng thôøi vôùi thuyeát Nguõ haønh, thì xuaát xöù cuûa Baùt quaùi Tieân thieân khoâng lieân quan gì ñeán Haø ñoà; nhö vaäy thì Laïc thö cuõng khoâng lieân quan ñeán Haäu thieân Baùt quaùi. Do ñoù, cuõng seõ khoâng coù cô sôû naøo ñeå coù söï lieân heä giöõa Nguõ haønh vaø Quaùi vò. Vaäy caên cöù vaøo ñaâu ñeå Quaùi vò coù thuoäc tính cuûa noù laø Nguõ haønh? Trong tröôøng hôïp naøy thì caâu: “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát Thö, thaùnh nhaân taéc chi” trong Thaäp döïc – ñöôïc coi laø cuûa ngaøi Khoång töû – phaûi xem laïi noäi dung cuûa noù! So saùnh noäi dung caâu treân vôùi caâu trong saùch Luaän Ngöõ, thieân Töû Haõn, ngaøi Khoång töû noùi: “Phöôïng ñieåu baát chí, Haø baát xuaát ñoà. Ngoâ dó hó phuø.” thì chính ngaøi Khoång töû cuõng thöøa nhaän: Haø ñoà laø böùc hình treân löng Long maõ, hieän ra ôû soâng Hoaøng Haø vaø ngaøi ñaõ bieát ñeán noù. Nhö

vaäy, caâu noùi cuûa ngaøi maø saùch Luaäân Ngöõ ghi nhaän chính laø söï boå sung cho nhaän ñònh cuûa Haùn nho: Khoång töû ñaõ tröôùc taùc Thaäp döïc. Ñaây laø moät söï phi lyù! Thöïc teá ñaõ chöùng minh ôû treân cho thaáy: Khoâng heà coù söï lieân quan giöõa Haø ñoà vaø Tieân thieân Baùt quaùi! Söï chöùng minh naøy ñaõ chöùng toû nhöõng vaán ñeà sau ñaây: @ Caùc nhaø nghieân cöùu thôøi Haùn, hoaëc sau ngaøi Khoång töû ñaõ theâm caâu “Phöôïng ñieåu baát chí, Haø baát xuaát ñoà. Ngoâ dó hó phuø.” vaøo saùch Luaän Ngöõ. Töø ñoù, hoaøn toaøn coù cô sôû cho raèng: Caàn ñaët laïi vaán ñeà veà tính chaân xaùc trong noäi dung saùch Luaän Ngöõ, moät cuoán saùch maø taùc giaû cuûa noù voán ñöôïc coi laø chaéc chaén cuûa Khoång töû . Moät hieän töôïng raát ñaùng löu yù, boå sung cho vaán ñeà ñöôïc ñaët ra laø: cuõng caâu “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö”, nhöng trong Haùn thö Ngheä vaên chí laïi ñöôïc hieåu nhö sau: Söï nghieäp cuûa ngaøi Khoång töû laäp neân ôû soâng Hoaøng Haø, vieát saùch ôû soâng Laïc Thuûy (?). Ñoaïn trích daãn sau ñaây chöùng toû ñieàu naøy: Ngöôøi ñaàu tieân cho raèng saùch Tieåu töï do Khoång töû vieát ra laø Ban Coá. OÂng vieát trong Haùn thö ngheä vaên chí raèng: “Dò vieát: Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi, coá thi chi sôû khôûi vieân hæ, chí Khoång töû soaïn yeân, Thöôïng ñoaùn dö Nghieâu haï baát dö Taàn, phaøm baùch thieân,, nhi vò chi töï, ngoân kyø taùc yù” (Trong kinh Dòch coù vieát raèng: Laäp nghieäp ôû soâng Haø, vieát saùch ôû soâng Laïc, ñoù chính laø thaùnh nhaân Khoång töû môùi bieân soaïn laïi, baét ñaàu töø vua Nghieâu, keát thuùc vaøo ñôøi Taàn, coù 100 thieân goïi laø töï, döïa vaøo saùch xöa ñeå saép xeáp laïi yù töù maïch laïc).(*)

Nhö vaäy, phaûi chaêng tuøy theo nhu caàu maø nhöõng nhaø tröôùc taùc Haùn Nho söûa yù ñeå phuïc vuï cho muïc ñích cuûa mình, goùp phaàn ñaùng keå vaøo söï huyeãn aûo cuûa neàn vaên minh phöông Ñoâng. Tröôøng hôïp cuûa Haùn thö Ngheä vaên chí treân ñaây laø nhaèm minh chöùng cho vieäc Khoång töû tröôùc taùc kinh Thö. So saùnh caùch hieåu cuûa oâng Ban Coá vôùi caâu trong Luaän Ngöõ “Phöôïng ñieåu baát chi, Haø baát xuaát ñoà. Ngoâ dó hó phuø” thì chæ coù theå hieåu raèng: Khoång töû ñaõ thöøa nhaän “Haø xuaát ñoà” khoâng phaûi laø laäp söï nghieäp

* Chuù thích: Thöôïng Thö – saùch ghi cheùp thôøi Thöôïng coå, Voõ Ngoïc Lieân bieân soaïn, Traàn Kieát Huøng hieäu ñính, Nxb Ñoàng Nai 1996, tr.41)

ôû soâng Hoaøng Haø, maø laø hình Haø ñoà treân löng Long maõ – moät bieåu töôïng cuûa ñieàm laønh. Nhö vaäy thì oâng laïi khoâng phaûi laø ngöôøi tröôùc taùc kinh Thö (Kinh Thö laø moät taùc phaåm coå, trong ñoù ghi nhaän vieäc vua Vuõ ñaët ra Hoàng phaïm cöûu truø. Vaán ñeà naøy seõ ñuôïc baøn roõ hôn ôû phaàn sau). Nhö vaäy thì caâu "Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi" vôùi hai caùch hieåu nhö treân, seõ coù moät caùi ñuùng hoaëc caû hai ñeàu sai. Töø hieän töôïng naøy seõ laø cô sôû ñeå ñaët vaán ñeà cho söï sai leäch cuûa Haùn nho veà nguoàn goác cuûa neàn vaên hoùa Ñoâng Phöông. Quay trôû laïi vôùi yù nghóa truyeàn thoáng ñöôïc hieåu trong kinh Dòch, nhöõng maâu thuaãn khoâng theå lyù giaûi trong söï töông quan giöõa Haø ñoà vaø Tieân thieân Baùt quaùi töï noù ñaõ ñaët ra nhöõng vaán ñeà sau ñaây: 1) Caâu noùi cuûa Khoång töû trong Luaän Ngöõ do ñôøøi sau gaùn gheùp. Nhö vaäy, seõ daãn ñeán vieäc phaûi xem xeùt laïi tính chaân xaùc veà noäi dung cuõng nhö taùc giaû cuûa haàu heát nhöõng saùch lieân quan ñöôïc phuïc hoài sau thôøi Taàn 2) Neáu tính chaân xaùc cuûa saùch Luaän Ngöõ ñöôïc khaúng ñònh thì laïi khoâng lyù giaûi ñöôïc söï lieân quan giöõa Haø ñoà vaø Tieân thieân Baùt quaùi, vì noù coù söï lieân heä vôùi Heä töø trong kinh Dòch cuõng ñöôïc coi laø cuûa oâng laøm ra? Trong caû hai tröôøng hôïp treân thì söï hôïp lyù vôùi moät keát caáu chaët cheõ nhaát trong nhöõng vaán ñeà lieân quan ñeán kinh Dòch laø noäi dung cuûa caâu "Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taùc chi" seõ ñöôïc dieãn ñaït nhö sau: Söï vaän ñoäng cuûa Thieân Haø ñaõ taïo ñoà hình. Caên cöù vaøo nhöõng hình töôïng trong thieân haø, nhöõng baäc thaùnh nhaân cuûa ngöôøi Laïc Vieät (*) ñaõ vieát thaønh saùch, goïi laø Laïc thö. Nhö vaäy Laïc thö laø saùch nhaèm dieãn giaûi moät hoïc thuyeát coù noäi dung lieân quan ñeán söï vaän ñoäng vuõ truï (Chöõ "thö" – theo aâm Vieät Haùn töï noù ñaõ coù nghóa laø saùch). Coøn Haø ñoà laø moät danh töø chung ñeå chæ taát caû nhöõng ñoà hình lieân quan ñeán söï vaän ñoäng cuûa Thieân haø. Vaán ñeà ñöôïc ñaët ra seõ

* Chuù thich : Ngöôøi vieát cho raèng Laïc Vieät laø moät danh töø chung ñeå chæ toaøn boä coäng ñoàng Baùch Vieät ôû Nam soâng Döông Töû, phaân bieät vôùi caùc chuûng toäc khaùc trong quoác gia Vaên Lang; chöù khoâng phaûi chæ laø teân rieâng chæ moät boä.Vì vaäy, caâu "Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi" ñöôïc hieåu laø "thaùnh nhaân Laïc Vieät". Trong kinh Dòch nhieàu nhaø nghieân cöùu hoaøi nghi chöõ õ " Töû vieát "khoâng haún laø ñeå chæ Khoång töû. Ngöôøi vieát xin ñöôïc boå sung cho giaû thuyeát naøy laø: trong Hoaøng Ñeá Noäi kinh toá vaán cuõng duøng chöõ "Töû vieát" vaø "Phu Töû" raát nhieàu laàn, nhöng chaéc chaén khoâng phaûi noùi tôùi Khoång töû.

ñöôïc minh chöùng roõ hôn ôû phaàn III. @Yeáu toá maâu thuaãn nöõa trong söï töông quan giöõa ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi vaø Haø ñoà laø Nguõ haønh laïi coù tröôùc Tieân thieân Baùt quaùi (vì Haø ñoà mang noäi dung Nguõ haønh töông sinh). Nhö vaäy, phaûi chaêng vua Phuïc Hy chính laø ngöôøi ñaõ phaùt hieän ra thuyeát

AÂm döông – Nguõ haønh? Trong khi ñoù, theo caùc nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi, lòch söû thuyeát Nguõ haønh ñöôïc ghi nhaän xuaát xöù töø nöôùc Yeân, Teà vaø chæ ñöôïc hoaøn chænh vaøo thôøi Haùn, töùc laø sau thôøi "Phuïc Hy taéc Haø ñoà hoaïch quaùi" khoaûng hôn 3000 naêm? Coøn theo noäi dung coå thö chöõ Haùn thì cuõng coù sau vua Phuïc Hy 1000 naêm neáu tính ñeán thôøi Hoaøng Ñeá vôùi cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh, hoaëc 2000 naêm neáu tính ñeán thôøi vua Ñaïi Vuõ vôùi Laïc thö vaø Hoàng phaïm cöûu truø? @Neáu khieân cöôõng maø cho raèng: Nguõ haønh quaû thaät ra ñôøi tröôùc Tieân thieân Baùt quaùi – töùc laø tröôùc vua Phuïc Hy – ñeå baûo ñaûm tính hôïp lyù cuûa söï töông quan giöõa hai ñoà hình Haø ñoà vaø Tieân thieân. Laäp luaän naøy seõ chöùng minh ñöôïc moät caùch hôïp lyù hieän töôïng lieân quan ñeán Haø ñoà trong kinh Dòch vaø trong Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán. Nhöng neáu nhö vaäy thì khoâng lyù giaûi ñöôïc hieän töôïng Nguõ haønh xuaát hieän moät caùch thoâ sô trong Hoàng phaïm ñöôïc coi laø cuûa vua Ñaïi Vuõ laøm ra vaø oâng cuõng khoâng phaûi laø ngöôøi phaùt hieän ra Nguõ haønh. Bôûi vì, thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh ñaõ ñöôïc öùng duïng moät caùch vi dieäu trong Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán. Vôùi laäp luaän naøy seõ khoâng theå giaûi thích ñöôïc toaøn boä kinh ñieån ñoà soä cuûa Nho giaùo – ñöôïc coi laø söï saùng taùc vaø söu taäp cuûa Khoång töû sau ñoù gaàn 3000 naêm – laïi khoâng heà coù moät chöõ naøo noùi ñeán Nguõ haønh? Laäp luaän naøy cuõng khoâng lyù giaûi ñöôïc taïi sao nhaø söû hoïc vó ñaïi Trung Hoa laø Tö Maõû Thieân laïi cho raèng: Traâu Dieãn laø ngöôøi saùng taïo ra thuyeát AÂm döông Nguõ haønh? Khoâng leõ oâng ta khoâng bieát noù daõ toàn taïi haøng ngaøn naêm tröôùc ñoù? Ñaëc bieät laø cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán laø moät cuoán lyù luaän y hoïc Ñoâng phöông, töùc laø noù phaûi heát söùc phoå bieán vì y hoïc laø moät nhu caàu thieát yeáu cuûa con ngöôøi! Chæ vôùi moät vaán ñeà töông quan ngay trong caên nguyeân cuûa kinh Dòch laø Haø ñoà vaø Tieân thieân Baùt quaùi ñaõ taïo ra nhöõng maâu thuaãn khoâng theå lyù giaûi. Coù leõ ñaây laø moät trong nhöõng nguyeân nhaân deå caùc nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi cho raèng thuyeát AÂm döông vaø Nguõ haønh laø hai hoïc thuyeát xuaát hieän ñoäc laäp vaø hoøa nhaäp vaøo ñôøi Haùn. Vôùi nhaän ñònh naøy,

treân thöïc teá töï noù ñaõ phuû ñònh toaøn boä giaù trò thôøi gian lòch söû trong noäi dung coå thö chöõ Haùn. Nhö vaäy, neàn vaên minh Ñoâng phöông ñöôïc coi laø coù nguoàn goác töø vaên minh Hoa Haï, phaûi chaêng chæ vì ngöôøi ta khoâng tìm thaáy moät baûn vaên naøo khaùc noùi veà nhöõng giaù trò cuûa neàn vaên minh Ñoâng phöông ngoaøi coå thö chöõ Haùn?

LAÏC THÖ VAØ HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI Lòch söû chính thoáng cuûa kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn cho raèng: Laïc thö laø caên nguyeân cuûa Haäu thieân Baùt quaùi. Ñoà hình heä thoáng 64 queû Haäu thieân laø noäi dung chính cuûa kinh Dòch hieän löu truyeàn, cuõng chính laø phaàn öùng duïng vi dieäu cuûa kinh Dòch. Do ñoù, vieäc tìm hieåu veà Haäu thieân Baùt quaùi töùc laø söï tìm hieåu caên nguyeân cuûa kinh Dòch. Söï öùng duïng cuûa Haäu thieân Baùt quaùi traûi roäng treân nhieàu lónh vöïc: thieân vaên, ñòa lyù, y lyù, lòch soá, döï ñoaùn töông lai… Vì vaäy, söï phaùt hieän nhöõng maâu thuaãn giöõa Haäu thieân Baùt quaùi vôùi nhöõng vaán ñeà lieân

quan cuõng laø söï phaùt hieän nhöõng sai leäch cuûa noù. Töø ñoù seõ daãn ñeán vieäc hieäu chænh cho ñuùng giaù trò nguyeân thuûy cuûa kinh Dòch vaø nhöõng vaán ñeà lieân quan. Ñaây laø moät trong nhöõng phaàn phöùc taïp trong noäi dung cuoán saùch naøy. Bôûi vaäy, xin ñöôïc trình baøy baét ñaàu töø caên nguyeân cuûa Laïc thö vaø söï töông quan giöõa Laïc thö vaø Haäu thieân Baùt quaùi. Theo coå thö chöõ Haùn ghi laïi: Khi vua Ñaïi Vuõ ñi trò thuûy ôû soâng Laïc, ñöôïc ruøa thaàn cho Laïc thö. Caên cöù vaøo nhöõng voøng troøn ñen traéng treân löng ruøa, ngaøi ñaõ laøm ra Hoàng phaïm cöûu truø. Truø thöù I trong Hoàng phaïm cöûu truø ñeà caäp tôùi Nguõ haønh ñöôïc trình baøy nhö sau: “Nhaát Nguõ haønh: nhaát vieát Thuûy, nhò vieát Hoûa, tam vieát Moäc, töù vieát Kim, nguõ vieát Thoå. Thuûy vieát nhuaän haï, Hoûa vieát vieâm thöôïng, Moäc vieát khuùc tröïc, Kim vieát toøng caùch, Thoå vieát giaù saéc. Nhuaän haï taùc haøm, vieâm thöôïng taùc hoå, khuùc tröïc taùc toan, toøng caùch taùc taân, giaù saéc taùc cam.” “Truø thöù nhaát laø Nguõ haønh: moät laø nöôùc, hai laø löûa, ba laø goã, boán laø vaøng, naêm laø ñaát. Nöôùc ngaám xuoáng döôùi, löûa boác leân treân, goã cong hoaëc thaúng, vaøng ñoåi theo hình, ñaát ñeå caáy gaët. Nöôùc thaám xuoáng, vò maën; löûa boác leân, vò ñaéng; goã cong hoaëc thaúng, vò chua; vaøng ñoåi theo hình, vò cay; ñaát ñeå caáy gaët, vò ngoït.” (*)

* Chuù thích: Kinh Dòch vôùi vuõ truï quan Ñoâng phöông – saùch ñaõ daãn.

Baïn ñoïc coù theå coi toaøn boä noäi dung cuûa Hoàng phaïm cöûu truø trong nhöõng saùch nghieân cöùu veà trieát hoïc coå Ñoâng phöông, nhö cuoán “Ñaïi cöông trieát hoïc söû Trung Quoác” cuûa Phuøng Höõu Lan… Ñoà hình minh hoïa Laïc thö vaø Hoàng phaïm cöûu truø nhö sau:

ÑOÀ HÌNH MINH HOÏA CÖÛU CUNG LAÏC THÖ & HOÀNG PHAÏM CÖÛU TRUØ

ÑOÀ HÌNH LAÏC THÖ VAØ HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI Ñaõ xoay 180o theo baûn ñoà hieän ñaïi

Treân cô sôû noäi dung cuûa Laïc thö ñaõ trình baøy, chuùng ta thöû xeáp ñoà hình Laïc thö vôùi Haäu thieân Baùt quaùi ñeå nghieäm lyù nhö sau:

ÑOÀ HÌNH MINH HOÏA CÖÛU CUNG LAÏC THÖ & HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI

Qua hình veõ treân baïn ñoïc cuõng nhaän thaáy raèng: Neáu laáy 4 queû chính coù haønh khí vaø phöông vò roõ raøng laø Ly (Hoûa – Nam), Khaûm (Thuûy – Baéc), Ñoaøi (Kim – Taây), Chaán (Moäc – Ñoâng) laøm chuaån, thì roõ raøng chuùng coù söï sai leäch vôùi vò trí vaø phöông vò Nguõ haønh treân Laïc thö nhö sau: Phöông Baéc: Haäu thieân – Khaûm – Thuûy; Laïc thö – Thuûy; hôïp. Phöông Nam: Haäu thieân – Ly –Hoûa; Laïc thö – Kim; khaéc. Phöông Ñoâng: Haäu thieân – Chaán – Moäc; Laïc thö – Moäc; hôïp. Phöông Taây: Haäu thieân – Ñoaøi – Kim; Laïc thö – Hoûa; khaéc. Nhö vaäy giöõa ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi vaø Laïc thö coù söï sai leäch cuûa hai haønh laø Kim vaø Hoûa. Ñieàu naøy cho thaáy giöõa hai ñoà hình naøy cuõng khoâng coù söï töông quan veà Nguõ haønh. Neáu laäp luaän cho raèng: Nguõ haønh cuûa caùc quaùi trong Haäu thieân khoâng lieân quan gì deán Nguõ haønh cuûa Laïc thö. Bôûi vì, theo caùc

nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi thì thuyeát AÂm döông xuaát phaùt töø daân toäc Khöông, thuyeát Nguõ haønh xuaát phaùt töø daân toäc Vieät. Hai hoïc thuyeát naøy ñöôïc Khoång töû hoaëc Traâu Dieãn toång hôïp vaøo thôøi Chieán quoác, hay "töøng böôùc hoøa nhaäp vaøo ñôøi Haùn" thì coù theå noùi raèng: Ñaõ hôn 2000 naêm, keå töø ñôøi Haùn cho ñeán ngaøy hoâm nay, caên nguyeân cuûa Chu Dòch laø Laïc thö vaø Haäu thieân Baùt quaùi vaãn chöa hoøa nhaäp. Vaäy caên cöù vaøo ñaâu ñeå xaùc ñònh haønh khí cuûa caùc quaùi ñoù? Söï lieân heä töông quan giöõa Haø ñoà vaø Tieân thieân Baùt quaùi vaø söï lieân heä töông quan giöõa Laïc thö vôùi Haäu thieân Baùt quaùi ñöôïc chöùng minh ôû treân ñaõ chöùng toû: Söï töông quan cuûa Laïc thö – Haø ñoà vôùi Baùt quaùi nhö coå thö chöõ Haùn noùi ñeán treân 2000 naêm qua, khoâng theå naøo coù cô sôû ñeå quaùi vò theå hieän Nguõ haønh nhö söï öùng duïng vi dieäu cuûa noù treân thöïc teá traûi haøng thieân nieân kyû vaø bao truøm leân nhieàu lónh vöïc. Ñeáùn ñaây, ñeå baûo ñaûm tính khaùch quan, vaán ñeà ñöôïc tieáp tuïc minh chöùng vôùi ba giaû thuyeát sau: Giaû thuyeát thöù nhaát: thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh hoaøn chænh vaøo ñôøi Haùn. Do ñoù, Nguõ haønh trong Laïc thö vaø Haø ñoà khoâng coù söï lieân heä tröïc tieáp vôùi Baùt quaùi nhö coå thö chöõ Haùn ñaõ noùi tôùi. Giaû thuyeát naøy giaûi thích ñöôïc söï hoøa nhaäp töøng böôùc vaøo ñôøi Haùn cuûa thuyeát AÂm döông coù trong kinh Dòch vaø thuyeát Nguõ haønh – nhö nhaän ñònh cuûa caùc nhaø nghieân cöùu hieän ñaïi. Giaû thuyeát naøy cuõng giaûi thích ñöôïc söï sai leäch veà tính chaát cuûa Nguõ haønh trong Quaùi vò vôùi Laïc thö – Haø ñoà ñaõ chöùng minh ôû treân. Nhöng vôùi giaû thuyeát naøy laïi ñaët ra nhöõng maâu thuaãn coù lieân heä chaët cheõ sau ñaây: @ Khi khoâng coù söï lieân heä giöõa Laïc thö – Haø ñoà vôùi Baùt quaùi, thì seõ coù moät khoaûng troáng lôùn veà lyù thuyeát minh chöùng tính chaát Nguõ haønh cuûa Quaùi vò nhö thöïc teá ñaõ öùng duïng treân 2000 naêm qua töø sau thôøi Haùn. Neáu coi töø thôøi Haùn cho ñeán taäân ngaøy hoâm nay laø thôøi gian hoøa nhaäp vaø hoaøn chænh cuûa thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh thì khoâng theå coù khoaûng troáng lyù thuyeát noùi treân. @ Quay trôû laïi vaán ñeà noäi dung cuûa caâu "Haø xuaát Ñoà, Laïc xuaát thö, thaùnh nhaân taéc chi" trong kinh Dòch; bôûi vì neáu thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh hoaøn chænh vaøo thôøi Haùn, töùc laø Laïc thö – Haø ñoà mang noäi dung Nguõ haønh, khoâng lieân quan ñeán Baùt quaùi mang noäi dung AÂm döông coù

tröôùc Haùn, thì Khoång töû khoâng coù lyù do gì vieát caâu treân trong Heä töø. Töø ñoù taát caû nhöõng vaán ñeà xuaát xöù lieân quan ñeán Laïc thö – Haø ñoà trong coå thö chöõ Haùn phaûi xem laïi tính chaân xaùc cuûa noù, hay noùi moät caùch khaùc giaû thuyeát naøy töï noù ñaõ phuû nhaän toaøn boä lòch söû kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn. Giaû thuyeát thöù hai: thuyeát AÂm döông – Nguõ haønh ñöôïc hoaøn chænh vaøo thôøi Xuaân thu Chieán quoác vaø sau khi Khoång töû ñaõ san ñònh kinh Dòch, vieát Thaäp döïc; neân Nguõ haønh cuûa Laïc thö Haø ñoà cuõng khoâng lieân quan ñeán Baùt quaùi; ñoàng thôøi giaû ñònh raèng: ñaõ coù moät heä luaän lyù giaûi söï lieân heä giöõa Quaùi vò vôùi Nguõ haønh nhöng thaát truyeàn (giaû ñònh raèng thaát truyeàn vaøo khoaûng thôøi Taàn), cho ñeán thôøi Toáng môùi phaùt hieän. Giaû thuyeát naøy seõ giaûi thích ñöôïc khoaûng troáng lyù thuyeát noùi treân, ñoàng thôøi

noù cuõng lyù giaûi ñöôïc söï xuaát hieän cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh toá vaán ñöôïc cho laø xuaát hieän vaøo thôøi Xuaân thu Chieán quoác hoaëc sau ñoù. Vôùi giaû thuyeát naøy seõ chöùng minh ñöôïc Söû Kyù cuûa Tö Maõ Thieân cho raèng Traâu Dieãn (350 –270 tr.CN) laø ngöôøi toång hôïp thuyeát AÂm döông Nguõ haønh. Nhöng vôùi giaû thuyeát naøy thì laïi coù maâu thuaãn naåy sinh nhö sau: @ Vì thuyeát AÂm döông Nguõ haønh hoaøn chænh vaø xuaát hieän sau ngaøi Khoång töû, neân vaãn phaûi ñaët laïi vaán ñeà noäi dung caâu “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö. Thaùnh nhaân taéc chi” – voán ñöôïc coi laø tieàn ñeà caên baûn cuûa kinh Dòch – bò phuû nhaän. Do ñoù, seõ daãn tôùi söï hoaøi nghi tính chaân xaùc cuûa toaøn boä noäi dung phaàn kinh vaên cuûa kinh Dòch. Teä hôn nöõa cho caùc nhaø tröôùc taùc Haùn nho laø trong cuoán Thöôïng Thö (thieân Coá meänh) ñaõ ghi roõ: “Treân vaùch traùi cung ñieän cuûa Chu Vaên Vöông coù khaéc hình Haø ñoà”. Noäi dung caâu naøy tröôùc ñaây voán laø moät baèng chöùng giaùn tieáp cho söï lieân heä giöõa Haø ñoà vôùi Tieân thieân Baùt quaùi, hoaëc trongû trong saùch Luaän Ngöõ (thieân Töû Haõn) vôùi caâu “Phöôïng ñieåu baát tri, Haø baát xuaát Ñoà, Ngoâ dó hó phuø” seõ phaûi ñaët laïi vaán ñeà veà tính chaân xaùc cuûa noù vaø tình traïng vaãn khoâng saùng suûa nhö ñaõ trình baøy ôû treân. Giaû thuyeát thöù ba: Thuyeát AÂm döông Nguõ haønh ra ñôøi tröôùc khi ngaøi Khoång töû saùng taùc Thaäp döïc. Giaû thuyeát naøy cuõng seõ coù taát caû moïi thuaän lôïi nhö: giaû ñònh moät heä luaän thaát truyeàn; giaûi thích ñöôïc caâu “Haø xuaát ñoà, Laïc xuaát thö. Thaùnh nhaân taéc chi” v.v... Nhöng noù laïi xuaát hieän nhöõng maâu thuaãn sau ñaây:

@ Khoâng giaûi thích ñöôïc kinh Dòch chæ noùi ñeán AÂm döông khoâng noùi ñeán Nguõ haønh – khi AÂm döông Nguõ haønh ñaõ laø moät hoïc thuyeát hoaøn chænh tröôùc sinh thôøi ngaøi Khoång töû. @ Phuû ñònh nhieàu vaán ñeà lieân quan nhö: Traâu Dieãn khoâng phaûi laø ngöôøi saùng taùc hoaëc toång hôïp thuyeát AÂm döông Nguõ haønh nhö Söû Kyù cuûa Tö Maõ Thieân noùi tôùi. @ Ñaët vaán ñeà Haø ñoà – Laïc thö laø gì khi ñöôïc coi laø caên nguyeân cuûa Baùt quaùi vaø nhöõng hieän töôïng lieân quan ñeán hai ñoà hình naøy trong caùc coå thö chöõ Haùn, thí duï nhö trong Luaän ngöõ (thieân Töû Haõn) caâu: “Phöôïng ñieåu baát chi, Haø baát xuaát ñoà. Ngoâ dó hó phuø!”

Nhö vaäy, qua phaàn chöùng minh treân chöùng toû: Khoâng theå tìm ñöôïc moät söï töông quan hôïp lyù naøo, ngay caû trong nhöõng tieàn ñeà caên baûn cuûa kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn löu truyeàn. Khi nhöõng tieàn ñeà caên baûn cuûa kinh Dòch theo coå thö chöõ Haùn ñaõ chöùa ñöïng nhöõng maâu thuaãn thì heä quaû cuûa noù chaéc chaén khoâng theå naøo coù moät söï keát caáu hôïp lyù: Maâu thuaãn trong söï lieân heä giöõa Haø ñoà vaø Tieân thieân Baùt quaùi, Laïc thö vaø Haäu thieân Baùt quaùi qua nhöõng vaán ñeà neâu treân, ñöôïc toùm löôïc nhö sau: Haø ñoà caên nguyeân cuûa Tieân thieân Baùt quaùi = 3500 naêm tr.CN. Thôøi hoaøng ñeá Phuïc Hy. Laïc thö caên nguyeân cuûa Haäu thieân Baùt quaùi = 2000 naêm tr.CN; thôøi vua Ñaïi Vuõ. Haäu thieân Baùt quaùi xuaát hieän vaøo thôøi Chu Vaên Vöông = 1200 naêm tr.CN. AÂm döông 1200 tr.CN – vaøo thôøi Chu vaø trong kinh Dòch. AÂm döông + Nguõ haønh = thôøi Haùn Rieâng daáu aán cuûa Haø ñoà vôùi lyù töông sinh cuûa Nguõ

haønh (Daáu aán Haø ñoà coù trong Hoaøng Ñeá noäi kinh; nhöng söï xuaát hieän thöïc teá cuûa Haø ñoà ñöôïc xaùc ñònh vaøo thôøi Toáng) vaø töï thaân cuoán Hoaøng Ñeá noäi kinh khoù coù theå ñaët vaøo thôøi ñieåm naøo ñoù trong lòch söû vaên hoùa Trung Hoa?

ÑOÀ HÌNH MINH HOÏA THÔØI GIAN XUAÁT HIEÄN AÂM DÖÔNG & NGUÕ HAØNH THEO COÅ THÖ CHÖÕ HAÙN

Laïc thö 2205 tr.Cn Tieân thieân Haäu thieân 3500 tr.Cn 1200 tr.Cn

Haø ñoà Hoaøng Ñeá AÂm Döông 3500 noäi kinh 1200 tr.Cn tr.Cn 3000 tr.Cn?

AÂm Döông
Thaùi Cöïc
Nguõ haønh 700 tr.Cn thôøi Haùn
Nguõ haønh 300 tr.Cn
MAÂU THUAÃN GIÖÕA NHÖÕNG NHAÄN ÑÒNH LIEÂN QUAN VÔÙI CAÁU TRUÙC PHÖÔNG VÒ HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI Nhö ñaõ trình baøy vôùi baïn ñoïc ôû phaàn treân – theo lòch söû chính thoáng cuûa kinh Dòch trong coå thö chöõ Haùn – thì ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi do Chu Vaên Vöông saùng taùc vaøo khoaûng 1200 naêm tr.CN. Maëc duø, treân thöïc teá ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi xuaát hieän vaøo ñôøi Toáng – sau ñoù hôn hai thieân nieân kyû; nhöng noù ñöôïc nhaéc tôùi töø ñôøi Haùn vaø ñöôïc baûo chöùng baèng baûn vaên coå trong Thuyeát quaùi – Tieát 5, phaàn kinh vaên cuûa Chu Dòch . Neáu caáu truùc ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi hôïp

lyù, ñoaïn kinh vaên treân roõ raøng thì khoâng coù gì ñeå baøn. Nhöng moïi söï phaân tích, tìm hieåu veà noäi dung ñoaïn kinh vaên treân ñeàu khieân cöôõng vôùi nghóa ñen cuûa noù. Ñeå baïn ñoïc khoûi laät laïi trang saùch, xin trích laïi ñoaïn kinh vaên trong Thuyeát quaùi. Thuyeát quaùi truyeän – Tieát 5: Ñeá xuaát hoà Chaán; Teà hoà Toán; Töông kieán hoà Ly; Trí dòch hoà Khoân; Duyeät ngoân hoà Ñoaøi; Chieán hoà Caøn; Lao hoà Khaûm; Thaønh ngoân hoà Caán. Qua ñoaïn kinh vaên trong Thuyeát quaùi trình baøy vôùi baïn ñoïc ôû treân, thì ñoù chính laø trình töï cuûa quaùi vò Haäu thieân ñöôïc löu truyeàn, baét ñaàu töø quaùi Chaán, thöù töï theo chieàu thuaän kim ñoàng hoà. Ñeå baïn ñoïc khoûi laät laïi trang saùch xin xem hình minh hoïa döôùi ñaây:

Laohoà KHAÛM

Chieán hoà Thaønh ngoân CAØN hoà CAÁN

Thuyeát ngoân Ñeá xuaát hoà ÑOAØI hoà CHAÁN

Chí dòch Teà hoà KHOÂN hoà TOÁN

Töông kieán hoà LY

Nhöng noäi dung tröïc tieáp cuûa noù thì laïi hoaøn toaøn khoâng phaûi ñeå höôùng daãn söï saép xeáp quaùi vò Haäu thieân (xin ñöôïc trình baøy roõ hôn ôû phaàn III,

trong saùch naøy). Trong ñoà hình Baùt quaùi Haäu thieân khoâng coù söï ñoái xöùng AÂm döông qua taâm so vôùi Baùt quaùi Tieân thieân. Baùt quaùi Tieân thieân – tieàn ñeà cuûa Baùt quaùi Haäu thieân – ñaõ chöùng toû tính caân ñoái laø nguyeân lyù caên baûn cuûa kinh Dòch. Vì vaäy, ñaõ coù nhöõng nhaø nghieân cöùu hoaøi nghi tính chaân xaùc trong caáu truùc phöông vò cuûa ñoà hình Haäu thieân vaø ñaõ tìm caùch saép xeáp laïi quaùi vò. Nhöng giaùo sö tieán

só Hoaøng Phöông ñaõ chöùng minh tính hôïp lyù cuûa ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông, nhö ñaõ trình baøy trong phaàn trích daãn ôû treân. Söï chöùng minh cuûa giaùo sö chöa ñuû tính hôïp lyù bôûi nhuõng ñieåm sau ñaây: @ Giaùo sö cho raèng: coù söï vaät, söï vieäc voán thieáu tính caân ñoái trong hình thöùc toàn taïi. Ñaây laø moät luaän ñieåm raát chaân xaùc (vaø cuõng raát ñôn giaûn) trong vieäc phaûn aûnh hieän töôïng töï nhieân. Nhöng vaán ñeà ôû ñaây laïi laø moät hoïc thuyeát ñöôïc hình thaønh treân cô sôû cuûa tính caân ñoái ngay töø nguyeân lyù caên baûn cuûa noù. Ñieàu naøy ñöôïc chöùng toû trong caáu truùc Tieân thieân Baùt quaùi laø tieàn ñeà cuûa Haäu thieân Baùt quaùi. Kinh Dòch laø hoïc thuyeát vuõ truï quan lyù giaûi söï hình thaønh, bieán hoaù cuûa söï vaät, söï vieäc treân cô sôû tính caân ñoái laøm caên baûn ñeå so saùnh tính caân ñoái hay khoâng caân ñoái cuûa söï vaät hoaëc söï vieäc theo quan ñieåm cuûa noù. Ñieàu naøy daõ ñöôïc chöùng toû baèng thuoäc tính cuûa töøng queû, töøng haøo do söï vaän ñoäng cuûa quaùi hoaïch trong 64 queû töông öùng trong Haäu thieân Baùt quaùi. Nhöng ñieàu ñoù khoâng coù nghóa quaùi vò trong Haäu thieân Baùt quaùi phaûi sai leäch. Thí duï: trong Haøo töø – queû Tieåu Suùc vieát : Cöûu tam: Dö thoaùt böùc, phu theâ phaûn muïc. Xe rôi truïc, vôi choàng löôøm nguyùt nhau Roõ raøng thuoäc tính cuûa haøo cöûu tam laø “Xe rôi truïc, vôi choàng löôøm nguyùt nhau” ñaõ phaûn aûnh tính maát caân ñoái cuûa söï vaät, söï vieäc.

@ Ñieåm thöù hai laø: vôùi coâng thöùc tính toaùn cuûa giaùo sö tuy lyù giaûi ñöôïc tính caân ñoái giöõa hai phaàn AÂm döông cuûa quaùi vò (töùc laø giaùn tieáp thöøa nhaän tính caân ñoái laø nguyeân lyù caên baûn), phuû nhaän moät caùch hôïp lyù söï thay ñoåi phöông vò cuûa queû Caán vaø Khoân theo laäp luaän cuûa giaùo sö Leâ Vaên Söûu. Bôûi vì, vôùi coâng thöùc naøy thì vieäc ñoåi phöông vò cuûa queû Caán vaø Khoân nhö giaû thuyeát cuûa giaùo sö Leâ Vaên Söûu seõ taïo neân söï maát caân baèng AÂm döông. Nhöng coâng thöùc cuûa giaùo sö Hoaøng Phöông vaãn chöa phuû nhaän ñöôïc söï caàn thieát phaûi thay ñoåi phöông vò cuûa queû Toán vaø Khoân. Bôûi vì, neáu ñoåi phöông vò cuûa hai queû naøy vaãn khoâng laøm thay ñoåi tính caân ñoái giöõa hai phaàn AÂm döông maø giaùo sö chöùng minh. Hay noùi caùch khaùc, vôùi coâng thöùc cuûa giaùo sö Hoaøng Phöông, vaãn chöa giaûi quyeát ñöôïc vaán ñeà söï sai leäch vò trí cuûa queû Toán vaø Khoân. Vì söï thay ñoåi hai queû Toán & Khoân vaãn baûo ñaûm tính caân ñoái

theo coâng thöùc maø giaùo sö ñöa ra. Xin baïn ñoïc xem hình minh hoïa döôùi ñaây chöùng toû ñieàu naøy: ÑOÀ HÌNH CUÛA GIAÙO SÖ HOAØNG PHÖÔNG

Vôùi coâng thöùc cuûa giaùo sö Hoaøng Phöông ñöa ra thì Queû Ngoaïi coù toång soá laø: 2 (Toán) + 3 (Ly) + 8 (Khoân) + 5 (Ñoaøi) = 18 Queû Noäi coù toång soá laø: 1 (Kieàn) + 6 (Khaûm) + 4 (Caán) + 7 (Chaán) = 18 Nhö vaäy, trong coâng thöùc cuûa giaùo sö ñöa ra thì queû Toán & Khoân naèm trong taäp hôïp queû Ngoaïi. Do ñoù, neáu ñoåi choã hai queû Toán &Khoân cuõng khoâng aûnh höôûng gì ñeán toång ñoä soá 18. Xin baïn ñoïc xem hình minh hoïa döôùi ñaây ñaõ ñoåi vò trí Toán & Khoân ñeå chöùng toû ñieàu naøy:

ÑOÀ HÌNH HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI ñaõ ñoåi vò trí hai queû Toán & Khoân

@ Trong ñoà hình daãn chöùng cuûa giaùo sö chöùng toû raèng: oâng vaãn lieân heä giöõa ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi vôùi Laïc thö (qua ñoä soá cuûa Laïc thö treân hình). Nhöng söï lieân heä giöõa Haäu thieân Baùt quaùi vôùi Laïc thö laø khoâng theå lyù giaûi ñöôïc, nhö ñaõ chöùng minh ôû treân. Ñieàu quan troïng hôn caû laø: Neáu khoâng coù moät yù nieäm caên baûn veà tính caân ñoái, thì khoâng coù cô sôû naøo ñeå noùi ñeán söï maát caân ñoái. Nhö vaäy, so saùnh caáu truùc ñoà hình Haäu thieân Baùt quaùi vôùi nguyeân lyù caên baûn cuûa hoïc thuyeát AÂm döông laø tính caân ñoái – caân baèng AÂm döông – theå hieän ôû tieàn ñeà cuûa noù laø caáu truùc ñoà hình Tieân thieân Baùt quaùi coù söï maâu thuaãn. Vaán ñeà ñöôïc ñaët ra seõ voâ nghóa, neáu nhö chæ döøng laïi ôû tính caân ñoái hoaëc maát caân ñoái noùi chung. Nhöng söï vieäc laïi khoâng ñôn giaûn nhö vaäy: kinh Dòch (töùc Chu Dòch) maø phaàn caên baûn

cuûa noù laø keát caáu 64 queû Haäu thieân Baùt quaùi laïi coù moät caáu truùc chöùng toû raèng phöông vò cuûa Haäu thieân Baùt quaùi ñöôïc coi laø cuûa Chu Vaên Vöông laøm ra laø moät sai laàm. Sai laàm naøy seõ chöùng toû: Chu Vaên Vöông khoâng phaûi laø taùc giaû cuûa Haäu thieân Baùt quaùi, oâng khoâng theå phaùt minh moät söï hôïp lyù töø moät caùi voâ lyù. Vaán ñeà naøy seõ ñöôïc chöùng minh roõ hôn ôû phaàn III. Ñeán ñaây, qua hieän töôïng coù ñeán ba nhaän ñònh gaàn nhö ñoái laäp nhau cuøng toàn taïi trong moät vaán ñeà (vaø nhieàu vaán ñeà raát caên baûn khaùc cuõng trong tình traïng töông töï) – ñaõ chöùng toû moät caùch saéc saûo raèng: kinh Dòch trong coå thö chöõ Haùn thieáu haún moâït heä thoáng lyù thuyeát caên baûn, ñeå coù theå lyù giaûi moät caùch hôïp lyù vôùi chính noù trong nhöõng hieän töôïng lieân quan. Hieän töôïng naøy seõ khoâng theå giaûi thích ñöôïc baèng moät laäp luaän ñôn giaûn laø tính thaát truyeàn, vì söï maâu thuaãn ôû chính ngay trong söï töông quan trong noäi dung cuûa vaán ñeà. Ñoái vôùi moät boä xöông con khuûng long coù caùch ñaây khoaûng 100 trieäu naêm (tính thaát truyeàn coøn cao hôn nhieàu), ngöôøi ta vaãn coù theå phuïc hoài ñöôïc hình daïng ban ñaàu, bôûi vì söï töông quan hôïp lyù trong caáu truùc thaân theå ñaõ toàn taïi treân thöïc teá. Chuùng ta haõy töôûng töôïng raèng: Neáu trong cuøng moät ñòa ñieåm khaûo coå, ngöôøi ta tìm thaáy xöông ñaàu cuûa con khuûng long Baïo Chuùa, xöông söôøn cuûa con Loâi long, xöông chaân cuûa con Ñôn Giaùc long, xöông ñuoâi cuûa con Döïc long, maø ngöôøi ta laïi chöa bieát gì veà hình daùng ban ñaàu cuûa noù thì tình caûnh seõ bi ñaùt nhö theá naøo.

MAÂU THUAÃN TRONG SÖÏ LYÙ GIAÛI CAÊN NGUYEÂN CUÛA HAÄU THIEÂN BAÙT QUAÙI Cho ñeán ngaøy hoâm nay, moät söï bí maät vaãn bao truøm leân caên nguyeân cuûa Haäu thieân Baùt quaùi. Döïa treân cô sôû naøo Chu Vaên Vöông ñaõ thay ñoåi quaùi vò Tieân thieân thaønh Haäu thieân? Coù nhieàu caùch giaûi thích veà vaán ñeà naøy. Ñoaïn trích daãn sau ñaây trong saùch Chu Dòch vaø döï ñoaùn hoïc (saùch ñaõ daãn – trang 17) ñeå baïn ñoïc tham khaûo : Hình Tieân thieân Baùt quaùi maø ngaøy nay ta nhìn thaáy laø töø hình Tieân thieân cuûa Thieäu Ung ñôøi Toáng maø ra. Coøn hình Haäu thieân Baùt quaùi laø töø “thuyeát Quaùi”, ngöôøi ñôøi Toáng cho laø do Vaên Vöông taïo ra. Ngaøy nay raát nhieàu hoïc giaû ñöa ra nhieàu caùch phoûng ñoaùn, vì sao Vaên Vöông ñaõ söûa Tieân thieân Baùt quaùi thaønh Haäu thieân Baùt quaùi. Hoï cho

raèng: Thôøi nhaø Haï baêng tuyeát tan, nöôùc bieån daâng leân, ngaäp chìm nhöõng khoaûng ñaát lôùn, khaép nôi bò ngaäp nöôùc. Ñeán ñôøi nhaø Chu, hoaøn caûnh töï nhieân thay ñoåi, vaän khí trôøi ñaát khoâng coøn thoáng nhaát vôùi Tieân thieân Baùt quaùi nöõa. Cho neân Chu Vaên Vöông ñaõ söûa Tieân thieân Baùt quaùi thaønh Haäu thieân Baùt quaùi. Moät caùch giaûi thích nöõa cuõng khaù phoå bieán cho raèng: Sôû dó Chu Vaên Vöông ñoåi quaùi vò ñöa queû Caøn (Trôøi) veà phía Taây Baéc – vì ñoù laø nôi phaùt tích cuûa nhaø Chu – nhaèm loâi keùo quaàn chuùng uûng hoä oâng trong vieäc khôûi nghóa choáng laïi nhaø AÂn Thöông. Ñoaïn sau ñaây trích daãn trong saùch Kinh Dich Phuïc Hy (saùch ñaõ daãn – trang 14) ñeå baïn ñoïc tham khaûo: Trong Baùt quaùi ñoà Phuïc Hy, queû Kieàn ôû phöông chính nam, nhöng trong Baùt quaùi ñoà cuûa nhaø Chu, queû Kieàn laïi thay queû Caán ôû Taây baéc, nôi phaùt tích nhaø Chu, öùng vôùi ñaát Kyø Sôn (Thieåm taây, Trung Quoác), maëc duø Taây baéc khoâng phaûi laø phöông chính, maø laïi laø phöông cheùo. Quaû nhieân, danh töø rieâng Kyø Sôn ñaõ ñöôïc ghi vaøo haøo Luïc töù cuûa queû Thaêng (treân Khoân, döôùi Toán): “Vöông duïng hanh vu Kyø Sôn, caùt voâ cöõu” (Nghóa: Vua ñöôïc duøng thoâng suoát ôû Kyø Sôn. Toát, khoâng coù loãi) Trang18 – saùch ñaõ daãn Vieäc cha con Chu Vaên Vöông aâm möu söûa chöõa töø BAÙT QUAÙI ÑOÀ truyeàn thoáng ñeán BAÙT QUAÙI ÑOÀ taân ñính chaéc haún muoán taïo ra moät taâm lyù ñeå loâi keùo, thuyeát phuïc loøng ngöôøi caêm thuø vua Truï hoang daâm, höôûng laïc voâ ñoä khieán daân khoå, haõy uûng hoä nhaø Chu sôùm oån ñònh ngoâi vaøng ñeå cuoäc soáng ñöôïc yeân laønh. Nhaø Chu leân caàm chính quyeàn, thay ñoåi moät soá cheá ñoä, leã nghi theo kyù hieäu nhaø Chu, nhö Chu leã, Chu nhaïc, Chu quan, Chu thö, Chu Dòch . Laáy Chu Dòch thay cho Hy dòch maø veà sau, coù theå töø ñôøi Toáng, caùc nhaø lyù hoïc goïi BAÙT QUAÙI ÑOÀ – PHUÏC HY laø TIEÂN THIEÂN, ñeå phaân bieät vôùi BAÙT QUAÙI ÑOÀ cuûa nhaø Chu laø HAÄU THIEÂN. Caùch giaûi thích veà caên nguyeân cuûa Haäu thieân Baùt quaùi noùi treân sai laàm ôû nhöõng ñieåm raát caên baûn nhö sau: @Trong caùch giaûi thích thöù nhaát chöùng toû raèng: caên baûn cuûa quaùi vò noùi chung chính laø ñieàu kieän thieân nhieân cuûa vuøng ñòa lyù sinh soáng cuûa ngöôøi Hoa Haï. Ñeán ñôøi Chu, ñieàu kieän thieân nhieân, ñòa lyù khaùc thôøi Haï thì quaùi vò phaûi thay ñoåi. Neáu vaäy, thì töø ñôøi Chu ñeán Haùn ñieàu kieän thieân nhieân, ñòa lyù thay ñoåi raát nhieàu. Nhöng cho

ñeán taän baây giôø,

sau Haùn hôn 2000 naêm, quaùi vò vaãn khoâng thay ñoåi. Ngöôïc laïi Chu Dòch khi ñöôïc phoå bieán khaép theá giôùi, ôû nhöõng vuøng ñòa lyù khaùc nhau, vaãn chöùng toû tính bao quaùt cuûa noù. Ñoaïn trích daãn döôùi ñaây trong saùch Kinh Dòch – Ñaïo cuûa ngöôøi quaân töû (saùch ñaõ daãn, trang 81) chöùng toû tính bao quaùt trong söï öùng duïng cuûa Chu Dòch : Raymond de Becker trong lôøi giôùi thieäu baûn dòch kinh Dòch cuûa Charles de Harley (laàn taùi baûn naêm 1970) cuõng nghó nhö Jung. Neáu ngöôøi xin queû thaät tónh taâm, taäp trung tö töôûng vaøo ñieàu mình muoán hoûi, thì queû cho bieát ñöôïc söï dieãn bieán cuûa tình theá töø tröôùc tôùi sau coù theå seõ ra sao, vaø töï mình löïa laáy moät thaùi ñoä trong moãi tình theá, tuyø thaùi ñoä ñoù maø coù theå thay ñoåi moät phaàn naøo söï dieãn bieán cuûa tình theá ñöôïc. Ñoù laø caùi ích lôïi cuûa boùi Dòch veà söï tìm hieåu taâm lyù beà saâu (psychologie des profondeurs), töùc laø tìm hieåu coõi tieøâm thöùc. Nhö vaäy laø ôû taän beân Taây, hoaøn caûnh ñòa lyù khaùc haún, Chu Dòch vaãn chöùng nghieäm tính bao truøm trong söï öùng duïng cuûa noù. Ñieàu naøy chöùng minh raèng caên baûn cuûa Chu Dòch khoâng leä thuoäc vaøo vuøng ñòa lyù sinh soáng cuûa ngöôøi Hoa Haï. @ Trong caùch giaûi thích thöù hai chöùng toû raèng: caên nguyeân cuûa quaùi vò leä thuoïâc vaøo nôi phaùt tích cuûa baäc ñeá vöông Hoa Haï (?). Neáu cöù theo coå thö chöõ Haùn thì nhaø Haï coù Lieân Sôn Dòch, nhaø AÂn coù Qui Taøng Dòch, nhaø Chu coù Chu Dòch . Nhöng töø Haùn, Ñöôøng, Toáng, Nguyeân, Minh, Thanh sao laïi khoâng coù caùc ñoà hình Dòch cuûa rieâng caùc trieàu ñaïi ñoù? Vôùi nhöõng caùch giaûi thích treân töï thaân ñaõ phuû nhaän kinh Dòch laø moät heä thoáng vuõ truï quan, maø phaûi goïi chính xaùc laø: Hoa Haï ñòa lyù quan, neáu theo caùch giaûi thích thöù nhaát; hoaëc Chu ñeá quan, neáu theo caùch giaûi thích thöù hai. Coøn neáu vaãn ñöôïc goïi laø vuõ truï quan thì maëc nhieân thöøa nhaän ñòa baøn cö truù cuûa ngöôøi Hoa Haï (hoaëc nôi phaùt tích cuûa nhaø Chu) laø trung taâm cuûa söï vaän ñoäng vuõ truï? Söï luùng tuùng trong caùch giaûi thích caên nguyeân cuûa Baùt quaùi Haäu thieân cuûa caùc nhaø Lyù hoïc, moät laàn nöõa laïi chöùng toû raèng: kinh Dòch thieáu haún moät heä thoáng lyù thuyeát baûn caên. Söï giaûi thích mô hoà cho haàu heát moïi vaán ñeà coù tính tieàn ñeà cuûa kinh Dòch trong hôn 2000 naêm qua, laø cô sôû ñeå ñaët laïi vaán ñeà veà coäi nguoàn vaø noäi dung cuûa kinh Dòch. Ngöôøi vieát cho raèng: Kyù hieäu trong kinh Dòch thöïc chaát chæ laø heä quaû cuûa moät hoïc thuyeát vuõ truï quan coå. kinh Dòch ra ñôøi nhaèm lyù giaûi aûnh höôûng söï vaän ñoäng cuûa vuõ truï ñeán cuoäc soáng, xaõ hoäi vaø con ngöôøi; töø söï nhaän thöùc

qui luaät vaän ñoäng ñoù – qua kinh Dòch, con ngöôøi tìm caùch öùng söû phuø hôïp vôùi qui luaät cuûa vuõ truï, hoaø nhaäp vôùi thieân nhieân.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.